

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÜSKÜDARLI HAKKI BEY DÎVÂNİ
İNCELEME-METİN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arzu YILDIRIM

**Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı**

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Bayram Ali KAYA

MAYIS-2006

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÜSKÜDARLI HAKKI BEY DÎVÂNİ
İNCELEME-METİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arzu YILDIRIM

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı

Bu tez ...../...../2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Arzu YILDIRIM

21.07.2006

ÖNSÖZ

19. yüzyıl, divan edebiyatının gözden düşmeğe başladığı ve şairlerimizin büyük oranda batıya yönelerek yeni arayışlar içinde oldukları farklı bir dönemdir. Osmanlı siyasetinde güdülen batılılaşma hareketleri sonucunda hayatın bütün alanlarında değişimler yaşanmaya başlamış, bu süreç kaçınılmaz olarak edebiyata da yansımıştır. Şairlerimizin büyük bir bölümü öncelikle divan edebiyatının biçim ve içerik özelliklerini değiştirmeye çalışmış, ardından da batı tarzı bir edebiyata yönelerek eski şiir anlayışını tamamen terk etmişlerdir. Bazı şairlerimiz ise, belki de son bir çaba ile divan edebiyatını yaşatmaya çalışmış, bu yolda ciddi bir oluşum denebilecek olan “encümen-i şuarā” etrafında toplanmış olsalar bile güçlü temsilcilerin yetişmemesi sebebiyle bu çabalar, beklenen yararı sağlamaktan uzak kalmıştır.

Çalışmamızda ele almaya çalıştığımız Üsküdarlı İbrahim Hakkı Bey de böyle bir dönemde yetişmiş, divan şiiri geleneğini sonuna kadar savunmuş ve yaşatmaya çalışmış önemli isimlerden biridir. Üç bölümden oluşmakta olan çalışmamızın Giriş bölümünde 19. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin genel durumu ile divan edebiyatının durumu hakkında ana hatlarıyla malumat verdik. Birinci bölümde hem döneme ilişkin belli başlı edebiyat tarihleri, hem de bizzat şairin şiirlerinden elde ettiğimiz bilgileri sunmak suretiyle şairin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde Üsküdarlı İbrahim Hakkı Bey’in en önemli eseri olan Divanı’nı biçim ve içerik özellikleri açısından incelemesine yer verdik. Son bölümde ise divanın matbu nüshasının tıpkıbasımını verdik.

Bu çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan ve yol gösteren başta danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Bayram Ali KAYA olmak üzere bütün Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı mensubu hocalarıma teşekkür etmeyi yerine getirilmesi zevkli bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÜSKÜDARLI HAKKI BEY'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERİ	8
1.1. Hayatı.....	8
1.2. Edebî Kişiliği.....	9
1.3. Eseri.....	16
BÖLÜM 2: ÜSKÜDARLI HAKKI BEY DÎVÂNI'NIN İNCELENMESİ	18
2.1. Şekil Özellikleri.....	18
2.1.1. Nazım Şekilleri.....	18
2.1.1.1. Kasîdeler.....	18
2.1.1.2. Gazeller.....	20
2.1.1.3. Terkîb-i Bend.....	21
2.1.2. Vezin.....	22
2.1.3. Kafiye ve Redif.....	22
2.1.4. Dil ve Üslup.....	24
2.2. Muhteva Özellikleri.....	26
2.2.1. Dinî ve Tasavvufî Unsurlar.....	26
2.2.2. Belli Başlı Mazmunlar.....	27
BÖLÜM 3: METİN	29

3.1. Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol.....	29
3.2. Transkripsiyonlu Metin.....	30
3.2.1. Kasideler (Na't, Methiye, Mersiye)/ Terkib-i Bend.....	30
3.2.2. Gazeller.....	170
SONUÇ.....	211
BİBLİYOGRAFYA.....	213
EKLER	215
DİVANIN TIPKIBBASIMI.....	217
ÖZGEÇMİŞ.....	272

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
c.	Cilt
G.	Gazel
Haz.	Hazırlayan
h.	Hicri
Hız.	Hazreti
K.	Kaside
m.	Miladi
MEB	Milli Eđitim Basımevi
öl.	Ölüm tarihi
s.	Sayfa
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK	Türk Tarih Kurumu
Yay.	Yayınevi
yy.	Yüzyıl

SAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Üsküdarlı Hakkı Bey Divanı, İnceleme-Metin

Tezin Yazarı: Arzu YILDIRIM **Danışman:** Doç. Dr. Bayram Ali KAYA

Kabul Tarihi: 9 Ağustos 2006 **Sayfa Sayısı:** V (ön kısım) + 213 (tez) + 56 (ekler)

Anabilimdalı: Türk Dili ve Edebiyatı **Bilimdalı:** Eski Türk Edebiyatı

Çalışmamızın konusunu oluşturan İbrahim Hakkı Bey 19. yy şairlerinden olup Divan şiirini sonuna kadar savunmuş ve şiir dilini bu anlayış çerçevesinde oluşturmuştur. Üzerinde çalıştığımız ve İbrahim Hakkı Bey'e ait olan eserin matbû bir nüshasını İSAM Kütüphanesi'nden temin ettik. H.1292 (M.1875) yılında Bursa'da basılan divanın yazma bir nüshasına rastlayamadık.

Bu çalışmada, tezimizin konusunu teşkil eden eseri ve müellifini Edebiyat camiasına tanıtmak ve Divan edebiyatı alanında yapılan çalışmalara katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu sebeple çalışmamızda Hakkı Bey'in hayatını, edebi kişiliğini ve divanını tanıtmaya çalıştık. Eserinde yer alan manzumelerin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durmayı da uygun gördük.

İnceme-metin çalışmasına uygun bir şekilde eseri ele almaya çalıştık. Ayrıca şairin, şiirlerini yazarken açıkça etkisinde kaldığı hissedilen bir şahsiyet olan Nef'i üzerinde de durmaya çalıştık.

Anahtar kelimeler: Divan Edebiyatı, Üsküdarlı İbrahim Hakkı Bey, Hakkı Bey Divanı

Sakarya University Insitute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: İbrahim Hakkı Bey's Divan, analysis-text
Author: Arzu YILDIRIM Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bayram Ali KAYA
Date: 9 August 2006 Nu. of pages: V(pre text)+213(main body)+56 (appendices)
Department: Turkish Language and Literature Subfield: Clasic Turkish Literature
Our thesis' subject is İbrahim Hakkı Bey who defended ardently old Ottoman poetry in 19th century and constructed his poetic language in that framework. We are provided a printed copy of original work by İSAM library. We could not find an original manusc ript of the book printed in H. 1292 (M. 1875) in Bursa.   In the thesis, we aim to introduce the work and its author to the literary circles and to contribute to the literary studies on Ottoman Divan literature. Hence we discuss the life, literary personae and divan of Hakkı Bey. We analyze the form and content of his poetry in general.   We evaluate the work in accordance to the textual analysis. We also emphasize the poetical influence of Nef'i in İbrahim Hakkı Bey's divan.
Keywords: Divan Liteature, İbrahim Hakkı Bey of Üsküdar, the divan of İbrahim Hakkı Bey

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu: Genel itibariyle çalışmamızın konusunu İbrahim Hakkı Bey ve onun divanı teşkil etmektedir. Öncelikle Hakkı Bey'in ve divanının daha iyi değerlendirilebilmesi için yaşadığı yüzyılın siyasi ve sosyal yapısına dair genel bir bilgilendirmede bulunmayı uygun gördük. Sonrasında şairin edebi kişiliğinin ve sanat anlayışının nasıl şekillendiğini, buna bağlı olarak o dönemin edebiyat dünyasını ve oluşmaya başlayan diğer edebi etkileşimleri vermeye çalıştık. Yine gerek Hakkı Bey'in, gerekse divanının daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için hayatına ve edebi kişiliğine dair kaynaklardan gelen bilgilerin yanında, bizzat divanından elde ettiğimiz bilgilere yer verdik; ayrıca, müstakil olarak divanının biçim ve içerik bakımından incelemesini yapmaya çalıştık.

Çalışmanın Önemi: Yaptığımız bu çalışmanın önemi öncelikle bilim dünyasına yeni bir eserin kazandırılmış olmasıdır. İlk defa Latin harflerine aktarılan ve gün ışığına çıkarılan bu eserin özelde eski Türk edebiyatı alanındaki çalışmalara, genelde ise bütünüyle Türk edebiyatı ve kültürüne katkıda bulunacak olması önemini de ortaya koymaktadır.

Klâsik Türk şiirinin en büyük kaside şairlerinden biri kabul edilen Nef'i'nin, İbrahim Hakkı Bey'in şairliği ve şiir dünyası üzerinde uzun soluklu bir etkisinin olduğunun tespit edilmesi, son dönem divan şiiri üzerindeki on yedinci yüzyıl şairlerinin etkisine yeni bir örnek oluşturması bakımından ayrıca önemlidir.

Çalışmanın Amacı: Türk edebiyatına dair uzun bir zaman dilimini içine alan divan edebiyatının bilhassa son dönemi, yeterince çalışılmadığından, bu döneme ilişkin sağlıklı değerlendirmeler de bulunmak da hayli zor olmaktadır. Genel hükümler vermeden önce dönemin şair ve metinlerinin büyük çoğunluğunun ortaya çıkarılması, incelenmesi gerekir. Çalışmamızda genel anlamda bu amacı hedefledik ve dönemin önemli isimlerinden biri olan İbrahim Hakkı ve divanını incelemeye çalıştık. Bu amaç doğrultusunda ele aldığımız şairin ve eseri üzerinde yaptığımız metin-inceleme çalışmasının, ilgililerin istifadesine sunulması ve dönemine ışık tutması hedeflenmiştir. Ayrıca başka çalışma konularının doğmasına neden olması da beklentimizdir.

Hakkı Bey'in ve onunla aynı edebi düşüncelere sahip olan çağdaşı diğer şairlerin eserlerinin neden divan şiirini ayakta tutmaya yetmediği de önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu konu üzerinde dururken elbette şairimiz İbrahim Hakkı Bey'i merkeze aldık ve ağırlıklı olarak onun üzerinden değerlendirmeler yapmaya çalıştık.

19. yüzyılın edebi hayatına bir nebze de olsa ışık tutacağını düşündüğümüz çalışmamızla, özellikle divan şiirini yaşatma çabası içerisinde bulunan Encümen-i şuara topluluğu üzerinde de durduk. Dönemin entelektüel birikimini yansıtan önemli oluşumlardan biri olan Encümen-i şuara topluluğunun devrin edebi hayatı üzerindeki etkisini, divan şiirini yaşatma çabalarına sağladığı katkıyı, özellikle de şairimiz üzerindeki etkisini de ana hatlarıyla ortaya koymaya çalıştık.

19. yy değişim, yenileşme ve batılılaşma hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Uzun süren savaşlar ve yaşanan iktisadi buhranlar, Osmanlı Devleti'ni oldukça yıpratmış ve halk nezdinde de değişimin zarureti anlaşılmıştır. Değişim politikaları 18. yy' dan itibaren izlenmeye başlamış olmakla birlikte, batının sadece askeri ve iktisadi yönlerinin örnek alındığı politikalar olmaları hasebiyle son derece sınırlı kalmıştır. Tanpınar'ın ifadesiyle bu politikalar, "18. asırda yenileşme hareketinin tarihi, cemiyet bünyesinde herhangi bir esaslı değişmeyi hedef olarak almadan, muayyen ihtiyaç ve zaruretler karşısında bazı teknik ve bilgilerin memlekete nakledilmesi için yapılmış az çok ciddi teşebbüslerden ibaretti" (Tanpınar,1997:64).

19. yy' a gelindiğinde ise yenileşme ve ıslahat hareketleri artık cemiyet hayatının bütün alanlarında görülmektedir. "19. asırda fikrin tekâmülü, şüphesiz hadiselerin yardımı ile daha çabuk olur ve yenilik hayatın her safhasına şamil geniş bir mana ve mahiyet alır." (Tanpınar ,1997:64).

Değişime sebebiyet veren hadiselerin başında hiç şüphesiz devletin sırtında büyük bir yük gibi duran Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması gelmektedir. Bu vesileyle hem yeni bir ordu kurulması sağlanmış hem de yapılmak istenen köklü değişikliklere zemin hazırlanmıştır. Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile (1839) yenileşme politikaları devletin resmi politikası haline gelmiş, Meşrutiyet'in ilanı ile da (1876) bilhassa rejim ve hukuk açısından büyük değişiklikler yapılmıştır (Şentürk, Kartal, 2004:461).

Osmanlı Devleti'nin yaşadığı siyasi, sosyal ve iktisadi çöküşün ve dolayısıyla yenileşme ihtiyacının sebepleri çok yönlüdür. Ardi ardına kaybedilen savaşlar, devlet müesseselerinin işlevini kaybetmesi, niteliksiz devlet adamlarının iş başında olması, ekonominin dışa bağımlı hale gelmesi, sivil ve siyasi kurumların hastalıklı hale gelmesi ve buna bağlı sebepler batının medeniyet seviyesiyle kıyaslandığında gerileyen Osmanlının halini bir tablo gibi gözler önüne sermektedir. 3. Selim'den başlayarak devam eden ıslahat hareketlerinin en başta padişahlar tarafından devlet politikası haline getirildiğini belirtmekte fayda görmekteyiz. Nitekim efkar-ı umumiyeimizde hükümdarların, Osmanlı Devleti'ni medeniyet noktasında geride bıraktığı düşüncesi hâkim olduğu için birçok çevrelerce yanlış bir anlayış benimsenmektedir. İfade etmek gerekir ki yenileşme ve ıslahat hareketlerini destekleyip teşvik eden hükümdarlar vardır. Çocuklarının batıda eğitim almasını arzu eden Adülhamid'in şu sözleri onun batıcılık anlayışı hakkında bilgi vermektedir: “Avrupa medeniyetinin en iyi taraflarını alıp şark kültürüyle mezcetmek suretiyle meydana gelecek ve olgunlaşacak yepyeni bir medeniyeti bizde ancak müstakbel nesiller görebileceklerdir.” Ne var ki aydınından devlet adamına farklı farklı yenilik anlayışları oluşmuştur. “ Hemen tamamen devletin üst tabakasında yer alanların taraftar olduğu batıcılığın da, tanım ve taleplerde kişiden kişiye değiştiği görülmektedir. Nitekim batıcılığı, Müslümanlığı ve Türklüğü ya da sadece Müslümanlığı terk etmekte görenler de vardı” (Şentürk, Kartal, 2004:462).

Bu dönemde batıyla kurulmak istenen ilişkiler ve dilimize aktarılması planlanan batılı eserler için özellikle Fransızcanın önemi arttı ve devlet, batıyla ilişkilerini kendi içindeki yabancı dil bilen Rum, Ermeni, Yahudi ve mühtediler aracılığıyla çözmek zorunda kaldı. “Bunun sonucunda dil bilen belli bir kesim azınlığa hem yeni bir imtiyaz kapısı açılırken hem de meşhur İngiliz tarihçisi Arnold Toynbee'nin deyişiyle “Böylece devlet yapısında doğulu Hıristiyanların işgal etmeleri için yüksek yönetim ve diplomatik mevkiiler ihdas” edilmiştir” (Şentürk, Kartal, 2004:462).

“1820'deki Rum İsyanı'ndan sonra Babiâli'den Rumları ihraç eden Sultan II. Mahmud, 1832'de Tercüme Odası'nı açarak Müslüman nüfusun da Fransızca öğrenmelerini istemiştir (Şentürk, Kartal, 2004:463). Yeni eğitim kurumlarında okuyanlar, kurulan Tercüme Odası'nda yetişen öğrenciler ve devlet adına yurt dışında eğitim için gönderilen öğrenciler yabancı öğretmenlerin etkisi altında kalarak fikir hayatına da

batılı düşüncelerin girmesini kaçınılmaz kılmışlardır. Bu dönemde Hıristiyanlığı veya pozitivizmi benimseyenleri de görmek mümkündür.

Artık kültürel aktarım süreci değil, kültürel değişim süreci yaşanmaktadır. ”Bu asır dünya üzerindeki denetimi ele geçiren Avrupa ülkelerinin, kendi sınırları dışında kalanları kendi düzenine uymaya zorladığı bir çağdır. Osmanlılar için de bu yolda değişmekten başka çıkış yolu kalmamıştır.” (İsen, Horata, 2003:151).

Bu asır siyasi açıdan muasırlaşma gayretleri sebebiyle açık bir şekilde batıcı anlayışın şekillendiği ve günümüze kadar uzantısının devam ettiği bir dönemdir. Sosyal ve kültürel hayatta da yansımaları bulmuş olan bu anlayışı sarıh bir şekilde görmek mümkündür. Kılık kıyafette ceket ve pantolon yaygınlaşmaya başlarken önce devlet memurlarında bu giyim tarzı görülmüş, zamanla halk tarafından da benimsenmiştir. Edebiyatta, mimaride, sanatta ve günlük yaşantıdaki alışkanlıklarda etkisini fazlasıyla hissettirmektedir. Bütün bu oluşumların karşısında tepkisini gösteren, yaşanan olumsuzluklara rağmen çözümü eskide arayan, kültürel ve sosyal hayatı eskisi gibi devam ettirmek isteyen insanlar da mevcuttu. “Eski yürüyen hayat karşısında son sözünü söylemesine rağmen, cemiyetin içinde, ruhlarda bütün unsurlarıyla çok derin surette hakimdi. Bütün hayat onunla dolu idi” (Tanpınar , 1956:38).

19. yy ‘daki edebiyat dünyasını, o dönemin tarihinden ayrı düşünemediğimiz için devrin siyasi, sosyal ve kültürel durumundan ana hatlarıyla bahsettikten sonra yaşanan edebi gelişmeleri, çalışmamızın konusundan hareketle divan edebiyatı eksenli vermeyi uygun gördük.

Yedi yüz yıllık bir tarihi olan divan edebiyatı, yaşanan yenilik ve değişim çabalarının, devrin edebiyatına da yansımalarıyla birlikte sessiz kalmamış ve bu şartlara teslim olmamak için yoğun bir gayret göstermiştir, tabir yerindeyse kanının son damlasına kadar savaşmıştır. Ancak bütün bu gayretlere rağmen eski canlılığını ve şiir zevkini yakalayamayan eski edebiyat verdiği hayat mücadelesini kaybedecektir.

“Şiire yeni bir nefes ve soluk kazandıran Şeyh Galib’den sonra klasik edebiyatın adeta beslendiği kaynaklar kurumuş, şairler eski ustaları tekrarlamaktan ileriye gidememiş, orijinallik gösterme hevesiyle yapmacıklık, yavanlık hatta bayağılığa düşülmüştür. Hatta Tanzimat’la birlikte Fransız edebiyatının tesirinde oluşmaya başlayan yeni edebiyatın karşısında gittikçe gücünü kaybeden eski edebiyat, kendi

geleneđi içerisinde dahi deęerini koruyamaz hale gelmiřtir” (řentürk, Kartal 2004: 467).

İsmail Ünver’in 19. Yüzyıl Divan Edebiyatı adlı makalesinde de bahsettiđi gibi yeni edebiyat, eski edebiyattan tamamen kopmamakla birlikte genel anlamda muhteva bakımından eski edebiyattan ayrılmıřtır. Nazım řekilleri, dil ve vezin yönünden eski geleneđi devam ettirmektedirler. Ayrıca belirtmek gerekir ki yeni edebiyatın kurucuları sayılabilecek isimler de eski edebiyatı öęrenerek yetiřmiřlerdir. Hatta bu yolda ürünler dahi vermiřlerdir. Bununla beraber “devlet idaresinden toplum hayatına kadar her alanda görülen eski yeni ikiliđi edebiyatta da ortaya çıkmıřtı. Ancak edebiyat alanındaki deęiřiklikler, siyasi ve idari deęiřikler kadar hızlı deęildi.” (İsmail Ünver: 100).

Yine İsmail Ünver, 19. yüzyılda divan edebiyatını, üç noktada belirlemenin mümkün olduđunu söyler. Bunlardan birincisi; Nedim’de zarif bir ifade tarzı bulan mahallileřme akımıdır. Bu akımı sürdürme çabasına girenler mahalli bir tarzda řiir söylemeye çalıřırken bayađı bir üsluptan kurtulamamıř ve derin duygu ve hayal zenginliđinden yoksun řiirler kaleme almıřlardır. řiirlerini, mahallileřme adı altında halkın kullandıđı seviyede bir dille yazmıřlardır.

İkincisine gelince, bu da tasavvufun etkisiyle söylenen řiirlerdir ki, geçmiř yüzyıllarda olduđu gibi bu yüzyılda da dini ve tasavvufi řiirler yazan řairler oldukça fazladır. Hemen hemen bütün řairlerin bir tarikata mensup olduđunu düşünürsek, bu durum hiç de řařırtıcı olmaz. Herhangi bir tarikata mensup olmayan řairlerin dahi řiirlerinde tasavvufi söyleyiřlere rastlamak mümkündür. Bu da yüzyıllardan beri bu topraklarda yařayan ve derin izler bırakan tasavvuf kültürünün insanımızın hayatında nasıl bir yere sahip olduđunu göstermektedir. Lakin bu asırda önceki asırlarda yetiřen řairlerin seviyesine ulařabilen bir řair çıkmamıřtır.

Sebk-i Hindî akımı da bu dönemde, az da olsa řairlerin tercih ettiđi bir üslup olmuřtur. “Bu asırda Sebk-i Hindî’nin geçen döneme göre rađbetten düřtüđu görülmektedir. Bu üslubu tercih eden řairler birkaç kiřiyle sınırlı kalmıřtır. Bunda geçen asırlardaki gibi kudretli řairlerin çıkmaması da önemli bir faktör olarak görülmektedir” (řentürk, Kartal 2004:467).

İsmail Ünver'in makalesinde belirttiği üçüncü nokta ise şiirde eskiye dönüş çabalarıdır. Bu dönemde can çekişen klasik şiiri içinde bulunduğu buhrandan kurtarmak için gayret gösteren şairler Encümen-i şuara adında bir topluluk kurmuşlardır. Çalışmamızın konusunu teşkil eden şairimiz de bu topluluğun üyelerinden birisidir. Şairimizin, bu topluluk içindeki yerine geçmeden önce Encümen-i şuara'yı ve mensubu olan diğer şairlerden önde gelenlerini tanıtmaya çalışacağız.

İstanbul'da, Hersekli Arif Hikmet Bey'in Laleli'de Çukurçeşme'deki evinde yapılan Encümen-i şuara toplantıları sadece 1277 yılı sonlarında (Mayıs-Haziran 1861) başlayıp 1278 yılı ortalarına (Ocak 1862) kadar sürmüştür. Bu topluluğu oluşturan şairler daha çok aynı şiir zevkini paylaşan kültür ve anlayışta ihtilaf yaşamayan daha önceleri de bir vesileyle tanışmış dostlardan meydana gelmektedir. Bu şairlerin hepsi eski kültürü iyi bilmekle beraber nazım tekniğinde gayet başarılı olan isimlerdir. İsmail Ünver adı geçen makalesinde topluluktan bahsederken, bu yüzyılın eski şiir alanındaki en başarılı hareketidir, der.

Düzenli bir şekilde haftada bir her salı günü yapılan toplantılarda şairler kendi şiirlerini okurlar ve bu şiirler üzerinde yorumlar yaparak eleştirilerde bulunurlardı. “Encümen-i Şuara toplantılarına devam eden ve isimleri tespit edilebilen belli başlı şairler şunlardır: Kadiri şeyhi Osman Şems Efendi, Mehmet Lebib Efendi, Koniçeli Musa Kazım Paşa, Hoca Salih Naili, İbrahim Halet Bey, Recaizade Mehmed Celal, Memduh Faik Bey, Deli Hikmet, Mustafa Refik Bey, Üsküdarlı Hakkı Bey, Salih Faik Bey, Mustafa İzzet Efendi, Sadullah Rami Bey, Mustafa Eşref Paşa, İrfan Paşa, Mustafa İsmet Efendi, Ziya Bey (Paşa) ve Namık Kemal” (Özgül, 1988:14).

Bu şairlerin eserleri incelendiğinde Hakkı Beyi'nin de içinde olduğu şairlerin kasidelerinde genellikle Nef'i'den, gazelde ise Naili-i Kadim ile Fehim-i Kadim'den etkilendiklerini ve bu şairlere benzemeye çalışarak onları taklit ettiklerini yine İsmail Ünver'in adı geçen makalesinden öğrenmekteyiz.

Metin Kayahan Özgül'ün bu konuda hazırlanmış doktora tezinde yukarıda adını saydığımız bazı şairlerin özelliklerini bir alıntıyla aktaralım:

“Şiir dilinde XVI. Asrın “Türki-i basit” cereyanını andırır bir saf Türkçe ile yazma (Galib, Halet), sadeTürkçe ile yazma (Lebib, Ziya), üslub-ı ali ve Sebk-i Hindi'yi

tecrübe (Galib, Hakkı, Arif Hikmet) gibi birbirinden farklı yolları denerler. Klasik şiirin mazmunlarını manasız bulmak (Halet), hece vezniyle yazmak (Salih Fakih, Deli Hikmet), şiire modern tarifler getirmek (Arif Hikmet), maşukadan aşık hitap eden gazeli denemek (Arif Hikmet, Lebib), divan tertibini bozmak (Galib), kasideyi ve kıtayı deforme etmek gibi”.

İşte kısaca tanımaya çalıştığımız bir edebiyat mahfeli olan Encümen-i Şuara'nın önde gelen ve divan şiirini yaşatmak isteyen şairlerinden biri de Üsküdarlı İbrahim Hakkı'dır.

BÖLÜM 1: ÜSKÜDARLI HAKKI BEY'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERİ

1.1. Hayatı

Asıl adı İbrahim olan Hakkı Bey, h.1238 (1822-1823) yılında Misori'de doğmuştur (İbnülemin, 2000:738). Şiirlerinde Hakkı mahlasını kullanmıştır. Yekçeşm Hakkı, Kör Hakkı diye de bilinir.(TDVİA 1994:208) Kendisi Boğaz Nazırı olarak bilinen İsmail Paşa'nın oğludur. İsmail Paşa, 1236/1843 yılında Humbaracıbaşı iken Mora'da Misori muhafızlığında bulunmak üzere Bolu, Kastamonu ve Viranşehir sancakları vezirlik rütbesiyle kendi idaresine bırakılmıştır(İbnülemin, 2000:738).

Hakkı Bey'in babası, şairimiz henüz bir buçuk yaşında iken Gelibolu'ya sürülmüş ve orada on dört yıl kalmışlardır. İlk öğrenimini babasının sürgün yeri olan Gelibolu'da tamamlamıştır. H. 1258 (1842-1843) yılında babasının affedilerek İstanbul Boğazlar Nazırlığına tayini üzerine İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'a yerleşen Hakkı Bey, önce Bâb-ı Defteri'de Haremeyn (veya Evkaf) Muhasebesi Kalemi'ne girmiş ve uzun süre burada görev yapmıştır. Daha sonra h. 1267 (1850-1851) yılında Evkaf Nezareti Mektûbi Kalemi memurluğuna geçmiştir (İbnülemin, 2000:738). Bir ara Defter-i Hakani Kalemi'ne devam ettiyse de bu görevleri sırasında aşırı çalışması sonucu zihin yorgunluğu hastalığına yakalanmıştır(DİA, 1994:208). H. 1270 (1853-1854) yılında aklına hiffet gelmiş, aklî dengesi bozulmuştur. Bu olaya şiirlerinde rastlamak mümkündür (İbnülemin, 2000:739).

Hâne-zād-ı düdmān-ı ' aql-ı külken hayf kim

Oldu her vaz'ım benim hayret-fezā-yı şeyh ü āb

Fıkr-i pür-pīç-i ğam-ı zülfün ile Hakkı-i zār

Çıldı āhir dilini silsile-pirā-yı cünūn

Rahatsızlığı yaklaşık on iki sene sürmüş ve sonra sağlığına kavuşarak şuuru tekrar açılmıştır. Kendisine bağlanan 1000 kuruş maaşla emekli olmuş ve bundan sonraki hayatını Üsküdar Çamlıca'daki evinde geçirmiştir (İbnülemin, 2000:739).

Hakkı Bey'in 1288/1872 yılında Asîr'in fethine dair Sultan Abdülaziz'e hitâben yazdığı kaside Abdurrahman Sami Paşa'nın aracılığı ile Sultana takdim edilince kendisine 10000 kuruş caize verilir ve emekli maaşına da 600 kuruş zam yapılmıştır (DİA, 1994:208).

Artık Üsküdar'da yarı münzevî bir hayat süren Hakkı Bey'in ömrünün sonuna doğru sol gözü görmez olmuştur. Kaynaklarda şairin, "Yek-çeşm Hakkı", "Kör Hakkı" şeklinde anılmasının sebebi de budur.

Şairin eserinde de belirttiği gibi hayatı hastalık ve yoksullukla geçen Hakkı Bey 20 Safer 1312 (12 Ağustos 1895) tarihinde Çamlıca'daki evinde vefat etmiştir. Yine Çamlıca'daki Celvetiyye tarikatına ait Selâmi Ali Efendi Tekkesi civarına defnedilmiştir (DİA, 1994:208).

1.2. Edebî Kişiliği

Hakkı Bey Tanzimat sonrası aydınlarından, Encümen-i Şuaranın önde gelen şairlerindedir. Fatin Efendi, tezkiresinde Hakkı Bey'i şöyle tanıtmıştır:

“Mumâileyh hakikat-i vech ile mezâyâ-yi şi'ri tedkîke muktedir bir şair olup müddet-i ömründe bir kıt'a tarih söylememiş ve evâil-i hâlinde bir vakit gazelgûluk meydânında azmâyiş-i tabiat eylemiş ise de muahharan kasîde-perdazlık tarafını iltizam ederek kendine mahsus olan vâdiye pûyân ve ol sûretde cā-be-cā silsile-i medh ve hecā-yı cünbândır.”

Sami Paşa, yazdığı tezkirede,

“Şuarā-yı asrın eblāğ ve efsahı ve güftâr-ı bedû'l-insicâmı güftehâ-yı zamânenin mümtaz ve ercâhı”

ifadeleriyle Hakkı Bey'i tavsif etmiştir. Bunlardan ayrı şairin divançesine kaside tarzında bir takriz yazan Yenişehirli Avni Bey de şöyle demiştir:

Üstād-ı sühan hazret-i Haqqı Beyefendi

Kim zatı vücūd-ı hünere rūḥ-ı revāndır

Ol mahşer-i envā' -ı fezā' il ki vücūdu

Bādī-i mübāhāt-ı edibān-ı zamāndır

Bir mişilini ibrāz edemez bezm-i cihānda

Tedbīr-i felek kim devrān ber-devrāndır

Yok kuvvet-i ma' nāda o İsi-deme hemtā

Var ise yine Nef' i- i şemşir-zebāndır

İ' cāzını Allah bir inkār edemezler

Ol ṭā'ife kim münkir-i Rabb-i dü cihāndır

Şākirdiyiz ol mürşid-i āgāh-ı kemālīñ

Da' vātı bize vācibe-i rüz-ı şebāndır

Yine Yenişehirli Avni Bey, başka bir beytinde de,

Avniyā gelmiş idi gerçi muḳaddem Nef'î

Ba' d-ez-în gelmeyecek Ḥaḳḳı-i üstâd gibi

Bu ifadeleriyle Hakkı Bey'i tanıtmaya çalışmıştır. Üsküdarlı Hakkı Bey, kendi döneminin eski geleneğe bağlı olanlar tarafından övgü dolu yazılar kaleme alınan ve zamanın Nef'î'si sayılan, hicivleriyle şöhret bulan bir şairdir.

Hakkı Bey için söylenen olumlu değerlendirmelerin yanında olumsuz görüşler de mevcuttur. Bu görüşler Ahmet Mermer'in "Hakkı Bey ve Şiir Dünyası" adlı sempozyum bildirisinde şu şekilde sunulmuştur:

Encümen-i şuara toplantılarına da katılan Namık Kemal, Hakkı Bey'in Nef'î mukallitliğinden çıkamayan, her türlü yeniliğe kapalı bir şair olduğu düşüncesindedir.

Henüz yirmi iki yaşlarında bir Rüşdiye talebesi olan faik Reşad, Namık Kemal'e yazdığı bir mektupta Hakkı'yı "adi bir şair" saymış ve biraz da Namık Kemal'in etkisiyle ona savaş açmıştır.

"O tarihte ale'd-devam (Hakayıku'l-vekayi) gazetesini okuyordum. Bu gazete bir aralık pek güzel şeyler yazıyordu. Ez-cümle Üstad Ekrem'in, Kemal Paşa-zade Said Bey'in, emsali eazım-ı üdebanın asarını neşrediyordu. Sonra neşretmez oldu. Gitgide bunların yerine şair-i meşhur Üsküdarlı Hakkı Bey'in kasidelerini decrietmeğe başladı. Ben ise o sıra şiirden, bilhassa böyle kaside yolundaki sözlerden nefret ediyordum..."

Namık Kemal Üsküdarlı Hakkı'nın Nef'î mukallitliğinden çıkamayan, her türlü yeniliğe kapalı bir şair olduğu düşüncesindedir. Zeynelabidin Reşid, Leskofçalı Galib'in divanını bastırmak için Kemal'den istediğinde o da,

"Galib divanı basılır ise, mucib-i memnuniyet olur. Deli Hakkılar, falanlar, eski yolda şiir nasıl söyleniri öğrenirler" der.

Sıklıkla vurguladığımız üzere Hakkı Bey 17. yy şairi Nef'î'den oldukça fazla etkilenmiştir. Dönemin kaynaklarında da zamanın Nef'î'si olarak anılmaktadır. En beğendiği şair şüphesiz Nef'î'dir ve bunu eserlerinde de açıkça ifade etmektedir:

Şāni-i Nef̄ī-yi Rūmum ki ederler Tahsin

Ḳuvvet-i tab'ımı bi'l-cümle esātīz-i benām

Ṭumturāḳ-ı sūḥan ü mā' nī-i rengīnim olur

Rūḥ-ı feyz-āver-i Nef̄īye şafā-güster-i bāl

Reşhā-i cām-ı şafā-güster-i tab' -ı pākım

Rūḥ-ı Nef̄īyi eder mest-i şarāb-ı gültreng

Hakkı Bey gazel tarzında kendisini denemesine rağmen kasideleriyle ün yapmıştır ve kaside nazım şeklinin yaradılışına daha uygun olduğunu düşünmüştür. Kasidelerinde de Nef̄ī etkisi açıkça görülür. Sami Paşa adlı biri hakkında Nef̄ī tarzında söylediği hicviyesi dikkat çekicidir:

Mülhid-i ifrit-heykel yāni Samī kim odur

Peyrev-i Nemrūd-ı mişrik ḳāfir-i duzeh-ḳarīn

İncilā-yı re'y-i şem' -i havra-i ḳavm-i Yehud

Ṭāriḳī-i rūyi çün küfr-i şeni-i fācirīn

Bir ğazā etdim ki rūḥ-ı Hazma-yı şād eyledim

N'ola reşk etse bu fevze Rüstem-i zūr āferīn

“Kudema-yı üdeban Lebib Efendi yirmi dört beyitli bir manzume ile bu hicviyeyi takriz ve takdir etmiştir” (İbnülemin, 2000:743).

Hakkı Bey üzerindeki Nef’i etkisi üzerinde duran diğer bir isim de Vasfî Mahir Kocatürk’tür. Kocatürk, dil ve üslup bakımından Hakkı Bey’in en kuvvatli şair olduğundan bahseden cümleler sarf ettikten sonra onun Nef’i’yi ve Nef’i’nin tanzir ettiği İran şairlerini taklit ettiğini söyler.

“Nef’i gibi Hakkı Bey de İran şairlerinden Örfî, Hakani ve Selman-ı Saveci’yi anmadan edemez, aynı zamanda fahriyelerinde kendini onlarla karşılaştırır, yer yer kendinin onlardan üstün olduğunu belirtir” (Mermer, 2004:247).

Mümteni‘ dir taḥkīki gelse ‘ âleme

Örfî vü Selmân gibi şad şâ‘ ir-i zūr-âferîn

Ḥaḳḳı-i mu‘ ciz-dem-i Örfî edeyim kim eder

Her nefes telkîn-i feyz-i tab‘ ıma rûhü’l-emin

Ben o Ḥaḳāni nazîr üstâd-ı ma‘ nâ-perverim

Sâniham vahy-i mübîn sözlerim sihr-i hâlel

Hakkı Bey’in divanında bulunan beş kasidesi Nef’i’nin kasidelerine naziredir. Bunlar aşağıda şu şekilde belirtilmiştir.

Nef’i’nin “ Der-medh-i kaim-makam Muhammed Paşa” kasidesi şu beyitlerle başlar:

Müjde halk-ı ʿāleme kim luṭf-ı Rabbü'l-ʿālemīn

Kāʾināt-ı devlet-i sermedle kıldı kām̄bīn

Müjde hayl-i müstaʿiddān-ı perīṣān-hāle kim

Oldu nādim aḳsine devr etmeden çarḥ-ı berīn

Hakkı Bey ise Nefʾi'nin yukarıdaki şiirine yazdığı “Kaside-i der-medh-i magfur hazret-i ʿabd el-Hamid Han” adlı kasidesine şu beyitlerle başlar:

Geldi ol dem kim Cenāb-ı ḥalīḳ cānı āferīn

Ede ceş-i müslimīni maḫhar fetḥ-i mübīn

Geldi ol dem kim berā-yı nusret-i İslāmiyān

Fevc-i ervāḥ-ı mücerred ile ṭola rū-yı zemīn

Nefʾi'nin “der-sitayiş-i sadr-ı aʿzam Husrev Paşa aleyhirrahme” adlı kasidesi şu beyitlerle başlar:

Āferīn ey ʿalem-efrāhte serdār-ı dilīr

Saf-der-i kalʿa-güşā şaf-şiken-i kişver-gīr

Feth-i Hayber olalı eylememiştir kimse

Zür-ı bāzū ile bir böyle hisārı teshīr

Hakkı Bey aşağıdaki beyitlerle başlayan “Kaside-i der-teniyyet-i feth-i ‘Asir der-vasf-ı hakani” adlı kasidesiyle Nef’i’ye nazire yazmıştır:

Āferīn ey zafer-i ārasta hākāk-ı dilīr

Ḥaydar-ı devr u zamān padşā-ı ‘arş-ı serīr

Beyt-i ma‘mūr-ı Ḥudā feth olalı gelmedi hiç

Dehre zātın gibi bir fātih-i qahhār u qadīr

Nef’i’nin “der ta’rif-i sa’adet-hane-i şeyhülislam Muhammed Efendi” adlı kasidesi şu beyitlerle başlar:

Bārekallah ey behişt-ābād u ey reşk-i cinān

Sānekallah ey serāy-ı dilgüşā vü dilsitāh

Südde-i Bābile pāyende esās-ı kā’ināt

Ṭarḥ-ı matbū‘ıyla nāzende zemīn ü āsmān

Hakkı bey ařağıdaki beyitlerle bařlayan ‘‘Kaside-i der-vasf-ı seray-ı hümeyun-ı ıragan ü vasf-ı hüsrev-i giti-sitan’’ adlı kasidesiyle Nef’i’ye nazire yazmıřtır:

Bârekallah ey bihin-i eyvân dârâ-yı cihân

Şânekallah ey nevin-i sâhil serây-ı dilistân

Ṭâk-ı dîvâr ile reřk-i kubbe-i firûze reng

Naķř-ı zer-kâr ile âzerim behiřt-i câvidân

1.3. Eseri

Üsküdarlı Hakkı beyin tek eseri divanıdır. Elli beř sayfalık divan Eřref Bey vasıtasıyla h.1292’de (1875) Bursa’da Hudavendigâr Vilayeti Matbaasında basılmıřtır. Yirmi bir kaside ve otuz bir gazelden oluřan divanın sonunda Yeniřehirli Avni Bey’in yazdıęı takriz kasidesiyle Eřref Bey’in düřtüęü tarih ve Hakkı Bey’in terceme-i hali mevcuttur. Divanda toplam elli iki řiir bulunmaktadır. Bunlardan biri Farsça olmak üzere yirmisi kaside, bir terhib-i bend ve 31 gazel mevcuttur. Kasidelerden biri na’t, biri hicviye ve dięerleri de methiyedir. Mersiye olarak yazdıęı terhib-i bend ise Kerbela řehitleri için yazmıř olduęu bir řiirdir.

Hız. Peygamberi konu edinen na’tı řu beyitlerle bařlamaktadır:

Merĥabâ ey hıttâ-i vahyiñ řeh-i dâd-âveri

Ey bihin mesned-tırâz-ı dūde-i peyğamberi

Merhabā ey şāhid-i ʿiṣmet-sarāy-ı mā-ġavī

Kim cemāliñ kurb-ı ev-ednāya verdi zīveri

Divanımız şu beytiller ile sona ermektedir:

ʿĀşık olurdu nāleme Leylī ġamın koyup

Ku belāda diñlese Mecnūn fiġānımı

Hakķı diriġmaġzen-i idrāk u fehm iken

Yakdı benim de çarķ-ı denī ħānmānımı

Hakkı Bey'in divanının basım tarihinden ölümüne kadar geçen on dokuz yıllık sürede yazmış olduġu şiirlerin nerede olduġu bilinmemektedir.

Süreyya Bey Sicill-i Osmani'de:

“Arabi, Farisi ve Türki nazım ve nesre muktedir ve şiirde Nef'i'yi taklide muvaffak idi. Divan-ı eş'arı ve bazı asar-ı te'lifiyesi vardır”

diyor. İbnülemin a.g.e. de diyor ki:”Fakat “asar-ı te'lifiye”nin neden ibaret olduġunu söylemiyor. Sabah Gazetesi'nde, müteaddid kütüb ve resaili olduġu ve Nuhbe-i Amal namındaki eserinde derdest-i tab' olduġu söyleniyor.”

BÖLÜM 2: ÜSKÜDARLI HAKKI BEY DÎVÂNÎ'NİN İNCELENMESİ

2.1. Şekil Özellikleri

2.1.1. Nazım Şekilleri

Hakkı Bey'in divanı nazım şekilleri bakımından çok çeşitlilik göstermez. Divanda sadece kaside, gazel ve terakib-i bend nazım şekillerinde şiirler yer almaktadır. En fazla da kaside nazım şekliyle şiirler yazmıştır.

2.1.1.1. Kasîdeler

Kaside “niyet etmek, yaklaşmak” anlamlarında “kasada” kökünden gelen Arapça bir kelimedir. Bir kişiyi övmek ve karşılığında yardım istemek için yazılan şiirlere denir (İpekten, 1999:38). Hakkı Bey de döneminin devlet adamlarına ve hükümdarlarına övgülerde bulunmak ve hicivli şiirler yazmak için bu nazım şeklini kullanmıştır.

Kaside nazım şekli Hakkı Bey'in en çok kullandığı nazım şeklidir. Kasidede oldukça başarılı ürünler veren şairimizin bu nazım şeklinde daha mahir olduğu edebiyat tarihi kitaplarında da geçmektedir. Kısaca Hakkı Bey şairliğini yazdığı kasidelerde göstermeye çalışmıştır.

Hakkı Bey'in Divanı'ndaki kasidelerin toplamı yirmidir. Bunlardan biri Farsça kaleme alınmıştır. Bu şiiriyle şairimizin Farsçaya olan hakimiyetini daha yakından görmekteyiz. Bu kasidelerden ilki Hazret-i Peygamberi konu edindiği na'ttır. İşlediği konunun kutsallığından dolayı Hakkı Bey bu şiirde ağır bir dil kullanmıştır.

Başka bir kasidede ise Kadiri tarikatının kurucusu olan Abdülkadir-i Geylani'ye övgülerde bulunur. Diğer kasidelerden biri Sultan Abdülmecid'e, iki tanesi Sultan Abdülaziz'e, geri kalanlar da başta sadrazam Mustafa Reşit Paşa olmak üzere o devrin devlet büyüklerine yazılmış övgülerdir.

Kasideleri klasik kaside tarzındadır. Hakkı Bey kasidelerinde nesib bölümüne fazla önem vermez. Yalnızca Sami Paşa'ya yazılan kaside bir bahariye örneğidir. Kasidelerinde kendisini de övmekten geri durmayan Hakkı Bey, Fahriye konusunda da üstadı olarak kabul ettiği Nef'i'den aşağı kalmaz.

Övgülerinde de, hicivlerinde de Nef'î'ninkiler gibi mübalağa vardır. Kaside konusunda sadece Nef'î'yi örnek alan Hakkı Bey divanındaki beş kasidesini Nef'î'ye nazire olarak yazmıştır.

Hakkı Bey'in divanının kasideler bölümü şu beyitlerle başlamaktadır:

Merḥabā ey ḥıṭṭa-i vaḥyiñ şeh-i dād-āveri

Ey biḥīn mesned-ṭırāz-ı dūde-i peygamberi

Merḥabā ey ṣāhid-i 'işmet-sarāy-ı mā-ğavī

Kim cemāliñ ḳurb-ı ev-ednāya verdi zīveri

Hakkı bey'in divanının kasideler bölümü şu beyitlerle son bulmaktadır:

Tā ola gevhe zībende-i mazmūn-hayāl

Kān-ı esrar hakāyıkda defin u mahzun

Eyleyip zātını hak zīvar-i dīvān-ı şerīf

Görmeye hiç nedir ārıza-i rīb-i menūn

Sonuç itibariyle diyebiliriz ki, Hakkı Bey kaside tarzında başarılı örnekler vermekle beraber, kaside tarzındaki en başarılı şair olan Nef'î'nin de iyi bir taklitçisidir.

2.1.1.2. Gazeller

“Gazel kelimesi Arapça’da “kadınlarla sevgi üzerine konuşmak, söyleşmek” demektir” (İpekten, 1999:17). Sevgiden, sevgilinin aşkıdan söz eden gazeller divan edebiyatının en yaygın nazım şekillerinden biridir. “Arap edebiyatında önceleri kasideler içinde bir bölüm olarak görülürken 17. yy’ dan sonra bu adla ayrı bir şekil olarak kullanılmaya başlanmıştır” (İpekten, 1999:17).

En çok kullanılan nazım şekillerinden biri olmasına rağmen, Hakkı Bey gazel tarzında çok fazla eser vermemiş, yukarıda da belirttiğimiz gibi kaside de kendini isbat etmeye çalışmıştır. Hakkı Bey, gazellerinde diğer divan şairleri gibi “aşk, ızdırab, hikmet, dünyadan şikayet” konularını işlemiştir.

Üzerinde çalıştığımız divanda şairimizin otuz bir tane gazeli bulunmaktadır. Hakkı Bey’in yazdığı bu gazeller, kaynaklarda da belirtildiği üzere Sebki-Hindi etkisinde olduğu, 17. yy şairi Fehim-i Kadim’in tesirinde kaldığı görülmektedir. Bu durumu Encümen-i Şuara için de kabul edebiliriz. Metin Kayahan Özgül agt. de eski şairlerden üstad kabul edilen isimleri zikrederken Fehim-i Kadim’i de sayar.

Ahmet Mermer, adı geçen bildirisinde Tahir Üzgör’ün Fehim-i kadim üzerine yaptığı çalışmasından şöyle bir alımı yapmıştır:

“Fehim’i üstad kabul eden Şeyhülislam Arif Hikmet Bey’in onu divan edebiyatının ilk on ismi arasında sayarak bir meslek sahibi olarak gördüğünü belirtmiştik. Encümen-i Şuaraya dahil olan şairlerden ... ve Üsküdarlı Hakkı Bey gibi şahsiyetler üzerinde de Fehim tesiri konusunda edebiyat tarihimiz tek görüşe sahiptir.”

Sebki-Hindi ekolünün özelliklerinden olan karmaşık bir dil ve derin hayallere dayalı söyleyişler Hakkı Bey’in gazellerinde kendini göstermez. Hakkı Bey’in gazellerinde kullanılan kelimeler düpedüz söylenmiş izlenimi verir. Bazı beyitlerde tasavvufi söyleyişler dikkati çekse de bunlar sadece şiire renk katmak için söylenmiş ifadelerdir.

Hakkı bey’in ilk gazeli şu beyitlerle başlamaktadır:

Hayâliñle o rütbe şahñ-ı dilde nür olur peydâ

Tecellî-i ruñundan güyiyâ bir Tûr olur peydâ

Ne feyz almıř hevā-yı kākülũnden bilmezem gũnlũm

Dem-i nāliřde řan s̄inemde biñ Manřũr olur peydā

Hakkı Bey'in gazeller bũlũmũndeki son gazeli řu beyitlerle bitmektedir:

‘ Āřıř olurdu nāleme Leylĩ ğamın řoyup

Ku belāda diñlese Mecnũn fiĝānımı

Ħařķı dirĩĝmařzen-i idrāk u fehmi iken

Yakdı benim de řarĥ-ı denĩ ħānmānımı

2.1.1.3. Terĩkb-i Bend

Çok mısralı bendlerin birleřmesiyle oluřan nazım řekillerinden biri olan terkib-i bend, aynı vezinde 8-20 mısralık bendlerin birleřtirilmesiyle yapılan nazım řeklidir. Hakkı Bey'in, kaside ve gazellerinden bařka bir de terkib-i bend nazım řekliyle yazdıĝı bir řiir divanında mevcuttur. Bu terkib-i bendin konusunu Kerbela řehitleri iřin yakılan bir mersiye oluřturmaktadır.

Bu terkib-i bend řu beyitlerle bařlamaktadır:

Ey dil yařıp ħarĩmiñe biñ dāĝ-ı pũr-ĝamı

Mecrā-yı ħũn-ı eřk ede gũr řeřm-i bĩ-nemĩ

Ey s̄ine vařtidir ki řekip āh-ı řu' le-bār

Döndür şabāha leyle-i zalmā-yı mātemi

Terkib-i bend şu beyitlerle sona erer:

Olsun zebānı feyziñ ile vaqt-i nez' a dek

Mecrā-yı na' t-ı vāride-i pāk-i Muştafa

Esrār-ı ' aşk-ı pākiñe yā Rab mazhar et

Ƙalbin mişāl-i āyine-i mihr-i enver et

2.1.2. Vezin

Hakkı Bey divanı nazım şekilleri açısından çok fazla çeşitlilik göstermediği gibi, kullanılan vezinlerde de bir zenginlik göremeyiz. Ayrıca vezin kusurları çok fazla imale ve zihaf kullanmıştır. Şiirlerde kullanılan vezinleri şu şekilde vermek uygun olacaktır:

On bir kasidede ve on üç gazelde “Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün” kalıbı kullanılmıştır.

Üç kaside ve on gazelde “Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün” kalıbı kullanılmıştır.

Beş kaside ve üç gazelde “Fe' ilātün(Fā' ilātün) Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün(Fa' lün)” kalıbı kullanılmıştır.

Terkib-i bendde ve beş gazelde “Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün” ve “Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün” kalıbı kullanılmıştır.

2.1.3. Kafiye ve Redif

Hakkı Bey'in divanındaki kasidelerin tümü ve gazellerin bir kısmı redifsizdir. Sadece on sekiz gazeli rediflidir.gazellerden ikiside redd-i mısralıdır. Örnek olarak aşağıda Hakkı Bey'in “peyda” redifli gazeli verilmiştir:

Hayālîñle o rütbe şahñ-ı dilde nūr olur peydā

Tecellî-i ruḥuñdan gūyiyā bir Ṭūr olur peydā

Ne feyz almış hevā-yı kākülüñden bilmezem göñlüm

Dem-i nālişde şan sīnemde biñ Manşūr olur peydā

Bir diğēr redifli gazeli de “aşina” redifli gazelidir:

Olsa ğamzeñ bir dile ey şūḥ-ı gül-fem āşinā

Yārası olmaz ebed' ālemde merhem āşinā

Rūḥ-ı feyze ḳālīb-ı ḥāli yine olmaz ḳarīñ

Olsa ger kim māye-gāñ ' İsā-i Meryem āşinā

Eskilere göre şiir ”mevzun u mukaffa söz” dür (Pala, 1999:223). şiirde bir ahenk olması gerekir. Çoğu zaman bu ahengi vezin ve kafiye sağlar. ”kafiye, en az iki dizenin sonunda tekrarlanan, yazılışları aynı, ama anlamları farklı olan ses benzerliğine denir” (Pala, 1999:223).

Ahenkli mısralar oluşturmak için redifli dizeler yazan Hakkı Bey'in divanından bazı örnekler aşağıdadır:

Merhabā ey hıttā-i vahyiñ şeh-i dād-āveri

Ey bihīn mesned-tırāz-ı dūde-i peygamberi

Merhabā ey şahid-i 'işmet-sarāy-ı mā-ğavī

Kim cemāliñ kurb-ı ev-ednāya verdi zīveri

Ey dil yakıp harīmiñe biñ dāğ-ı pür-ğamı

Mecrā-yı hūn-ı eşk ede gör çeşm-i bī-nemī

Çıksın o göz ki saçmayıp āteşli demleri

Farq ede şubh-ı rüşen ile şām-ı muzlimi

2.1.4. Dil ve Üslup

“Hakkı Bey, Encümen-i şuara içinde divan şiirini yaşatmak isteyen, dil ve üslup açısından önde gelen bir şairdir” (Mermer, 2004:249). Bir çok kaynakta Hakkı Bey'in şiir sanatında oldukça mahir bir şair olduğu geçmektedir. Eski şiirin bütün inceliklerine vakıf olduğunu, önce gazel alanında kendini denediye de sonradan yaradılışına daha uygun düşen kasidede karar kıldığı bilinmektedir. Yenişehirli avni bey yazdığı takriz kasidesinde Hakkı Bey için Nef'i'ye denk sayılabilecek güçlü bir şair olduğunu söyler. Yeni şiir anlayışını benimsemez ve doğrudan doğruya Nef'i'yi ve onun beğendiği İran şairlerini taklit etme yolunu seçmiştir.

Kasidelerindeki parlak dil ve coşkun ahenk şaire yaşadığı dönemde büyük bir şöhret kazandırmıştır. Ancak şiirindeki güzellikler derin ve renkli mana alemi, gerçek hayat sahnelerini değil eski ve tamamen soyut klasik unsurları yansıtmaktadır. Dolayısıyla

Hakkı Bey Nef'i'nin dilini taklitte başarılı olmakla beraber onun şiirindeki canlılığı, yeni hayalleri ve gerçek hayat sahnelerini yakalayamamıştır.

Eski kasidelerin çoğunda tekrarlanan İran kaynaklı klasik hayaller Fatih sultan Mehmed, Kanuni sultan Süleyman gibi ihtişamlı padişahlar için doğru sayılsa bile şairin yaşadığı dönemdeki devlet adamları için artık geçerliliğini kaybetmiştir.

“Enerjik ve mükemmel ifadeli mısralarını dolduran kaside motifleri Nef'i'den daha eski ve daha mücerred klasik unsurlardır. Övdüğü adamlarda yeni hayatın verdiği vasıflardan hemen hiçbir eser göremiyoruz. Eskilerden çok başka olan Tanzimat padişahlarını ve vezirlerini iç ve dış vasıflarıyla acem şahları gibi tasvir ediyor: bu büyük zatlar bizim gibi değil, öyle insanlar ki aylar, yıldızlar, melekler, şeytanlar kudretlerine hayran...bunlara hiç çekinmeden yer veren Hakkı Bey'in kasidelerinde de sesinin gürlüğüne rağmen sözün boşluğu hazin bir şekilde beliriyor” (Kocatürk, 1964:604).

Sonuç itibariyle Hakkı Bey, Nef'i'nin yalnızca dilini taklitte başarı göstermiş, şiirlerindeki canlılığa yaklaşamamıştır. Gazellerinde de aynı durum bir bakıma geçerlidir. “Yine aynı şekilde eskiye ve mücerrede kaçan gazelleri nihayet ruhunun sesi olmak dolayısıyla kasidelerine nisbetle daha tabii ve samimi sayılabilir” (Kocatürk, 1964:605).

Hakkı Bey'in gazellerinde yer yer lirik söyleyişler de göze çarpmaktadır. Aşağıda Hakkı Bey'in gazellerinden verilen beyitler bu söyleyişlere örnek niteliğindedir:

Ṭarf-ı rûyunda o meh zülfüñ perîşân eylemiş

Ehl-i 'aşkıñ başına dünyâyı zindân eylemiş

Ḥayâliñle o rütbe şaĥn-ı dilde nûr olur peydâ

Tecellî-i ruĥuñdan gûyiyâ bir Ṭûr olur peydâ

2. Muhteva Özellikleri

2.2.1. Dinî ve Tasavvufî Unsurlar

Hakkı Bey divanında yer alan eserler için tasavvufî söyleyiş hakimdir diyemeyiz. Bazı beyitlerde tasavvufî düşüncelere yer verilse de bunlar şiire renk katmak amacını gütmekten başka bir anlam ifade etmezler.

Hakkı Bey'in mutasavvıf bir kişiliğinin bulunmaması buna sebep teşkil etmektedir. Gazellerinde çeşni kabilinden rastladığımız tasavvufî söyleyişlere ise o dönemde herhangi bir tarikata mensup olmayan şairlerin dahi şiirlerinde rastlamak mümkündür. Bu da yüzyıllardan beri bu topraklarda yaşayan ve derin izler bırakan tasavvuf kültürünün insanımızın hayatında nasıl bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Hakkı Bey'in şiirlerinden tasavvufî tatlar yakaladığımız beyitleri şöyle sıralayabiliriz:

Hayâlîñle o rütbe şaḥn-ı dilde nūr olur peydā

Tecellî-i ruḥuñdan güyiyā bir Ṭūr olur peydā

Beytin nesre çevirisini yaparsak şöyle bir anlam çıktığını görmek mümkündür: (Ey sevgili) güzelliğinin hayaliyle gönül meydanı o kadar çok nur olur ki (nurla dolar ki), yanağının tecellisinden (yansımından ve parlaklığından) Tur dağı görünür.

Beyitte geçen Tur dağı (Tur-ı Sina) Allah'ın tecelli ve Hz. Musa ile konuştuğu dağdır. Ayrıca burada Hz. Musa'ya da telmih yapılmaktadır. Tur dağındaki ateş tecellinin nuru yani allah'ın nuru manasındadır. Beyitin tasavvufî boyutu burada ortaya çıkmaktadır. Tasavvufta Tur Dağı insanın maddi yapısını yani nefsinin temsil etmektedir. Nitekim bu maddi allah'ın tecellisi ile yok olur. Bunun için önce varlığı yok etmek gerekir.

Ne feyz almış hevâ-yı kākülünden bilmezem göñlüm

Dem-i nâlişde şan sinemde biñ Mañşūr olur peydā

Nesre çeviri: (Ey sevgili) gönlüm (yüzüne dökülen) saçını arzu etmekten ne feyz almıştır hiç bilmem, zira ağlama inleme vakti olunca gönlümde sanki bin tane Mansur ortaya çıkar.

Beyitten çıkan mana esas itibariyle şöyledir ki: sevgili feryad ederken, gönlü sevgilinin saçına asılı olan aşık, darağacına asılan Hallac-ı Mansur gibidir. Burada darağacı sevgilinin saçına benzetilmiştir.

Yine bu beyitte de tasavvufi söyleyiş edası göze çarpmaktadır. Hallac-ı Mansur inancı uğruna her şeye göğüs germe ve ölmenin sembolü olarak edebiyatta geçmektedir. Mansur şiirlerde ber-dar olarak anılır. Sevgilinin saçları darağacına benzetilince Mansur aşk şehidi olup bu dara asılır. Nale de, Hakka yakarma, münacat anlamıyla beyitte tasavvufi bir söyleyiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Belli Başlı Mazmunlar

Klasik edebiyat için mazmunlar edebiyatıdır diyebiliriz. Mazmun şiirde geçen sözün içindeki sanatlı ve gizli olan anlamdır. İskender Pala, “Divan Şiiri Sözlüğü” nde mazmun kavramını anlatırken şu cümlelere yer verir: “ Edebiyatta bazı özel kavram ve düşüncelerin ifadesinde kullanılan klişeleşmiş söz ve anlatımlara denir. Kısaca bir şeyi, özelliklerini çağrıştıran kelime grupları içinde gizlemektir.”

Eski dönem şairlerinin artık kullanıla kullanıla klişeleşmiş ve şairimizin yaşadığı döneme gelindiğinde ise anlamları daralmış mazmunları Hakkı Bey’in eserlerinde görmekteyiz. Hakkı Bey’in eski şiiri savunan ve bu yolda şiirler veren bir şair olduğu göz önünde bulundurulursa bu bizim için hiç de şaşırtıcı olmaz. Fakat şairimizin yaşadığı dönem itibariyle eski-yeni ikiliğinin ve yenilik arayışlarının yaşandığı bir süreçte Hakkı Bey’in kullandığı bu unsurlar eskiyi tekrar etmekten öteye gitmemiş, artık yeniliğin kaçınılmazlığı yanında pek de itibar görmemiştir.

Aşağıda Hakkı Bey’in kullandığı mazmunlardan birkaç örnek verilmiştir:

Bazı şiirlerinde dini ve tasavvufi manalar içeren mazmunlar kullandığını yukarıda belirtmiştik. Bu mazmunlar genel olarak şunlardır: “aşk”, “dil”, “Mansur”, “Tur”, “Pir-i

Mugan”, “nale”, “ah”, “şarab”, “bezm”, “rind”, “sufi”, “sagar”, “saki”, “meyhane”, “Ka’be”, “Huda”, “behişt”, vb...

Yine beşeri aşka ait unsurlar, sevgili ve sevgiliye mazmunlar Hakkı Bey’in şiirlerinde yer almaktadır: “gönül”, “aşk”, “la’l”, “sine”, “büt”, “sanem”, “hatt”, “ruhsar”, “gonca”, “gamze”, “peri”, “gül”, “bülbül”, “zülf”, “kakül”, “dide”, vb...

Divanda kozmik alemle ilgili birkaç mazmun görmek de mümkündür: “felek”, “çarh”, “gerdun”, “sipih”, “mih”, “mah”, “Süreyya”, “necm”, “asuman”, “ahter”, vb...

BÖLÜM 3: METİN

3.1. Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol

1. Metin tespitinde transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.
2. Çalıştığımız eserin 19. yy'a ait olması bakımından, bu dönemdeki metin neşirlerinde günümüz imlasına yakın bir imla anlayışı benimsenmiştir. Bu çerçevede klişe imladaki yuvarlak şekillerin yazıda devam etmesine karşılık düz şekilleri tercih etmek uygun görülmüştür.
3. Farsça'daki vâv-ı ma'dûdeler ā̃ harfi ile gösterilmiştir.
4. “up” gerundiumunun sonu “p” ile gösterilmiştir.
5. Elif-i maksureler, uzun okunan yerlerde “Leylā”, kısa okunan yerlerde ve izafetlerde “Leyli” olarak gösterilmiştir.
5. “İle”, “içün” edatlarıyla “idi”, “ise”, “iken” gibi “i-” fiilinin aldığı şekiller ayrı olarak yazılmışsa ayrı, kelime ile birlikte yazılmışlarsa veznin durumuna göre bitişik veya ayrı yazılmışlardır.
6. Atıf vavları “u, ü, vu, vü” şeklinde gösterilmiştir.
7. Arapça birleşik kelimeler “‘ayne'l-yakīn” şeklinde gösterilmiştir.
8. Arapça ve Farsça ön ekler ve edatlar, kendisinden sonra gelen kelimedenden bir çizgiyle ayrılmıştır.
9. Farsça birleşik kelimelerin yazılışında (terkip vavı düşerse) “ser-a-ser” şeklindeki yazılışlar tercih edilmiştir.

3.2. Transkripsiyonlu Metin

3.2.1. Kasîdeler

Dîvân-ı Hakkı Beg

Bismillahirrahmanirrahîm

1

KAŞİDE-İ ĞARRA DER-NA‘T-I SEYYİDÜ’L-ENBİYÂ ŞALLALLAHU
TE‘ALÂ ‘ALEYHİ VESELLEM

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Merhabā ey hıttā-i vaḥyiñ şeh-i dād-āveri
Ey biḥiñ mesned-tırāz-ı dūde-i peygamberi
- 2 Merhabā ey şāhid-i ‘işmet-sarāy-ı mā-ğavî
Kim cemāliñ ḳurb-ı ev-ednāya verdi zîveri
- 3 Merhabā ey nūr-ı Rabbānî ki dest-i fiṭratıñ
Aşdı tāk ḳubbe-i çarḫa çerağ-ı ḫāveri
- 4 Sensiñ ol iksîr-i a‘zam kim ḫakîm-i Lā-yezāl
Cevheriñden verdi māhiyāta feyz-i cevheri

- 5   Sensiñ ol ser-çeşme-i raḥmet ki şevk-i vuşlatıñ
         Ādem u Ḥavvāya terk etdirdi ḥavz-ı Kevşeri
- 6   Müntehā-yı ser-i şun^ç -ı Kibriyāsın kim ızā
         Derk-i künh fiṭrat-ı zātında oldu seseri
- 7   Pādişāh-ı ıştıfā-ı taḥt u mu^ç allā-cāhsıñ
         Kim ḥarīm-i lī-ma^ç allāhıde giydin efseri
- 8   Oldum ol gül-zārda gülçin-i ru[’]yet kim ānıñ
         Ḥıre etdi dıde-i Mūsā-yı nūr-ı manzarı
- 9   Olmasaydı nokta-i ‘ilm-i şerifıñ tā ezel
         Mebde-i ‘ilme’l-yakın ü menşe-i dāniş-veri
- 10   Müntic olmazlar idi eşkāl-i fenn-i mantıķı
         Cevheri kül etse tertibinde şüret-güsteri

- 11 Etmeseydi ‘ aq̄d-i peymend-i vücūda vāsıta
Zātıñı a‘ yān-ı eşyāñıñ müfīz ü maşdarı
- 12 Cümle-i imkānda görmez idi çeşm-i ‘ aql-ı kül
İzdivāc nüh pederle çār rükn-i māderi
- 13 Böyle yazmışdır ezel levhinde elq̄abın seniñ
Dest-i münşī-i kazāñıñ hāme-i çāpük-teri
- 14 Hāce-i kudsi sebağ vahy-āver-i Rabbü’l-felāğ
Şāri‘-i yektā-nesağ dād-āver-i ins ü peri
- 15 Hātem-i peygamberān muhtār-ı Rabb-i müste‘ ān
Nūr çeşm-i kün fe-kān medlül-ı lafz-ı serveri
- 16 Aḥmed-i mürsel Habīb-i Kibriyā kim zatıdır
Enbiyā-yı şāhibü’l-‘ azmiñ medār-ı mefḥarı
- 17 Pādişāh-ı pür-şükūh-ı ve’ d-ḍuḥā kim zatıñıñ
Oldu ervāh-ı mücerred bende-i fermān-beri

- 18 Şehr-yār-ı mülk-i isrā kim der-i eyvānınıñ
Olamaz gülmīhi çarhıñ āfitāb-ı enveri
- 19 Zīver-i eyvān ḥatemü'l-enbiyāyı kim eder
Çeşm-i Rūhullahı rüşen sūde-i ḥāk-deri
- 20 Şāh-ı levlāk-efser ferhunde-mevkib kim ānıñ
Rūh-ı ḳudsī oldu pīş-i āhınıñ saff-ı leşkeri
- 21 Taht-gāh-ı ḡayb-ı ḳudsī āsitandır mesnedi
Māverā-yı ḥadd-i deşt-i lā-mekāndır kişveri
- 22 Feyz-i zātından mu'allel kar-gāh-ı 'unsuru
Fer-i ḥükmündeñ müselsel devr-i çarḥ u çenberi
- 23 Şūret-i fermānınıñ me'muru eflāk ü 'uḳūl
Cezbe-i iḥsānınıñ mecbūru mihr ü müşteri
- 24 Olsa kemter reşḥa-i ebr-i bahār-ı luḫfu ger
Çār-bāḡ-ı 'unşurunıñ māye-i zīb ü ferī

- 25 Gösterirdi rüzgāra bāğ-bān-ı nāmiye
Reşk-i naḥl-ı Tūr-ı Sīnā şāḥ-sār-ı ‘ar‘ arı
- 26 Dest-i ḳahrı verse ger eczā-yı çarḫa tefriḳa
Bir dem içre maḥvolup aḳtār u ḳuṭb u miḥveri
- 27 Şābit u seyyār edip taḫte’ş-şerāyı cāy-gāh
Mihr ü māh eylerdi saḫ-ı ḫākde cevelān-geri
- 28 Vaşf-ı hüsn ü şāhid-i ḫulḳıyla bir sāhib sūḫan
Nazm-ı pākin eylese ārāyiş-i ser-defteri
- 29 Kūçe-i mışra‘ da ser-gerdān olurlardı bütün
Pāre pāre eyleyip ebkār-ı ma‘ ni-i mu‘ cizi
- 30 Ger mürīd-i hān-gāh-ı ‘işmeti olsa olur
Tire ḳalb-i ma‘ şiyet nūr-ı şevābiñ maḫarı
- 31 İstese imkānını ḫükm ü muḫālātıñ eder
Cevher-i ḫūrşīde ma‘ den zerre-i ḫākisteri

- 32 Feyz-i i‘ cāzı sirāyet etmiş olsa ‘āleme
Lūle-i āb-1 hayāt eyler dehān-1 aḥkeri
- 33 Etse tāb-1 şayḳal-1 nūr-1 zamīr-i pāki ger
Mazhar-1 feyzi bu saḥḥı‘ arşa-i pehnā-veri
- 34 ‘ Āks edip rüy-1 zemīne şūret-i levḥ-i ḳader
Rūzigāra fāş olur eşkāl-i rāz-i muzmeri
- 35 Añlasa māhiyet-i ḳadr-i ğubār-1 ravzasın
Maḥv ederdi rūzigār envā‘ -1 müşg ü ‘ anbarı
- 37 Nüşa-i ‘ irfānına ol dem ki dānā-yı ḳazā
Ḳıldı ḥaşr-1 nazra-i taḥḳīḳ-i dāniş-perveri
- 38 Nokḥtasından künh-i envā‘ -1 ‘ ulūmu fehm edip
Gördü ḥarfinde nihān esrār-1 levḥ-i ekberi
- 39 Pādişāh-1 ıştıfā taḥtā mu‘ allā-mesnedā
Ey dū kevnīñ şehr-i yār-1 ‘ ādil ü dād-āveri

- 40 Na‘t-ı zātında zebānım yine deng ü lāl olur
Ṭab‘ımıñ feyz-i dem-i qudsī olursa yāveri
- 41 Kaṭre-i baḥr-ı kemālīñ edemem şerḥ u beyān
Mevce-i i‘cāza başdırsam sūtūr u mıştarı
- 42 Yaraşır dersem be-ḳavl Nef‘ī-i mu‘ciz-i beyān
Eylemiş ḥaḳ vaşfiñi ḳayd-ı taşavvurdan beri
- 43 Şükrüm oldur kim edip endişe-i evşāfiñi
Ṭab‘ım etdim lücce-i pür-gevher-i dāniş-veri
- 44 İrtikāb-ı lāf-ı küstāḫı eder isem n’ola
Gönlümü şevḳ-i ḥayāl-i na‘tiñ etdi serseri
- 45 Feyz-i na‘tiñ verdi bir şevḳ-i diger endişeme
Kim ānı ‘āciz ḳalır taḳdīrden ‘aḳl-ı ceri
- 46 Ruḫṣatıñla şevḳ edersem vādī-yi faḫre n’ola
Esb-i ṭab‘ım gibi bir raḫş-ı ḥarūn u lāḡarı

- 47 Ben o h̄ākānī-yi devrānım serīr-i ma‘ firet
Buldu yektā h̄üsrev-i tab‘ ımla zīb ü zīveri
- 48 H̄āmem ol şüret-ger-i taşvīr-i ma‘ nīdir k’ider
Deyr-i pür-naqş-ı beyān-ı sihre tarḥ-ı āzeri
- 49 Tab‘ ım ol meyḥāne-i esrār-ı kudsīdir k’ider
Mest ü medhüş-ı ebed Cībrīli reşḥ-ı sāgarı
- 50 Her sözüm bir cevher-i vālā-yı ‘ulvīdir k’ānıñ
Olsa lāyıḳ ‘aql-ı kül biñ cānla sevdā-geri
- 51 H̄āver-i imkānda olmaz idi bir dem cilve-sāz
Pertev-i mihr-i zuhūrum bulsa rūḥ-ı enveri
- 52 Zīhn-i veḳḳādım çerāğ-ı dūdman-ı efrüz-ı kuds
Tab‘ -ı pākım mihr-i evc-ārā-yı çarḥ-ı şā‘ iri

- 53 Cünbüş-i bâli eder şehbâz-ı evc-i nazmımın
Lâne-i gerdündan âvâre-i nesr-i tâiri
- 54 Zerre-gerd-i raḥş-ı ṭab'ım bulsa eylerdi 'ayân
Şûret-i i'câzda nîreng-i siḥr-i Sâmiri
- 55 Tâlibi olurdu naḥd-i mihr ü encümle ḳazâ
Der-i nazmım olsa ger zîb ü külâh-ı ḳayşeri
- 56 Neyleyim ammâ bu luḥf-ı ṭab' u isti' dâdla
Edemem bir vechile mülzem ḥasûd-ı ḳaşmeri
- 57 Sen ṭururken yaraşır mı böyle tab'-ı pâkile
İrtiḳâb edem felekde nazm-ı vaşf-ı âḫeri
- 58 Etme muḥtâc-ı edânî yâ Resûlallah beni
Bâb-ı ḡayra döndürüp âb-ı ruḥ u eşk-i teri
- 59 Ḥâk-i pâ-yi cümle etbâ'-ı kirâm-ı pâkiñim
Cân fedâ-yı ḥândânım ḫaydariyim ḫaydarî

- 60 Ol zamān kim ola lafz-ı ümmeti vü ümmeti
Şāmil-i aḥvāl-i rencūrān-ı şāḥn-ı maḥşeri
- 61 Eyleme rüsvā-yı maḥşer bu za‘ yıf kemteriñ
Olmayım luṭfuñla vaḳf-ı teng-nā-yı ebteri
- 62 Ğayrı ey ḥaḳḳı yeter itnāb u iksār-ı sūḥan
Sākit ol kim zāhir olmuşdur şalātıñ demleri
- 63 Tā ki ḥallāḳ-ı ‘avālim ḳudretin izḥār edip
Bir ḳarār ede felekde mihr ü māḥ u aḥteri
- 64 Şad şalavāt ile selām olsun revān-ı pākine
Hem daḫi āline k’anlardır dū kevnıñ serveri

2

TERKĪB-İ BEND DER-MERŞİYE_İ ḤAZRET-İ ŞĀH-I KERBELĀ
RADĪYALLAH ‘ANH

Mef’ülü Fā’ ilätü Mefā’ ilü Fā’ ilün

- 1 Ey dil yakıp harîmiñe biñ dâğ-1 pür-ğamı
Mecrâ-yı hûn-1 eşk ede gör çeşm-i bî-nemî
- 2 Ey sîne vaqtidir ki çekip âh-1 şu' le-bâr
Döndür şabâha leyle-i zalmâ-yı mâtemi
- 3 Berğ-i kazâya menzil ola öyle sîne kim
Mâtem deminde çekmeye yek âteşin demi
- 4 Tîr-i belâya ola hedef ol gönül k'ânî
Mâh-1 Muharrem içre olur kârı haramı
- 5 Çıksın o göz ki saçmayıp âteşli demleri
Farğ ede şubh-1 rûşen ile şâm-1 muzlimi
- 6 Demdir bir âh-1 serd ile erbâb u cedd u hâl
Ser-tâ-be-pâyı döndüre nâr-1 cehennemi
- 7 Demdir cihânı lücce-i Tûfan edip gözüm
Emvâc-1 hûna başdıra çarğ-1 mu' azzamı

- 8 Demdir ki āh-1 ŧu‘ le verim āŧikār edip
Mevķūf-1 yek ŧerāre edem kār-1 ‘ālemi
- 9 Yād eyledikçe vāķ‘ a-i Kerbelāyı āh
ŧāṭūr-1 mātem ile yaram levḥ-i sīnemi
- 10 ŧāh-1 ŧehīdi yād ile ol rütbe ađlıyam
Reŧk etdirim dü çeŧmime tā ‘ayn-1 zemzemi
- 11 Āfākı yađdı vāķ‘ a-i ŧāh-1 Kerbelā
Ṭutsun cihānı nāle-i dil-sūz-1 ḥasretā
- 12 Etdi fedā Yezīd iĉün ol nūr-1 peykeri
Geĉsin zemīne künküre-i ĉarḥ-1 ĉenberi
- 13 Ḥayfā ki ķadr ü kıymetini bilmeyip denī
Atdı zemīn-i ‘acze özi bende gevheri
- 14 Derdā ki ṭīĝ-i ĝadri verip dest-i kāfire
Ķıldı ŧehīd nūr-1 dü çeŧm-i peyamberi

- 15 Efsūs-ı āl-i Āḥmedi zār u nizār edip
Mesrūr kıldı ḥāṭır-ı mel' ūn-ı ebteri
- 16 Pejmürde etdi şarşar-ı zulm-ı Yezīdiyān
Gül-zār-ı Kibriyāda biten naḥl-ı ' ar' arı
- 17 Bu çār-ı bāğa esmeye bir bād-ı cān-fezā
Şoldu ' izār-ı verd-i gülistān-ı ḥaydarī
- 18 Vādī-i Kerbelāda olunca şusuz şehīd
Ḥūn oldu derd-i mātemle ḥavz-ı kevşeri
- 19 Söndü çerāğ-ı encümen-i baḥt-ı kâ'ināt
Bilmem ne yüzle yanmadadır şem' -i ḥāveri
- 20 Jeng-āver ede her nefs-i kerem-i ' āşikān
Tā ḥaşr olunca āyīne-i mihr-i enveri
- 21 Söndürsün āh-ı şarşarı ehl-i muḥabbetiñ
Rūşen-i fitil mehle çerāğān-ı aḥteri

- 22 Çıksın sipihre zemzeme-i sūz-ı ‘āşıkān
Tutsun zemīni velvele-i āsumāniyān
- 23 Çün düşdü hāke sıbt-ı şehen-şāh-ı mülk-i dīn
Şarşıldı bīm-i vahşet ile tāk-ı heftümīn
- 24 Yatdı zemīn-i hūnda olmaz iken aṭlesi
Çarhıñ kabā-i ‘azv-ı ‘ulüvvünde āstīn
- 25 Bir kaṭre şuyu vermediler olmuş iken āh
Cedd-i güzīni ‘illet-i terkīb-i mā’ vü tıyn
- 26 Yaqsın çerāğ ḥasret ile bağrın āsumān
Döksün zamān-ı ḥaşre degin sīnesiz zemīn
- 27 Ervāḥ elinde tutmadadır derd ü mātemin
Çāk eyleyip yaqasını el-ān-ı mürselīn
- 28 La‘ net yezīd-i kāfire la‘ net hezar bār
La‘ net-i ziyād ü Şimre tā vaqt-i vā-pesīn

- 29 La' net yezīd-i kāfire enşār u āline
Gıtdikçe şām geldigi dem şubḥ-ı rāsītīn
- 30 La' net ederse raḥmet olur öyle kāfire
Cümle mecūs-ı 'ālem ü küffār u mülhidīn
- 31 Bilmem ne cür'et ile edip kaçd-ı āl-i beyt
İki cihāndan oldu o ḥınzīr-ı bed-terīn
- 32 Ābā-i heft-i 'ulvī ile çār-ı mādere
Ānlar degil mi vāsıta-i 'aḳd-i evvelīn
- 33 Gösterdi çeşm-i 'āleme böyle muşībeti
Olsun yezīd-i [ ] Allah la' neti
- 34 Yā Rab be-nūr-ı ḥazret-i sulṭān-ı enbiyā
Yā Rab be-cāh-ı maḫhar-ı terkīm [ ]
- 35 Yā Rab be-zāt-ı Fāṭıma-i ekmele'l-betül
Yā Rab be-şıdḳ bāhire-i efḍalü'n-nisā

- 36 Yā Rab be-cism-i semm-zede-i ḥazret-i ḥüsn
Yā Rab be-ḥaḳḳ-ı ḥün-ı ŧehen-ŧāh-ı Kerbelā
- 37 Yā Rab be-ḥaḳḳ-ı ekmel-i eŧnī-ı aşre imām
Kim mü'minīne zātları oldu muḳtedā
- 38 Yā Rab be-cem' -i cümle-i aşḥāb-ı kümeleyn
Kim ānlar oldu encüm-i gerdūna ihtidā
- 39 Yā Rab be-künh-i ' ilm-i ḥaḳīḳī-i bī-ḳıyās
Yā Rab be-ser-i ekremī-i cümle evliyā
- 40 Yā Rab be-ı aşḳ-ı pākiñe feyz ile sālīkin
Ser-menzil-i ḥaḳīḳate olmaḳdadır resā
- 41 Yā Rab be-ser-i niyyet-i a' māl kādedir
Feyz-i ' amīm-i zāhire-i cem' -i etḳıyā
- 42 Ḥaḳḳī-i zārı āl-i ' abā ile ḥaşr ḳıl
Kavle ŧefī' -i ma' ŧıyeti ŧāh-ı enbiyā

43 Olsun zebānı feyziñ ile vaqt-i nez‘a dek

Mecrā-yı na‘t-ı vāride-i pāk-i Muşţafa

44 Esrār-ı ‘aşq-ı pākiñe yā Rab mazhar et

Ḳalbin mişāl-i āyine-i mihr-i enver et

3

ḲAŞİDE-İ DER-VAŞF-I ĞAVŞ-I GEYLĀNĪ RAḌİYALLAHU ‘ANH

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Merḫabā ey pīr-i vālā mesned-i rūşen zamīr

Mazhar-ı ser-beḳā-yı ḫazret-i Rabb-i ḳadīr

2 Merḫabā ey ḡavş-ı devrān kim nazīriñ tā zel

Görmedi mirāt-ı imkān içre çarḫ-ı mestdir

3 Merḫabā ey nüşā-i ḫikmet ki künh-i ma‘naya

Cevher-i gül noḳta-i ‘ilmiñden olmuşdur ḫabīr

- 4 Maşrık-ı nūr-ı hüviyetiñ ki feyz-i şādıkıñ
Verdi rūḥ sālīkine pertev-i şubḥ-ı āḥīr
- 5 Sākī-i şahbā-yı ma‘ nasıñ k’olur ser-mest-i feyz
Cür‘ a-i cāmīñla rūḥ-ı şiblī-i vaḥd-i tesmīr
- 6 Bulmasa āyīn-i devrānıñda feyz-i vecd ü ḥāl
Eylemezdi çenber-i gerdūnu heft aḥter-i mesīr
- 7 Ol gülistān-i ḥaḳīḳatdir dil-i pākiñ ki ger
Olsa nūr-ı munzarı tāb-ı efkin çarḥ-ı eṣīr
- 8 Derd-i reşk-i ḥār-ı nā-çiz ḥarimiñden gelir
Çehre-i gül-gün-ı mihre ḥālet-i reng-i zerrīn
- 9 Şāhid-i ḥalḳıñdır evvel āşub ma‘ na kim olur
Her şikenc-i ṭurrasında biñ dil-i zū’n-nūn eṣīr
- 10 Ey hevā-yı himmetiñden bāğ-ı ‘ irfān-ı lāle-zār
Vey şafā-yı meşrebinden nehr-i ma‘ na cū-yı şīr

- 11 Feyz-i luṭf-1 cevheriñden rūḥ-1 ḳudsī şer mesār
Tāb-1 nūr-1 manzarıñdan dīde-i gerdūn ḳarīr
- 12 Vāle-i esrār-1 zātıñ cān-1 pāk-i bā-yezīd
Sīne çāk-1 derd-i ‘ aşkıñ rūḥ-1 Mevlānā-yı pīr
- 13 Nağme-i senc-i vaşf-1 zātıñdır bu tarz-1 şūḥla
Şāḥ-sār-1 serde üzre bülbül-i ḳudsī sefirḥükmün
- 14 Mağz-1 esrār-1 ḥāḳīḳat şem‘ -i cem‘ -i evliyā
Pertev-i nūr-1 hüviyet lücce-i feyz-i ḳadīr
- 15 Lücce-i taḳdīrde yek-dānedir şāh-vār
Dūd-mān-1 Muştafāda şeb-çerāğ-1 lā-naẓīr
- 16 Gevher-i genc-i beḳā ser-çeşme-i faḳr u fenā
Kuṭb-1 gerdūn-1 Hüdā şāhen-şeh u ḥadd-i tesmīr
- 17 Ḳuṭb-1 ‘ ālem-i ğavş-1 a‘ zam pīr-i Geylānī kāvdir
Fātiḥ-i emr-i ‘ Asīr u cāmi‘ luṭf-1 keşīr

- 18 Ol ‘azîmü’ş-şân u ‘âlicâh-ı ma‘ nâ kim olur
Dergahından hayl-i a‘yân melâik-i nâ-gezir
- 19 Ol hıdiv bâr-gâh-ı efrûz vahdet kim sezâ
Olsa hâkder-i gühende atlas-ı gerdûn haşîr
- 20 Rabt-ı hükmeden mükemmel ne revâk-ı bî-sütûn
Hâk-i pâyinden mükeḥḥal dîde-i mihr-i Münîr
- 21 Şeh-bâz-ı cezmine evc-i fenâ cây-i hażîz
Şehsuvâr-ı ‘azmine ḥadd-i beḳâ ol mesîr
- 22 Verse ger ser-çeşme-i nûr-ı zamîri tertîb
Zerreden ḥurşîd-i ‘âlem-tâb olurdu mestîr
- 23 Behre balsa feyz-i luḫf-ı tıynetinden nâmiye
Reşk-i verd-i gülşen-i cennet olur berg-i
- 24 Sür‘at-i ‘azmi meded-kâr olsa bî-rîb u kemân
Heft-i ecrâmı dolup ‘arşı güzâr eylerdi tîr

- 25 İktidârı tab^ç -1 nâçizâne verse takvîyet
Şîr-i çarhıñ boynuna zencîr olur târ-1 harîr
- 26 ç Adlî ger olsa nesağ-1 bend nizâm-1 kâ'inât
Beççe-i âhû olur âzâde-i çenkâl-i şîr
- 27 Verse ger ebr muṭîre feyz-i rûhânîsi tâb
Heft deryâ cûd-1 ma^ç nasından olsa vâye gîr
- 28 Ol şaçardı şeş cihâta cevher-i iksîr-i tâb
Bu dû gerdi kâ'inâta gevher-i mihr-i Münîr
- 29 Şâh-1 ç âlî meşrebâ sulṭân-1 qudsî kevkebâ
Ey ki cümle evliyâyâ gavş-1 halâğ-1 beşîr
- 30 Sen gibi bir pâdişâh-1 bātınıñ vaşşâfıyım
N'ola olursa kelâmım^ç ibret-i rûḥ-1 cerîr
- 31 Feyz-i vaşfıñ ile ol sulṭân-1 ma^ç nâyım ki ben
Böyle eyler vaşfımı her hâme-i rengîn-i harîr

- 32 H̄asr u n̄ir u sengsin serd̄ar u erb̄ab-1 beyān
Dāver-i m̄ülk-i süḫan Dārā-yı ma‘ nā dār u kes̄ir
- 33 Ṭab‘ım ol gül-zār-1 esrār- 1 tecellīdir k’ider
Rūzgārīñ mağzīni pür-negeht-i müşg ü ‘ anber
- 34 Nefḫa-i mağz demim şem etse bād-1 nev-bahār
Reşḫa-i deryā-yı ṭab‘ım alsa ger ebr-i muṭīr
- 35 Baḫş eder ol çār-1 faşla ḫük-m-i nevrūz-i cinān
Ṭarḫ eder bu rū-yı ‘ arza āb-1 Kevşerden ğadīr
- 36 Murğ-1 maẓmūn olamaz şahbāz-1 ṭab‘ımdan ḫalāş
Zirve-i ‘ arş-1 me‘ ānī üzre olsa lāne ğir
- 37 Ḥüsrev-i evreng aqlım ḫayālīm ğam degil
Olmadımsa vālidem gibi cihān içre vezīr
- 38 Neyleyim cāh u celāl-i ‘ ālemi kim hem tam
Olsa ger dünyā ve mā-fihā tutar şey-i ḫaḫīr

- 39 H zreti nden isterim bu lu fu ol dem kim  eh 
H r olup  alem-i g le yevme-i  ab sa-i  am arir
- 40 Bende-i va  af-ı n  izi n bira masa p y-m l
V di-i zilletde me'y s [ ] ha ir
- 41  ayrı ey H kkı du aya ba la Őimden Őo ra kim
Ma  n -yı rengin bulma dır sa a emr-i  asir
- 42 T  ki medh-i evliy  ile ede nazm-ı  ver n
 b-ı hayv n gibi nazmin r h-ba ı dil-pezir
- 43 Dost n n olalar mesrur il  yevmi'l- iy m
D rmen bedh h n olsun iki  alemde zarir

4

KA IDE-İ DER-MEDH-İ H KAN-İ MA F R H ZRET-İ  ABD EL MECİD
H N NA IRE-İ NEF İ

F  il t n F  il t n F  il t n F  il n

- 1 Geldi ol dem kim cenāb-ı Hālīk cān-ı āferīn
Ede ceyš-i müslimīni mazhar-ı fetḥ-i mübīn
- 2 Geldi ol dem kim berā-yı nuşret-i islāmiyān
Fevc-i ervāḥ-ı mücerredle ṭola rüy-ı zemin
- 3 Geldi ol demler ki āheng-i şitāb rezm ede
Ḥusrevān milket ma' müre-i ḥaḫḫa'l-yaḫīn
- 4 Vaḫtidir ola be' ızz-ı lutf-ı Ḥallāḫ-ı ezel
Ġulġul-i kūs-ı zaferden ṭās-ı gerdün pür-ṭının
- 5 Ḥabbezā devrān-ı sa' d aḫter ki göstermektedir
Mü'minine şūret emniyye-i nusret-i rehīn
- 6 Ḥabbezā hengām-ı rustā-ḫīz-i eşer kim olmada
Müşrikine āḫir-i cem' iyyet-i ḫızlān-ḫarīn
- 7 Nice ġālib olmaya küffāra ol şüca' ān kim
Her biriniñ nuḫbe-i efkārıdır a' lā-yı dīn

- 8 Nice manşūr olmaz ol şāh-ı mü'eyyed kim çeke
Hāşm-ı dīn-i Aḥmede şemşīr-i āteş-tāb-ı kīn
- 9 Ol şehen-şāh-ı kadr-i kudretiñe lāyıkdır eger
Pādişāhān etseler dergāhına vaz' -ı cebīn
- 10 Tāc-baḥş-ı ser-verān sulṭān-ı gerdūn āsitān
Mālik-i mülki cihān ārāyiş-i taḥt u nigīn
- 11 Şāhbāz-ı evc-i himmet pence tāb-ı ser-keşān
Şīr-i gedūn-ı celādet ḳahramān-ı mā u ṭīn
- 12 Zūr-ı bāzu-yı kadr-i ḥāḳān-ı İskender-i sīr
Kuvvetü'zzuhr zafer-i sermāye-i re'y-i rezīn
- 13 Ḥāzret-i 'Abdu'l-Mecīd ḥān-ı mu'allā pāye kim
Zātıdır kevn u mekān-ı luṭf-ı Rabbü'l-'ālemīn
- 14 Dāver-i 'arş-ı āsitān kim irtifa' -ı şān bulur
İstinād-ı dergeh ile Ḥüsrev-i ḥāver mekīn

- 15 Hüsrev-i ğāzī ki berķ-i t̄ub rezminde olur
Pür-tezelzül t̄āķ-1 bālā-hāne-i çarķ-1 met̄in
- 16 Şafdır haydar mu' ādil kim çeker şemşirine
Sidre-i a' lāda gülbang-1 k̄asem-1 Rūhu'l-emīn
- 17 Şāhid-i ihsānına dīvāne hurşīd-i münīr
Şu' le-i ' irfānına pervāne rūḥ-1 ' ārifīn
- 18 Mezra' -1 luḫfundan eflāk u ' anāşır ḫūşa cū
Ḥırmen-i cūdundan ervāḥ-1 mücerred dāne çīn
- 19 Fikri ḫalāl umūr-1 müşkilāt-1 kā'ināt
' Aḫlı üstād-1 mu' allim-hāne-i ' ilme'l yakīn
- 20 Meşrebinden müste' ar āşār-1 feyz-i sel-sebīl
Ṭal' atinden müstefād envār-1 şubḥ-1 rāsitīn
- 21 Re'y-i pākidir o mihr-i ' ālem-ārā kim eger
Zerre-i nūru olsa āks- endāz-1 eflāk-i berīn

- 22 Merkezinden kendisin pür-tâb edip birden geçer
Ġayretinden yerlere hürşid-i çarh-ı çärmîn
- 23 Esse bād-ı luţfu suy-ı gülşene gülşene ol dem olur
Reşk-i Tübā-yı İrem her bir nihāl-i yāsemîn
- 24 Ebre te'sir etse tâb-ı şu'le-i kahrı olur
Her kimine katre-i bārānı berķ-i āteşin
- 25 Etse 'adlî tab' -ı eşyādan eger ref' -i tezād
Şu'le-i tenevvür olur ser-çeşme-i mā-i mu'în
- 26 Kālb-i māhiyet murād eylerse ger hükümü eder
Ābı āteş hāki bād u şarşarı gerd-i zemîn
- 27 Nehyi ger ref' -i mazār etse isterse āşiyāndan eder
Tab' -ı semiyi Ġayret-i şirîn mizāc-ı engebîn
- 28 Tab' -ı nāçizāne ger fer verse temkîni olur
Kemterin-i has mevce-i deryāya sedd-i āhenin

- 29 Yazsa bir şâ'ir eger vaşf-ı 'uluvvü's-şânını
Hâmesini secde-gâh eylerdi çarḥ-ı heftemîn
- 30 Pâdişâh-ı ser-verâ sultân-ı hürşîd -i efserâ
Ey şehen-şâh-ı merâhim-güster-i dâniş-güzîñ
- 31 Sensiñ ol zâlim keş u qahhâr-ı haşm-endâz kim
Bîm-i tîğinden olur Behrâm-ı gerdûn pür-enîñ
- 32 Ol Süleymânın ki olmaz hâtem-i iclâlîñe
Devre-i çarḥ-ı mu'allâ halka-i engüşterîñ
- 33 Kuvvet-i hıfzıñla ger bulsaydı tâb u taqviyyet
Berg-i bîd olur idi âfât-ı şarşardan emîn
- 34 Vaşf-ı pâkiñ yine mümkün olamaz olsa eger
Her kelâmım gevher-i gencîne-i sihr-i mübîn
- 35 Ben huşûşâ ol sühan-perdâz-ı dehrim kim olur
Cân u dilden 'âşıq-ı müştâq u dil-süz-ı hazîñ

- 36 Selsebîl-i nazma selâsil-i cenâbü'n-na'îm
Şâhid-i endîşeme havêrân maqşûrât-ı 'in
- 37 Görmemiştir hacle-gâh-ı ma'rifet görmez yine
Fikrim gibi bir düşîze-i nâzikterîn
- 38 Her hayâlim evc-i reh-i ma'nâya bir âfitâb
Her kelâmım Ka'be-i ilhâma bir rûkn-i rekîn
- 39 Tab'ım ol deryâ-yı ma'nâdır kim etmiş ka'rını
Feyz-i nisân-ı ezel pür gevher-i dürri's-semîn
- 40 Şâ'ir-i vahy-ı zamânım kim olur her bir sözüm
Reşk-i ervâh selef-i fahr-ı Qarûn-ı âhirin
- 41 Gayrı ey Hakkı du'âya başla kim şimden girü
Böyledir nazm âhir olsa da'b-i dirîn-i bihîn
- 42 Tâ göre bu kâr-gâh-ı köhne resm-i inkılâb
Gah şulh u gah ceng ü gah an ü gah in

43 Ede taht-ı salṭanatda ber-karār u ber-devām

Zāt-ı pākin devlet ü şevketle Allah mu'în

44 Der-geh-i luṭfu olup şāhān-ı dehrîñ merci'î

Zāt-ı pākinden ola dünyā vü devlet müsta'în

45 Hāḡ muẓaffer eyleyip dā'im lev'-i şevketin

Düşmanātın bīm-i tîḡ ile ede endüh-gîn

5

KAŞİDE-İ DER-TEHNİYYET-İ FETH-İ 'ASİR DER-VAŞF-I HĀḲĀN-I
DEVİRĀN NAZİRE-İ KAŞİDE-İ MEŞHŪRE-İ NEF'İ

Fe'îlātün Fe'îlātün Fe'îlātün Fe'îlün

1 Āferîñ ey zafer-i ārāste ḡāḡān-ı dilîr

Ḥaydar-i devr u zamān pād-şāh-ı 'arş-ı serîr

2 Beyt-i ma' mūr-ı Ḥudā fetḡ olalı gelmedi hiç

Dehre zātîñ gibi bir fātîḡ-i kakhār u ḡadîr

- 3 Eyledik bāriḳa-i tīġ-i ŧerer bār-1 güle
Mülk-i pehnā-yı pür-āşub ‘Asīr-i teşhīr
- 4 Eyledik ḥükmüñe sükkānını münḳād-1 bütün
Ḥār-1 cenīn edip a‘ yān-1 ‘aşātın temdir
- 5 Berḳ-i ḳahrıñ Yemene şaldıki bir şur-1 ‘azīm
Oldu eflāke bütün zelzele-i baḥş-1 te’şīr
- 6 Tutdu gülbānıñ zafer-i ‘arş-1 ‘azīmi öyle
Etdi cibrīl-i emīn rūḥ-1 levīsi tebşīr
- 7 Toldu āfāḳa o demde nefis-i raḥmānī
Oldu ervāḥ-1 rūsūl ġalgale-i senc-i tekbīr
- 8 Bārekallah zihī ḳuvve-i zūr-1 ḥaydar
Şānekallah zihī kevkebe-i ‘ālemgir
- 9 Fitne baş kaldıramaz ḥaşre degin tā o ḳadar
Etdi ḳahrıñla ḳazā ehl-i şeqāyı teşzīr

- 10 Olmadı bir şeh-i islâf-ı kirâmiñda naşîb
Şûret-i yüsr ile ber buncaleyin fetḥ-i ‘Asîr
- 11 Yürü bu ḥükm-i ‘adâlet ile al-i dünyâyı
Dest-i teşhîr ḳadr-i zûr ki bir veche yesîr
- 12 Bu tecellî-i kerâmet ile yokdur şübhem
Cümle maḥkûmuñ olur gûn u mekân bî-tedbîr
- 13 Bu beşâretle olup ḥarem u ḥandân-ı ‘âlim
Herkes evşâfiñi bir güne edince ta‘bîr
- 14 Bende biñ şevḳ u neşâḥ ile o demde etdim
Vaşf-ı ğarrâ-yı hümâyûn ki böyle taḥrîr
- 15 ‘İlm-i efrâz-ı ğazâ-i haydar kirâr-ı vegâ
Zur-ı bâzû-yı ḳazâ şaff-ı şiken-i düşmen ğîr
- 16 Dâver-i pâdşâhân kayşer-i Cemşîd-i nişân
Mefḥar-i cân u cihân-server-i ḥurşîd-i zamîr

- 17 Taht-ı iclâle şehen-şâh-ı Süleymân-ı efser
Mülket-i dehre cihân-bân senindir teşhir
- 18 Hâzret-i hân-ı ‘ azîz ol şeh-i gerdun-ı mesned
Ki eder hâzretine zât-ı ilahî tevķîr
- 19 Lâ mekân-ı pâye şehen-şâh-ı cihân dâver kim
Ferş-i hâk-i hâremi atlas-ı çarh olsa cedîr
- 20 Revnâķ-ı taht-ı mu‘ allâ-yı kerâmet ki aña
Olamaz nüş-i revân hükmi-i ‘ adâletde nazîr
- 21 Şehr-yâr-ı zâfer-ârâ-yı ‘ alî kevkebe kim
Kasem eylerdim şemşîrine hâllâķ-ı nezîr
- 22 Hükmi-i fermân-ı ile seyr-i kevâkeb-i sermed
Feyz-i ihsânı ile ‘ aķl-ı mücerred dil-sîr
- 23 Zerre hâk-i hâremi dîde-i dehre merdüm
Gerd-i pâk-i ķadem-i cevher-i mihre iksîr

- 24 Der ki ʿ aṭıfeti kaʿ be-i ervāḥ u ʿ uḫūl
Sedde-i maʿ deleti secde-geh-i çarḥ-ı eṣīr
- 25 Nūr-ı reʿyinden eṣer balsa eger zerre kadar
Ola bir mihr-i felek her şerer küre-i ḫīr
- 26 Bāğ-ı dehr olsa ger ebr-i kereminden seyr-āb
Naḥl-i pūr-nur-ı tecellāya döner çüb-ı zerrīn
- 27 Kef-i pūr-cūd güher-bārına mānend olamaz
Ḥāmil-i mihr nūcum olsa bütün ebr-i muṭīr
- 28 Düşse kemter-i şerer şuʿle-i berḫ-i ʿ azbi
Bāğ-ı firdevs olur āteş-gede-i dār-ı saʿīr
- 29 Görse bir dem nazar-ı terbiyet ḫahrını ger
Şīr-i çarḥ ede şād pāre ḡazāl-ı taṣvīr
- 30 Olsa ger maʿ deleti taḫviye baḥş-ı ʿ acze
Bir ahūya gezend erdiremez şavlet-i şīr

- 31 Olsa ger hükümü revân 'âlem-i hüsn ü 'aşka
Dil-i Mecnûnu kıomaz kâkül-i Leylâda esîr
- 32 Nefha-i nigeht halkı olamaz eyler ise
Ruḥ u reyḥân cinân-ı 'âlem-i lebrîz-i 'abîr
- 33 Hıfz u 'adli o kıadardır ki murâd etse eder
Gerd-i bād-ı siḥri [ ] şem' -i Münîr
- 34 Dâverâ pâd-şâha hüsrev-i cem-i bâr-gâha
Ey bihîn-i gevher-i gencîne-i şun' -ı taḳdîr
- 35 Bî-mecâlim sitem-i dehr ile gâyet 'afv et
Vaşf-ı pâkiñde ger etdimse darûrî taḳşîr
- 36 Nice mümkün olur evşâf-ı hümâyununñ kim
Kıoymadı hiç şafâ dilde de bu çarḥ-ı şerîr
- 37 Dâd elinden ki dem-a-dem ğam-ı cân-gâhı ile
Etmede ḥâṭır-ı âzâde vaşşâfim tekdîr

- 38 Eyledi terbiyet ebr-i miḥen-i hasr-ı dāğım
Gül-i şad-berg-i Ḥotan lāle-i bāğ-ı Keşmīr
- 39 Bād-ı ahımla gülistan-ı felaket-i ḥurrem
Eşk-i çeşmimle çemen-zar-ı bālā sīz u nazīr
- 40 Ol dem zerre kadar kām-revā ‘ālemde
Devletinde pederim olmuş iken gerçi vezīr
- 41 İntisābım böyle leyden beridir ma‘rifete
Eyledi çarḥ-ı deni cevır u ezā-yı teksīr
- 42 Tıfl-ı ebced olamam olmuş iken pād-şehim
Fenn-i esrār-ı ma‘ānīde sebḳū-i zahīr
- 43 Düşmüşüm āl-i elem ey ḥazır-ı zaman şāh-ı cihān
Edeyim tāk-ı Şüreyyāya na‘vetiñ taḥrīr
- 44 Sen gibi ehl-i hüner pad-şehiñ devrinde
Yaraşır mı şu‘arā ola tebehrüz u ḥaḳīr

- 45 Reşk eder fazl u kemâlâtıña sa‘ d u keşşâf
Can verir kuvve-i derâkiñe üstâd-ı naşîr
- 46 Saña bu feyz-i Hudâ dâd ile hem-râz olamaz
Faḥr-ı râzi gibi ‘ allâme-i şâhib-i tefsîr
- 47 Hâtırın mehbiṭ-i envâr-ı [ ] lâreyb
sözleriñ kâşif-i esrâr-ı hudâvend-i ḳadîr
- 48 Zîhn-i pâkiñdir o şâhîn-i melâ’ik pür kim
Evc-i fazl içre ne dem eylese ḳaşd-ı naḥcîr
- 49 Zîrve-i çarḥ-ı ‘ ulûm üzre olan nesr-i yaḳîñ
Olamaz pençe-i pür-zür ki bir şayd-ı ḥaḳîr
- 50 Evc-i eflâki ṭutar zemzeme-i vecd-i mülk
Bezm-i vaşfiñda ne dem ḥâmem bemm ü zîr
- 51 Eyleyip ṭayy-i ṭavâmîr-i sülḥan ey Ḥaḳḳı
Yaraşır eyler isek ğayrı du‘âyı ṭaşdîr

- 52 Tā ki āşār-ı tebāşır fūrūĝ-ı nuşret
Üç çarhı tuta çün şa' şa' a-i şubh-ı āhır
- 53 Mihr-i icālîni memdūd edip hazret-i Hāk
Dīde-i dūşmeni huffaş gibi ola zārır
- 54 Hasm-ı bed-hā' hınıñ olsun bu cihanda dā'im
Kārī eyvāh ne dem hāşılı zahm-ı şemşır

6

KAŞİDE-İ DER-VAŞF-ı SERĀ-YI HUMĀYŪN-I ÇİRĀĠĀN U VAŞF-I
HUSREV-İ GĪTĪ-SĪTĀN DER-NAZĪRE-İ ŪSTĀD-I RŪM NEF'Ī-İ MU' CĪZ-İ
BEYĀN

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bārekallah ey bihīn-i eyvān dārā-yı cihān
Şānekallah ey nevin-i sāhil serā-yı dilistān

- 2   Taḫ-ı dīvār ile reşk-i kubbe-i firūze reng
Naḫş-ı zer-kār ile āzerim behişt-i cāvidān
- 3   Görmemişdir çeşm-i ‘ālem böyle eyvān-ı refī‘
Halk u icād olalı zīnet serā-yı kün fekān
- 4   Āsitān-ı ḥazreti hem evc-i çarḥ ne ṭabāk
Pāsbān-ı dergehi bi’l-cümle fevc-i ḳudsiyān
- 5   Sevde-i ḥāk-i kerīmi cevher-i terkīb-i ḥūr
Zerre-i gerd-i ḥarīmi nūr-ı çeşm-i firāḳdan
- 6   Şaḥn-ı şadr-ı şuffası ma‘ mūre-i dārü’l-ḳarār
Cāy-ı dīvān-ḥānesi dehlīz-i evc-i ger zamān
- 7   Çün ḥarīm-i ‘arş-ı a‘zam bulmağa feyz-i ḳabūl
Devr eder pīrāmenin şām u sihr-i ger u beyān
- 8   Dergeh-i vālāsına dildāde cān-ı Cibrīl
Südde-i ‘ilyāsına ruḥsūde ḥayli ins ü can

- 9 Hür-‘ayn olur dī mağz-ı āşufte vü mest-i ebed
Zerre gerdīn-i rūzigār etseydi ‘adne armağan
- 10 Ol kadar rūşen kim anda ol billurīn camlar
Rūzeninden görünür aqşā-yı deşt-i lā-mekān
- 11 Ol kadar ‘ālī rivāq u tāk-ı kuds-i eyvān kim
Şuffasından berq-i evranvār-ı ‘arş -ı müste‘ān
- 12 ‘Āşq-ı nūr-ı şemsesiyle her sihr hayrān olur
Başını kühsārdan kühsāra mihr-i hāverān
- 13 Āşkūb olan derk edebilmez ‘aql-ı kül
Selmi burhānını bi’l-farz ederse nerdibān
- 14 Saqf üzre levha-i zerrīn pākin seyreden
Deyr fezā-yı lā-mekān içre huveydā āsumān
- 15 Ol billur-ı āvize etrafında şanma şem‘ler
Gerd-i mihre şebde etdi bir nice ahter qurān

- 16 Bir temâşadır fezâ-yı sâha-i bestâni kim
Seyr edenler bâğ-ı ‘adni eylemez hâtır-ı nişân
- 17 Şâhsâr-ı servine mürğân-ı kudsi-i ‘andelîb
Ravza-i gülzârına Rıdvân-ı cennet-i bâğ-bân
- 18 Bâd-ı şubh-ı dil-sitân nefha-i âşar-ı kuds
Şavt-ı şûr-ı bülbülân nağme-i esrar-ı can
- 19 Çeşm-i şüh-ı nergisi çün çeşm-i hürâ dil-firîb
Reng-i rû-yı virdi çün ruhsâr-ı vildân dil-sitân
- 20 Ānda her lâle nice aşâr-ı ‘aşka cilve ger
Ānda her sūsen nice esrâr-ı vecde tercümân
- 21 Ānda her şimşâd bir ‘azrâ-yı vâmıķ-ı sūz-ı dehr
Ānda her bir nârven Leylâ-yı Mecnûn-ı destân
- 22 Āb-ı pâki ‘âleme sermaye-i ‘ömr-i ebed
Bâd-ı şubhu âdeme pirâye-i rûh-ı revân

- 23   Esse ‘adne şemme bu-yı meşk-i bîd ile nesîm
Naḥl-i Ṭübāniñ olur evrāḳı çün berg-i ḥazān
- 24   Bir ḳazā-yı āsumāndır ol gülistān-ı laṭîf
Vird-i sūrîdir ser-eser anda mihr-i bî-kerān
- 25   Bülbül-i gūyāsıniñ tezkārı çün vird-i mülk
Şubḥ-dem evşāf-ı şāhen-şāh-ı ḳudsi-i āsitān
- 26   Ol şehen-şāh-ı felek kişver ki olursa revā
Dergeh-i iclāline ḥurşîd-i gerdūn pās-bān
- 27   Ol Süleymān-ı zamān kim vaşf-ı pākin şebt eder
Şafḥa-i dehre bu resme ḥāme-i mu‘ciz beyān
- 28   Dāver-i cem fer u taḥt āyîn-i bend ‘adl u dād
Kār fermā-yı ḳadr-i ḳudret kerîm ü kāmran
- 29   Ğarra-i ğarrayı devlet nūr-ı şubh-ı mu‘adelet
Zîb-i evreng-i ḥilāfet-i mehdî-yi şāhib-kurān

- 30 Hüsrev-i dünyâ ve dîn-i şâhen-şeh-i rû-yı zemîn
Zıll-i Rabbe'l-âlemîn İskender-i devr u zamân
- 31 Hâzret-i 'Abde'l-Azîz Hân mu'allâ-yı kevkebe
Kim Hudâ taqdirini emr ile etmiş hem 'inân
- 32 Server-i cem-i câh kim seniñ rikâbın pûş eder
Erd-şîr-i [ ] ki hüsrev-i Nüşirevân
- 33 Zıll-i yezdân kim süvâr rahşı olduça yorsa
Peyk veş-i nişinde cemşîd u kabâd u vârid-vân
- 34 Fer-i hükmüyle eder ecsâm-ı sağıl imtizâc
'Avn-i luţfuyla olur aḥkâm-ı 'ulvî câvidân
- 35 Re'y-i nûru şubḥ-ı şâdıḳ gibi bî-reng-i ḥilâf
Fikri derk-i 'aḳl-ı evvel gibi bî-reyb u kemân
- 36 Tâb-ı 'adlinden mücellâ kâr-gâh-ı inḳılâb
Feyz-i baḥtından mu'allâ bâr-gâh-ı âsumân

- 37 Kimse rencide degil eyyām-ı ‘adlinden meger
Cān-ı ‘uşşāķı ede āzerde cevr-i dilberān
- 38 Hükümü gerdūnda murād etseydi sā‘ d bir qarār
Eylemezdi tā ebed bir cīse keyvān-ı iķtirān
- 39 Şöyle der-te ‘şīr-i bād-ı luţf ķuds-i āşārı kim
Heft dūzah içre bir laķza eger olsa vezān
- 40 Her şerārın eyleyip şahnda bir ģar-gāh-ı nūr
Ede her vādī-yi pūr hevlen cinān ender cinān
- 41 Sū-yı gerdūna revān olsa semūm-ı ķahrı ger
Çeşme-i ģurşīd olurdu küre-i ķatrān feşān
- 42 Sāye-i cāh u celālin laķza mihr etse penāh
Ola her bir zerresi eflāk-ı gülü veş-i ‘ayān
- 43 Etmiş olsa āşumān ger sāye-i ‘aķlın meķar
Eylese ‘aķl-ı mücerred dergeh-i luţfun meķān

- 44 Ol mevālīde eder baḥş-ı beḳā-yı sermedi
Bu verir cümle cemāda nefḥa-i rūh-ı revān
- 45 Pad-şāha serverā şāhen-şehā dād-āverā
Ey elvān-ı dehr-i mevlī en-ni‘ met-i bī-ımtinān
- 46 Sensiñ ol ḥurşīd-i evc-ārā-yı şevket kim seniñ
Tutdu dehri nūr-ı ‘adliñ ḳırvān-ı tā ḳırvān
- 47 Çoḳdan olmuşdu cihān pā-māl-i cevri-i ḥādişāt
Re ‘fetiñ ger olmasaydı māye-i emn ü emān
- 48 ‘Āşīḳ-ı müflis veş olurlardı bī-berg u nevā
Bulmasaydı kef cūduñdan nemā deryā vü kān
- 49 Yümn-i insafiñla şahrāda yürür ahū vü şīr
Feyz-i ‘adliñle tuḫar bāz ile güncişk āşiyān
- 50 Necm-i şu‘rā nūr-ı ru‘yetiñden alır feyz-i fūruḡ
Berc-i cūzā fer-i baḫtiñdan bulur tāb-ı tuvān

- 51 Feyz-i vaşfiñ verdi bir āviz ki keşāyiş-i ṭab‘ ima
N’ola olsam bülbul-āsā bir ğazelle terzibān
- 52 Gönlümü etdi ḥumār-ı ‘ aşk-ı cānān ser-gerān
Şun pey-a-pey sāḳiya cām-ı şarāb-ı erguvān
- 53 Ben gidersem maḥv olur ‘ ālemde resm u rāh-ı ‘ aşk
Dil yok olursa ḳalır şaḥs-ı cünūn bī-ḥānmān
- 54 Berḳ-ı ra‘ d-ı āvāz-ı efgānımla iñler küh-sār
Ḥazin rū-yı güher-bārın kimle aĝlar za‘ -ferān
- 55 Olmaĝa rāzı idim hem ḥilḳat-ı dīv-ı raḳīb
Olmaz ammā neyleyeyim ins ehremenle tev’emān
- 56 Ḥāne-i aĝyārdan ĝayra tenezzül eylemez
Bir hummādır ol peri ammā ki seflī-i āşiyān
- 57 Ḥaḳḳıyım ol bülbul-i destān-serā-yı ma‘ niyim
Kim gelir nazmım ile vecde hezār-ı gülistān

58 Ey ŧehen-ŧāh-ı felek ħar ki Ferīdūn kevkebe

Vey Süleymān-ı ħazādır ki ħıdīv kārđān

59 Feth-i zı' ā-yı mübārek eylesinAllah saña

Edip emŧāl-i Firāvān ile mesrūru'l-cinān

60 Yalnız Çīn ü ħotan fethi degil ŧāhım seniñ

Eylesin ser-tā-ser āfāħa fermāniñ revān

61 Berħ-i tīgiñle düşer mülk-i ħaħāya velvele

Ďarb-ı tūbuñla ola pūr-zelzele Hindüstān

62 Söz tamām oldu du' āya eyleyim kim ibtidā

Böyle der nazm-ı aħır olsa 'ādet nazm-āverān

63 Tā ki dā'im ola bu 'ömr-i et serā-yı rūzigār

Tā ki pā ber cā ola tāk-ı felekle kehkeŧān

64 ħāndānı ħaŧre dek ma' mūr olup ol ħūsreviñ

Zāt-ı pāki ile faħr ede 'azām-ı dūd-mān

65 Taht-ı devletde mü'eyyid eyleyip mevli kıla

‘Ömr ü iclâlin tırâz-ı dâmen-i âhir zamân

66 Ede ol sâhil serâ-yı fevz u şevket-i hâneyi

Merkez-i eşnâf devlet-i mülcâ-i her hândân

* * قصیده فارسیه در مدح خسرو ایران * *

* * زمین ناصرالدین شاه قاجار * *

داور ایران زمین دارای کردون پاسبان عزودات هم رکاب مجدو شوکت هم عنان کرد کرد موکب او تیره روی آسمان شد ز فرط هیبتش پرلرزه ملک لامکان رفت صیت عدل و دادش قیروان تاقیروان وز نثار کف جودش سینه چاکان بحر و کان وز نغیر و سوندش کھسار و صحرا پرفغان هر یک جاییش کد شد آن شد بهشت جاودان با کمال وقیع عنوان با فراوان عز و شان با هزاران جهد و کوشش می نیکبخت در بیان از برای دیدن دیدار ظل مستعان باش که و اردشیر و شمشیر نوشیروان مژده کوپان کف زنان با بکند کر خلق جهان کز کمال لطف حق سدهردو دولت تو آمان کردم آغاز شنائی شاه اسد کندر توان آفتاب آسمان آرای فضل مستعان مالک ملک عجم شاهنشده دور و زمان داور قدیمی سیر خاقان کین خسرو نشان	راند از بهر سیاحت خسرو کیتی ستان اشهب عزم همایونرا بسوی باختر کرد تاب شوکت او خیره چشم آفتاب شد ز کوس سطوتش بر رعدش اجرام فلک داد فر کویکب او باختران را فر بهر از هوی فیض لطفش زاره نالان ابر و باد از صهیل تو ستانش دشت و بیابان پر غریب هر یکا پایش نهاد آینه باشد رشک ارم نامداران املاتی کشت یک از ملک وک احتراماتی که دید از نزد ایشان تابش پس توجه کرد آن خسرو بدار السلطنه آمد اندر شهر استانبول دولت آسبان چون دوفرخ داوران با هم تلاحی کرد شد کین دم فوز و بشارت در جهان عیدست و عید زین بشارت من هماندم مست و سرگرم نشاط شجر مرغ دودمان پیرای فیض سرمدی ز پورا و بیک جم سلطان طهمورث خدم خسرو چشمه فردارای اسد کندر اثر

ناصرالدین شاه کشور کبر دوران آنکه هست

تاجدار تاجداران آفتاب خسروان

سپیده می آرد پدر گاهش سه خاورستان جوهر اول بنامد تا باند کمان این جهانرا بی نیاز از فیض مهر و اختران ساحه ایوان اجلاش محل فرقدان در که جاهش بعزت قبله روحانیان کشور اجلال او بیرون از حد کمران	آن شهنشاهی که از فرط جلال کبر یاش آن جهانداری که در فهم کمال دانش آن که تاب آفتاب همت او کرده است عرصه دیوان اقبالش مقسم عدل و داد مجلس خاصش بنصرت روضه خلد برین رتبت احسان او افزون از عدد و حساب

خسرو سیارگان در پیش عزمش پرشتاب
 کبرستاندابر از دریای لطفش قطره
 کرلهیب آتش قهرش بگردون درفتد
 کرنسیم همتش برکوه و صحیرا دروزد
 فیض احسانش دهد کرباغ را فریسا
 درره فرمان او گردون کردان شد دوان
 بر زم-ین باردازو ماء الحیات جاودان
 می شوند اجرام علوی کوره اخگر فشان
 هر کباهش کل شود هر چوب خشکش ناروان
 بر فراز سدره افتد ظل شاخ ارغوان

ای سلیمان فلک ایوان و کسری دستگاه
 وی جهان-بان زخل دربان جشید آستان

نسبت درگاه تو اجسام سفلی را شرف
 کسار گاه آسمان از فر حکمت برکال
 از چراغ رأی تو روشن سرای هفت-مین
 هم چو فضل اکت فضلی ندیده عقل کل
 جوهر عقل ترا آفته اسرار حکم
 نور رأی پاکت از افلاک را عکس افکند
 ملک کرد و ترا اگر دهد صلاح انصاف تو
 مرکز اجلال تو اجرام علوی رامکان
 چارباغ عنصری از لطف تورشک جنیان
 و ز اساس عدل تو محکم بنای کن فلکان
 مثل عدل اشمیت نشنیده چه در داستان
 شاهد طبع ترا آشفته ابکار بیان
 تابعش مهر از جحلت نمیکرد عیبان
 نسر واقع تا ابد ماند درو بی آشیان

خسرو اتقصیر من از وصف تو مذودار
 زانکه بودم از خنجر جام محنت سرکران

یکطرف ادوار نامه-واری چرخ ظل-وم
 ان قدر کردند مایوس و مهمان این بند را
 الغیبات از وضع نابرجای دوران الغیبات
 الامان از دست ج-ور در بیان الامان

این شکایت تابکی (حتی) کن آغاز دعا
 تا بود آمین-خوان در عرش اعظم قدسیان

تاهمی باید سفر هر روز با فراتم || سمت سوی باختر خورشید را از خاوران
 از شمار اخترانت باد افروز روزگار
 باد عهد دولت توأم بدور آسمان

KAŞİDE-İ DER-VAŞF-I ŞADRA'ZAM ESBAK MERHÛM MUŞTAFâ
REŞİD PÂŞÂ

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Derk-i esrâr-ı ma'ânide bulan vâye-i tām
Eylemez tâb'ını dil-i şifte-i sâgar-ı cām
- 2 Ola ol gūne ma'ânî-i ğarîbe ama
Sūhanı eyleye ārâyiş-i gūş-ı eyyām
- 3 Bula bir hâleti feyzi ile nazm-ı şîrîn
K'ola âvare vü meftūnu 'uqūl u evhām
- 4 Luţf-ı rengin-i elfâzı o gūne sūhanın
Şahn-ı ta'bîri eder encümen-i dâr-ı selām
- 5 Ne sūhan-ı lu'lu'-i şhvâre-i baħr-ı i'câz
Ne sūhan-ı gevher-i gencine-i râz-ı 'allām

- 6 Ne sühan-ı ‘unşur-ı terkīb-i cihān-ı taḥkīk
Ne sühan-ı cevher-i māhiyet feyzi’l-hisām
- 7 Ne sühan-ı ber bet-i pür-‘ işve-i rūhānī kim
Rūḥ-ı ḳudsiye olur hep şiken-i ṭurresi dām
- 8 Ne sühan-ı bāde-i pür-neşve-i cām-ı esrār
Ki verir reşḥa-i nāçizine cān-ı ‘ arif-i cām
- 9 Ne sühan şem‘-i şeb ārā-yı me‘ ānī ki sezā
Olsa pervānesi ger rūḥ-ı revān-ı ḥayvām
- 10 Ne sühan-ı mihr-i felek zīb-i mezāyā ki bulur
Tāb-ı nūr ile ziyā‘ ālem-i fehm u efhām
- 11 Luṭf-ı mażmūnuna meftūn mizāc-ı ta‘ bir
Leylī-i remzine Mecnūn derūn-ı aḳlām
- 12 Ḥarf-i sermāye-i fazl u edeb mürşid-i rūm
Noḳtası māye-i āñāhi-yi pīr-i bestām

- 13 Ğavr-ı mefhûm u mezâyâsına vermez ne kıadar
Eylese cevher-i gül fehmine zevr u aķdâm
- 14 Kıuvve-i ‘ aķlına imdâd-ı belî‘ ede meger
Kıuvve-i ‘ aķıle-i âşâf dâdâr-ı benâm
- 15 Nice âşâf-ı harem ârâ-yı celâl-i câvîd
Nice destûr-ı mühim dân-ı resûm-ı en‘âm
- 16 Âşâf-ı Nüşirevân dâd-ı Ferîdûn-ı ‘ unvân
Şadr-ı cem-câh-ı felek mesned-i şâbûr-ı aķkâm
- 17 Kâ mekâr u kelle şadr-ı şadûr-ı vûzerâ
Nûr-ı çeşm-i germâ dâver-i ħurşîd-i ğulâm
- 18 Ğazret-i şadr-ı kerem-i pişe Reşîd Pâşâ kim
Reşk eder feyz-i Ğudâ dâdınâ emcâd-ı ‘ azzâm
- 19 Şeref-i dûde-i ‘ azmâ-yı vezâret ki olur
Devr-i ‘ adl ü keremi revnâk-ı maķz-ı eyyâm

- 20 Şadr-ı hākān-ı mu‘azzam ki olmaz nisbet
Tūr-ı iclāline iqbāl-i bülend behrām
- 21 Südde-i ‘ātıfını dā’ire-i feyz-i fütūh
Dergeh-i merḥamet-i manzara-i çeşm-i enām
- 22 Hem mey kālīb lutf u kereme ‘unşur u rūḥ
Kerem-i şüret-i ümīde heyūlā-yı kavām
- 23 Re‘y-i şem‘-i ḥarem efruz-ı şebistān-ı yakīn
‘Aql-ı yektā-güher dūde-i feyz-i ‘allām
- 24 Eylese medehāt re’yini bir ehl-i dāniş
dest-i levḥinde döner bī-saded-i beces-i kelām
- 25 Lüle-i çeşme-i ḥurşīde şikāf-ı ḥāme
Müvecce-i lücce-i envāra sūṭūr-ı erḳām
- 26 Kuvve-i kahr u kemālgazab-ı zātından
Küre-i ‘unşur-ı nār alsa eger zerrece dām

- 27 Eşerinden kül olup ʿālem olurdu meşʿ al
Lā-mekān içre semāvāt ile heft-i ecrām
- 28 Hükümü ger istese icād muhāl-i eşyā
Biter āteşiñde şaḥnında dıraḥt-ı bādām
- 29 Fehmi verseydi cemādāta eger feyz-i ʿumur
Rāz-ı iʿcāz-ı Mesīḥāyı bulurdu eşnām
- 30 Olsa ger mazḥar-ı āşār şafa-yı ṭabʿ ı
Aḥz eder hikmet-i eşrāḳı bütün-ı enʿām
- 31 Olsa ger ser beyt āmuḥte-i nāṭıḳası
Ṭūṭiyān-ı ʿaḳl-ı Felāṭunu ederdi elzām
- 32 Reʿyi birer şebe ki telḥiṣī-i ʿaḳl-ı evvel
Dest-i bercise verip [ ] saʿy u iḳdām
- 33 Yazdırıp ʿaynını ser-levḫa-i ḥurşide eder
Zebde sen mebde-i feyyāz-ı ḳadīme aʿlām

- 34 Şadr-ı cem mekremetâ âşâf-ı hırşîd-i işrâ
Ey vezîr-i şeh-i cem cāh-ı ferîdün-ı a' lām
- 35 Sensiñ ol cāmi' āyāt-ı maḥāmid ki kazā
Dem-be-dem etmede der-şān-ı şerîfiñ a' zām
- 36 Raḥata vardı ' uqūl-ı ' arşa eyleyli
Dest-i tedbîr-i cihān-gîr ki teslîm-i zamān
- 37 ' Aczini añlayıp ebnān-ı ' adîlikde seniñ
Dest-i efsūsla bu zāl-ı sipîhr-i ḥöd-kām
- 38 Görünen şanma şafaḫ dāmeni kāna bu yār
Yaḫasın çāk ederek [ ] şubḫ ile şām
- 39 Def' -i nāmusunu bu salṭanat-ı ' azmāniñ
Yümn-i tedbîrle bir tırāzda etdik etmām
- 40 K'etdiler re'yini taḫsîn-i şanādîd-i düvel
Kıldılar zātîña sâpâş-ı bütûn ḥāşıla ' ām

- 41 Bu ŧenāhāñ n ki hōd olmuŧ idi evŧāfiñ
Nice demden bir bedr-i ‘umde-i efkār-ı merām
- 42 Hāmdülillah olup baht ile tab‘ım yāver
Oldu haqqa ki emel-i vāşıl-ı ser-menzıl kām
- 43 Ba‘d-ı ezīn olur ise dehr-i müsā‘id göresin
Nice vaşfiñ edeyim ŧehre-i ŧehr-i a‘vām
- 44 Geldi vaşfiñla dil ü tab‘ıma bir öz ki ğurūr
Semt-i fahra n’ola ger eyler isem sevq-i kelām
- 45 Ben o hāqāni-i ‘ahdim ki edā-yı sinħim
Oldu ŧehr-i teŧekkün ŧıve-i nazm-ı A‘cām
- 46 ŧāni-i Nef‘i-yi Rūmum ki ederler taħsın
Kuvvet-i tab‘ımı bi’l-cümle esātiz-i benām
- 47 Feyz-i reŧh kalem-i pākime reŧk etse sezā
Cūşıŧ-i zezem hūş-ı zezeme-i beyt-i harām

- 48 Dilim ol maḥrem-i esrār-ı ezeldir ki verir
Güft-gū-yı ḥarem bezm-i ḳademden peygām
- 49 Ḥāmem ol maṭrab-ı ḳānūn-ı belāgātdır kim
Na‘ me senci-yi ma‘ āniye eger etse ḳıyām
- 50 Evc-i ‘ulvīden inip ḥāke cenūd-ı ḳudsī
Şaḥn-ı nāsūtu eder cāyīna şaff-ı ziḥām
- 51 Laf-ı faḥriyeyi terk eyle hemen ey Ḥaḳḳı
Yaraşır eyleseñ āgāz-ı du‘āya encām
- 52 Tā ola nazm-ı bedī‘ ü süḥan-ı pür ma‘nī
Zīb-i dīvançe-i eyyām şuhūr u a‘vām
- 53 Zāt-ı vālāsı olup zīver-i ser-nāme-i feyz
Şadr-ı dīvāne vere revnaḳı tārūz-ı ḳıyām

KAŞİDE-İ DER-TEBRİK-i ĀADĀRET-İ MERĤŪM ‘ALİ PĀŞĀ
ŞARH-I CELİL-İ ŞULTĀNĪ

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Hamdülillah yine luṭf-ı Ḥudāyı müte‘āl
Eyledi ‘ālemi mesrūr dil-i fer-i ḥefāl
- 2 Hamdülillah yine feyz-i celīl-i feyyāz
Verdi āfāka serā-ser-i şeref-i ‘āl’el-‘āl
- 3 Rūzigār oldu müsā‘id yine bir vefk-i murād
Cevr u āzārı edinmişken ehemmi işgāl
- 4 Esdi bāğ-ı kereme bād-ı şafā göster-i cān
Ṭogdu gūn himeme mihr-i sipihr-i iḳbāl
- 5 Döşedi ‘āleme gerdūn-ı besāt-ı ‘işret
Dilleri kıldı ṭarabḫāne-i nāhīde mişāl

- 6 Çıkdı üç felege zenzeme-i nāy-ı neşāt
Tutdu dehri eşer-i zelzele-i pāy-ı ricāl
- 7 Kef-i dest-i ümme sākī-i şahbā-yı qādr
Şundu bir sāğar-ı feyz-āveri kim mālāmāl
- 8 Kemterin raşhası sermāye-i ‘ömr-i cāvīd
Evvelin neşvesi keyfiyet-i cām-ı selsāl
- 9 Dehre tā ol qadar āşār-ı şafa virdiñe tāb
Aña ta‘yīn-i hudūd eylemedir emr-i muḥāl
- 10 Oldu bu çār-ı süy-ı şeş-i ceht-i ‘ālemde
Rāygān tā o qadar gevher-i kân-ı âmāl
- 11 Ki qazā qadr-i [ ] pāreyi bulmaz biñ yıl
Mihr-i gerdūnu mezād eyleyip olsa delāl
- 12 Bārekallah zehī ‘āṭifet rüz-ı efzūn
Levḥaşallah zihī mevhebe-i cel-i celāl

- 13 Böyle āşār-ı fyzātı grnce dilde
ıalmadı zerre kadar  arıza-i renc-i melāl
- 14  illet-i mevcebesin bu kerem-i lem yezeliñ
Etdim endiřede bir hayli tahri fi'l-hāl
- 15 Nāgehān-ı maħber-i gaybiden iřitdim bu sz
Ki dedi ey Őeref-i selsele-i ehl-i kemāl
- 16  illet oldur buña kim oldu bi-te'yid-i ezel
O cihān-dār-ı virdin ziver-i Őadr u iclāl
- 17 Nice dāver o kerem-gster-i dānā ki kazā
Neshā-i pāk-i zamirinden eder hāl-i ma'il
- 18 Nice āşafiña bu ta' birle elķābın eder
Hāme-i ehl-i dil-i ārayiř levħ-i ebcāl
- 19 Őadr-ı Cem kevkebe destr-ı Feridn-ı dārāt
 Aql-ı kül-i mertebe hilāl-i rumz-ı eřkāl

20 Kurre-i ʿayn-ı kerem mäh-ı şeb-i ārā-yi himem

Ġarra-i ʿıyd-i haşm maḥver-i çarḥ-ı iḳbāl

21 Mihr-i gerdün-i celī şaʿ şaʿ -i feyz ḥard

Mağz-ı envār tecellī-gede-i ṭūr-ı kemāl

22 Şadr-ı cem-i rütbe Muḥammed-ʿalī paşa ki āniñ

Reşk eder kevkebe-i cāhına evreng-i celāl

23 Yine tāz-ı ser-miẓmār-ı vezāret ki urur

Rġyız-i maʿdeleti eblaḳ-ı gerdūna şikāl

24 Şadr-ı vālā- yı ḥükm-i perver dānā ki olur

Feyz-i ʿirfānınıñ āvāresi ʿaḳl-ı fiʿāl

25 Mesned-ārā- yı serā-yı ʿazīmet kim etmez

Āsitāmna düşen künküre-i çarḥı ḥayāl

26 Der luṭf u germī merciʿ -i erbāb-ı ümīd

Āsitān-ı himemi zīrve-i ʿarş-ı āmāl

- 27 Mezra‘-1 luřfuna pervān kimin bir ĥūřa
Ĥırmen-i cūduna ne arĥ-1 berīn bir mikyāl
- 28 Ĥıl‘ at-i rif‘ atine devlet-i cāvīd tırāz
Cāme-i himmetine luřf u mūrūvvet-i ezyāl
- 29 Devr-i ‘adline degil kimse mūkedder ĥātır
Ađlaya gāhī meger ‘āřık mehcūr-1 viřāl
- 30 ehre perdāz muĥāl olsa eger tedbiri
Ola nūr-1 saĥrīn vesmesi dicūr-1 leyāl
- 31 Mevc urur lāleniñ ađzında dem feyz-i mīĥ
Uđrasa gūřene ger-řeme-i ĥalkīle řimāl
- 32 Balsa tab‘-1 za‘ fa kuvve-i ĥahrın bir mūr
řīr-i pūr řavlet gerūnu ederdi pāmāl
- 33 Görse ĥurřīd-i felek bāriĥa-i řemřirin
Rūy-1 arza dökülürdü eriyip zerre miřāl

- 34 Sür' at-i tevsen endîşesi bir rütbede kim
Yazsa evşâfını bir şâ'ir eger bâlâ cemâl
- 35 Eşer-i şayt-ı şarîr kılinmadan biñ yıl
'Arşa-i mülk-i me'ânîye düşürdü zilzâl
- 36 Şadr-ı cem mertebe âşâf-ı ferh-ı eşrâ
Ey vezişe cencâh-ı ferîdir iclâl
- 37 Sensiñ ol kim nüket-i ma'ni-i vaşfin i'câz
'Arş-ı iğrâk ma'âniden eder istikbâl
- 38 Ol sebebden oluyor her sühan-ı renginim
Dem-i i'câz ile revrâk-ı şiken sihr-i hilâl
- 39 Yaraşır eylerisem bende berâ-yı taḥdîş
Vaşf-ı mâhiyet tab'ımdan biraz baş-ı makâl
- 40 Benim ol maştaba pîrây-ı ma'ânî ki benim
Mîhr-i gerdün olamaz meclisime gühen-i sifâl

- 41 Benim ol şâ'ir-i kıdsî nazar-ı şâf-ı zamîr
Ki eder her sühan-ı pākimi darb-ı emsāl
- 42 Şafha-i 'arş-ı mu'allāda duran şaff-ı serveş
Bezm-i tecrid-i ilāhîde olan sınıf-ı rical
- 43 Benim ol maṭrab-ı dîl-keş nağm-ı bezm-i sühan
Ki olunca kalemim zemzeme- perdâz-ı maḳâl
- 44 Şayt-ı âvtâr hûş-ı âvâze-i ta'birimden
Raḳşa âgâz edeler ḫacle neşinân ḫayâl
- 45 Tab'-ı pākim ḫarem-i kabe-i 'irfân-ı ezel
Sözlerim âyet-i kibriyâ-i mü'edda vü mâ'il
- 46 Bîkr-i fikrimdir o düşîze-i ma'nî ki ben
Nev hilâl olsa sezâ sâḳına selîmin ḫalḫâl
- 47 Tımturâḳ-ı sühan ma'nî-i renginim olur
Rûḫ-ı feyz-âver Nef'îye şafâ göster-i bâl

- 48 Lāfūda‘ vabī-ferāmūş edip ey Hakkı
Hıyr-ı da‘ vāta hemān eyleye ger isti‘ cāl
- 49 Tā Hudā eyleye mahz-ı kerem u luţfundan
‘Āālem u ādem-i mesrūr-ı dil ü fer hıfāl
- 50 Şadr-ı devlette ola tā bī kıyām’es-sā‘ ah
Mesned- ārā-i serā-yı haşm cāh u celāl
- 51 Düşmenin eyleyip Allah nigāle mazhār
Eyleye hıyr-ı du‘āsına cihānı işgāl

10

DER-MEDH-İ ŞADR-I ESBAK MERHŪM SĀREM PĀŞĀ

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Şükr kim bir āşafiñ luţfundan ol dem bahre yāb
Kim der- cāhında derbān olamaz Efrāsiyāb

- 2 Şükr kim bir āşafīñ rŭmālī-i ḥākderi
Ḳadr-i pest dü nem etdi reşk-i çarḥ ne ḳabāb
- 3 Çeşmimi sordum bi avez ki ḥāk-pāye kim ānīñ
Zerresinden müstefād envār-ı mäh u āfitāb
- 4 Māye-i sa‘ d olsa bir cīse ‘ acīmi aḥterim
Buldu nŭr-ı mihr-i feyzā feyz-i luḥfundan nişāb
- 5 Bulamazdım bu kemāl-i iḳtidār u mikneti
Ḥidmetimde olsa ger ecrām-ı ulvī pŭr şitāb
- 6 Göremezdim böyle şān-ı irtifa‘ -ı mesnedi
Ger makamım olmuş olsa sedre-i ḳudsī me‘ab
- 7 Böyle luḥfa maḫhar olmak nice mümküñdü baña
Rŭḥum etse cevher-i fi‘āle bizzat intisāb

- 8 Habbezā elṭāf-ı bī ḡāyāt u pāyān kim
Eyledi erzān baña ol dāver-i mālīk-i rīḡāb
- 9 Ben dahī ṣūkrāne ṣarf etsem sezā evṣāfina
Vāridāt-ı tab‘ -ı neḡḡādım ilā-yevm’il ḡisāb
- 10 Ṭarḡ edip elḡābımı versem n’ola ṣımden ḡirū
Naẓm-ı ‘ālem ḡirme bu resme feyz-i āb u tāb‘
- 11 Kār-fermā-i ferīdūn ṣevket u behmen u ḡār
Āṣaf-ı Nūṣirevān-ı inṣāf ve cemṣīd-i ihtisāh
- 12 ‘Ārif her nūkte-i serbeste-i rāz-ı ṣu’n
Vāḡıf-ı ḡavr ḡükm-i Dānā Eflātūn-ı zihāb
- 13 Dūd-mān-ārā -ı devlet nūr-ı ḡesm-i ebeht
Mıhr-ı ḡerdūn-ı vezāret āṣaf-ı keyvān-ı cenāb
- 14 ‘Ayn-ı himmet Ṣārem İbrahim Paṣa kim olur
Devlet u ‘izzetle ḡāla ḡām-ı ceṣ u ḡām-yāb

- 15 Hāne-zād dūde-i devlet ki olmuşdur ezel
Āsitānı ehl-i kāme merci' aqşî' l-me 'āb
- 16 Kişver-ārā-i qazā kudret ki dest-i qahrına
Men' adamdır şîr-i nerpişe-i ger devende tāb
- 17 'Adli ārāyîş-i fezā-yı şeş cihāt-ı kâ'inat
Qahr berq-i hürmen āşub zulm-ı nā-savāb
- 18 Cevher-i 'irfānına dīvāne 'akl-ı müstefād
Şu'le-i 'irfanına pervāne çarḥ-ı ne kabāb
- 19 Fehmine şāyeste ḥall-i müşkil 'ilm'el-yaqîn
Hükmine vābeste feyz-i kârgāh-ı inqilāb
- 20 Ḥatırını nūr-ı şu' n varidāt-ı aqdesi
Sözleri remz-i baḫūn nüşḥa-i çārem-i kitāb
- 21 01 kitāb-ı pür ḥikmettir nüşḥa-i 'irfān kim
Noqtasında mūndericdir nükte-i faşl'ıl-ḥiṭāb

- 22 Ger nasīb olsa nisāb-ı kef-i cūdundan olur
Cevf-i ebr-i āsumān abesten der hū şāh
- 23 Etse mihr-i hāver re'yi cihān- ārāsı ger
Pertevinden 'ālem imkānı bir dem behre yāb
- 24 Özge bir feyze olup maẓhār-ı cürm-i tīre hāk
İktibās-ı nūr eder anda çerāğ-ı āfitāb
- 25 Licce-i çeşm u celālidir o bahr-ı bī-kerā
Gelse ger cūş u hūrūşa bī-kenār u irtiyāb
- 26 Zīr-i mevcinde kalır çün tūde hiss-i cerem-i zemīn
Rū-yi ābında  turur gerdūn mānend-i hebāb
- 27 Dāverā dārā şu' arā āşafā dānişverā
Ey vezīr-i cemu kār hūsrev-i gerdūn-ı cenāb
- 28 Sensin ol 'ālembaha cevher ki nekkād-ı  aza
Zātını gencīne fıtratdan etmiş inticāb

- 29 Görmedi zātın gibi desturu çeşm-i rūzigār
Nişb-i evvelden sāḥa-ı imkāna çetri bî-ṭınāb
- 30 Ger vezān olsa nesīm-i nevbahār reʿfetin
Reşk-i bağ ḥald olur şiven ki dār-ı li-ʿ azāb
- 31 Ger ʿulv-i hīz olmuş olsa şuʿle-i ḳahrın düşer
Saḳf ne ṭaḳ-ı semāvāt üzre söz-i iltihāb
- 32 Özge deryādır ki bahr-ı bî-girān-ı ʿismetin
Sāḫilin etmededir pür gevher-i der sevāb
- 33 Fıṭrat-ı pākindir ol gerdūn-ı ʿulvī kim ana
Nūr-ı ʿaklın mihr u her reʿy-i rezīnindir şihāb
- 34 Böyle ṭarḥ etmezidim evşāf-ı zāt-ı pākini
Yakmış olsaydı canım ger lehīb-i ızṭırāb
- 35 Dād elinden çarḥ-ı gen evzāʿ-ı dūnun kim bana
Etdi şehir-i bir [ ] menziliñe beʿsiʿl-ʿ iḳāb

- 36 Etdi la'lin eşkimi müşâta-i derd u belâ
Dest u pâyına arvâs ı ye's hırmânıñ hizâl
- 37 Öyle me'yûsum ki küş-ı cânıma hem haldır
Nâle-i tıflı yetimim ve nağme-i cenk u rubâb
- 38 Hâne zâdı dūd -mâni 'aql gülgün-i hayf-kim
Oldu her vaz'ım benim hayret-fezâ-yı şeyh u şâb
- 39 Afv kı l evşâf zâtında olan taşsîrmi
Etdi te'sîr sitem-i hâl-i dilârim harâb
- 40 Zerre kudret kalmadı tab'ımda eylersem n'ola
Bu kasidemde revân-ı pāk-i Nef'iden hirâb
- 41 İnşâallah başka bir ra'nâ kasîde tarh edip
Rûh-ı islâfı edem reşkile vaqf-ı pîc u tâb
- 42 Söz tamam oldu şikâyet-i biderâ-yı Hakkı n'ola
Vaqtidir eylersek âhenk-i du'âyı müstecâb

43 Tā ede bu çarḥ-ı gec evza' -ı dehr-i bî-şebāt

Şā' irāne beyhūde īşār-ı cüz bî-ḥesāb

44 'Ömrün efzūk eyleyip hayy-ı kādīr u lā-yezāl

Devlet u cāhn füzūn etsin be-ḥaḥḥ bu turāb

11

KAŞİDE-İ DER-TEBRİK-İ ÄADÄRET MERḤŪM REŞİD PÄŞÄ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1 Hamd'allah gerdişe āğāz idüp çarḥ-ı metīn

İtdi günü gayret ma'müre-i hald-i berrin

2 Habbezā devr-i neşāl-ārā ki feyz-i nā gehī

Mirdi köhne kār-gāhı dehre uslūb-ı behīn

3 Böyle bir feyze musādıf olmadı gün u fesād

Devre āğāz ideli mīnā-serā-yı heftemīn

- 4 Müjdeler dermānd-gān 'acze kim itmektedir
Çarh [ ] sīne-i pür-gīnesinden refi'-kin
- 5 Müjdele ehl-i kemāl u ehl-i 'akl-ı dikkate
Oldu 'ālem gabta-i 'umrān ahd-i evvelin
- 6 Feyz-i şād viridi el ey nāle giranı-ı gamūm
Handeye olsun mübdel nāle vāh-ı enin
- 7 Nice olmaz handeyi mu'tad o diller kim ola
Böyle bir ahde müsāid böyle bir vakte karin
- 8 Ya'ni ahdi evvel subh-ı mesret kim virir
Anda dīvāna şeref bir böyle sadrı hırdebīn
- 9 Gevher gencine-i imkān-ı vezīr-i nükte-dān
Hane zad-ı dud-man feyz-i rabbe'l 'ālemin
- 10 Asāf-ı dara haşm hasr u nihād-ı muhteşem
Zebde-i esnāf-ı 'ālem kām-bahş u kām-bīn

- 11 'Arif yektansak dārā-yı eflātun-ı sebk
Remz-i dān ne varak sermāye-i re'y-i rezin
- 12 Ya'ni paşa-yı reşid ism u mu'alla cāh kim
Tab'ı pāki fen-i cūd-u hem te metn-i metīn
- 13 Mihr-i evc-āsā-yı devlet kim fūrūğ-ı re'yidir
Dāğ-ı reşk nūrī şaniki subh-ı rasīnin
- 14 Dest-i cūdī menba'-ı ser-çem-i feyz-i ezel
Lutf-ı tab'ı māye-i esrār-ı kalb-i 'arifin
- 15 Adli ārāyışda ma'mūre-i gūn u fesād
Kahr- bünyad efken-i āsār zulm-ı zālimin
- 16 'Adli hükm-i imtizaci virse ezdāda eğer
Lan eyler tūde-i hāşāki berg-i āteşin
- 17 Yazsa vasf-ı şāhid halefin olur bir ehl-i nazm
Reşh-i gül ki 'arız ma'niye hāl-i 'anberīn

- 18 Olsa zātında eg imkân zāt feyziyâb
Her dil zerrât olur bir matla'-ı mihr-i berrin
- 19 Dâverâ gerdun-ı câha âsafa danışiver
Ey vezîr-i evvelin 'akl-ı heme ehl-i zemîn
- 20 Sensin ol kim hâce,i dâna-yı cakl-ı müstefâd
Reşk-i fikr-i evvelin feyzinle der-endühkin
- 21 Böyle mey olurdu çarhın intizam u gerdüşu
‘Akl-ı evvel ger cenabında evvel idi müsta‘în
- 22 Bulmasaydı derc-i tedbirinde dârve-yi salâh
Çoktan olmuş idi devlet-i halet-i nez'a karîn
- 23 Zihnın al âyine-i sâf u celidir kim virir
Anda sûret-i ruz'â-yı evvelin ve âhirîn
- 24 Her hayalin şeb-çerâğ-ı genc-i isti'dad u derk
Her mekâlik reste zib-ı gevher sihri mübîn

- 25 ‘Aczile re'-yi münirinden olur der yüze ger
Her sihr-i dārā-yı zerrin efser-i hāveri zemīn
- 26 Mümteni'dir vasfının tahkiki gelse 'āleme
'Örfī-i selimān gibi sad şā'ir-i zevr-i aferin
- 27 Yāmekr-i tab'im gibi bir sahir bi bak olur
Sayt-ı vaşfinla ide gūş-ı sipehri pür-tanīn
- 28 Ben o üstād-ı sühan-ı pürdāz-ı dehrim kim olur
Reşk-i feyzimle melül ervāh-ı islāf-ı güzīn
- 29 Hakkı-yı mu'ciz dem örfi ideyim kim ider
Her nefes telki-i feyz-i tab'ıma ruh'ul-emīn
- 30 Tab'-ı pākimdir o deryā-yı hurūşān-ı beyān
Kim virir āna sehāb-ı feyz hakk-ı dürri's-semīn
- 31 Nazm-ı pākimdir o āşub cihān-ı hüsn u ān
Kim diğēr bir şīve-i şūhī nice genc-i defin

- 32 Vale vü müştak ider bir nazara da endişeyi
Şahid-i nazm-ı nefisemdir o rütbe-i nâzenîn
- 33 Mazmur olmuş magz-ı infâsımda târ u zâzel
Nigeht-i lutf-ı âhir nâfe-i âhû-yı Çîn
- 34 Neyleyim amma bu lutf-ı tab-ı isti'dâdile
Izdırâb-ı ye'sile olmaktayım zar u hazîm
- 35 Maksadım, vallahi zatından deĝildir caize
İltifatındır bana maksat ey sadr-ı Güzîn
- 36 Eyleyim şimdi der-iclalini ümîd-gâh
Hak-i dergah deraatde idüp vaz-ı cibin
- 37 Eylesem şimdengerü n'ola du'âya ibtidâ
Çün nihayetde bu derd-i ab-ı behîn-ı şâ'irin
- 38 Tâ ki gerdiş eylese bu kubbe-i firuze gün
Tâ ola 'âlemde zâhir-gâh-ı an u gâh-ı ibn

39 Ömr ü ikbāl cihangirin füzūn edip Hudā

Zat-1 pākin eylesün sadr-1 vezāretde mekīn

12

KAŞİDE-İ DER-VAŞF-I ŞADR-I ESBAĞ ŞİVĀNĪ-ZĀDE MERĤŪM RÜŞDĪ
PAŞA NAZĪRE-İ NEF'Ī

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1 Edüp ey hāme reh-i sihr u beyāna aheng

Vaşf-1 destūr-1 cihan-bānla kıl 'ālemi deng

2 Nīce destūr-1 qadr-i debdebe vu mihr-i ihsan

Nīce dādār-1 qaza kevkebe vu 'arş-1 evreng

3 Nīce destur o hıdīv-i 'azāmet-i gūster kim

āsītān-1 der ider secde-geh-i pūr u peşeng

4 Cevher-i cān-1 kerem gift-i emān fahr-1 kiram

Bahr-1 zehhār-1 hemen gavs-1 zemān Ka' be-i heng

- 5   ‘Aql-ı kül māye-i hükm-i vāye hüner pīrāye
Asumān-ı pāye hemā sāye hümāyūn-ı āreng
- 6   Cami' seyf u kelām dāfi' ŧer-i ‘ālem
Kāmi' pīh-i sitem kati' 'ırk-ı nīreng
- 7   Asaf-ı mu'addelet ārā-yı ferīdūn-ı 'atbe
Sadr-ı dāniŧver u dānā-yı felatūn-ı ferheng
- 8   Masdar-ı fazl u hüner hazret-i rüsdı paŧa
‘Aql-ı evvel nazar-ı ārāyiŧ-i cāh-ı hüŧeng
- 9   O vezir-i ŧeh-i sahan cihān ban kim olur
Mevkeb-i izz u celālinde ŧadr-i pīŧ-i aheng
- 10   O hıdīv hükm-ara vü hüner-i pīrā kim
Hasdır himmetine ŧasīde-i sulhla ceng
- 11   O hüdaverd-i mefhum ki derinde yaraŧır
Köhnedir Ban-ı kabad olsa senindir serheng

- 12 Böyle dersturu dahi grmedi eřm-i hurřid
[ ] nridir br ki minə reng
- 13 Kevkeb-i hemtine evcine krsi-yi pest
Felek-i hařmetine dire-i imkan teng
- 14 Ebr-i fazlile hıybn-ı fnn harem u sebz
Mhr-i aklile gülistan-ı yakın reng--reng
- 15 b-ı luřfile bulur bğ-ı cihan feyz-i cinn
Tb-ı řahrından olur eřm-i hurřid řereng
- 16 Feyziyb olsa cihn-ı rasti tab'ından
Mstahil olur ansırda vcd-ı hareng
- 17 Hce-i fikrindir ol fzıl-ı dana ki nn
Př-i bahıřnda olur cevher-i gl iken ebkem udeng
- 18 řhid-i re'yidir ol nr u ilh ki na
Ne felek-i 'řık pr dağ u fikr-ı dil teng

- 19 Olsa insafı eđer kâfil emn-i mürgân
Cenk-i şahin olamaz saff-ı şiken hıyl-i güleŋ
- 20 Olsa ger mu'addelet-i yaver-i tab'-ı za'fa
Mâde ahu ola ser kafil-i fevc-i peleng
- 21 Olsa feyz-i nazar-ı terbiye bahşâ-yı cemed
Resk-i mahiyet-i hurşid olur tînet-i seng
- 22 Olsa bad-ı kerem-i bağa vezân-ı bîdlerin
Mihr u pervin asılar şahma avenk aveng
- 23 Eylese nehy eđer men-i hava nahidin
Zikr-i kudsi ola destinde bütün nağme-i ceng
- 24 Mihr-i gerdün-ı felek kudreti ger itse mesîr
Tab-ı zerrât-ı olur dağzen heft-reng
- 25 Hıfzı ger istese ebka-yı hayat-ı hayran
Hasra dek lücce-i ateşte urur gavta niheng

- 26 Alsa ger nāmeve feyz-i keremi zerresini
Lā-mekān üzre düşer sāye-i çüb-ı pāşeng
- 27 Asafā mihr-i dila fāzıl-ı ferh-ı gührā
Ey vezir-i şeh cem-icah-ı mu'alla evreng
- 28 Böyle tarh etmez idim vaşfını amma nideyim
Etdi devrānı felek tab'ımı pür mihneti vezeng
- 29 Yoğsa ol hüsrev u cem kevkebe-i nazmım kim
Urur a' yānı mülk pīş-i rıķābımda seleng
- 30 Hasret lehce-i pākımle olur hākāni
Mülk-i pehnāver ervahda bī- tāb u direng
- 31 Reşha-i camı safa güster-i tab'ı pākım
Ruh-ı Nef iyi ider mest-i şerāb-ı gültreng
- 32 Görmedi hacle-i endişe dahi şimdiye dek
Bekr-i fikrim gibi dahi şimdiye dek

- 33 Şi' r-i hāsīd nice hem halet olur nazmımla
Birmidir keyfī tuhūr ile 'aceb neş'e-i beng
- 34 Ba' d-ı zā hālīmī anhā edeyim icmale
Der ki pāk-i kerīmāne ki pūr-sūz u gareng
- 35 Etdi garbal-ı nema cism-i nazarım hāla
Kūs-ı gerdūn belādan atılan tīr-i hadeng
- 36 Etmek ister bütūn esyāb mu'āşim-i muhtel
Renk-i tezviri fūsun felek-i pūr-nireng
- 37 Meşelisi mālīyede hāli zamandır bir işim
Eyledi çākerini acz ile dembeste vu deng
- 38 Eyle tahsis beni varta-i gamdan kerem et
Destikerīm olup ey dāver-i sahibi ferbeng
- 39 Söz yeter gayrı du'ā ile hemen ey Hakki
Çeker dāvetine ervāh-ı mücerred gülbam

- 40 Tā ki bir āsāfin elsafi ile nükte-yi veran
Levh-i nazmın edeler reşk-i nigarı erceng
- 41 Sa'yi meşkūr ola bā-'ömr-i ebed-i devletde
Görmeye haşre değin dāheme-i haclet u neng
- 42 Artıra devlet u ikbālını günden güne Hāk
Hasmının eyle destini şell-i payını leng

13

KAŞİDE-İ DER-MEDH-İ MÜŞARÜ'N-İLEYH DER-TEBRİK-İ SADĀRET

Fā' il ātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Sad hezārān-ı şükr kim bi-feyz-i lutf-ı Zülcelāl
Yine buldu sadr-ı devlet revnak u fer-i kemāl
- 2 Minnet-i bi had ki hakka oldu lutf-ı şāmili
Kāfil-i emn-i re'āyen melālet-i istimal

- 3 Ya'ni kim sultān-ı kişver-g̃ir mülk-i şark u garb
Dāver-i dünya vu din dārā-yı cem-i kadr u hemal
- 4 Zabt u rabt u hail u akd kişverin edüp murād
Etdi ol destūrı sadra zīver-i mecd u celāl
- 5 Bu beşaretle zemīn ehli olup ser kerem-i şevk
Etdiler tak-ı çarhı mest u raksān-ı pāymāl
- 6 Hem ser u şan-ı semayı tutdı şūr u zemzeme
Hem rical'allah gaybi oldular pür-vecd u hāl
- 7 Çün ki olmuş idi millet cevri-i gerdündan zeban
Çün ki gelmiş idi dehre kahr-ı devrandan kelāl
- 8 Habbezā firüz-ı baht-ı sadr-ı devlet kim ānı
Reşk-i eflāk eyleye ol dāver-i ferhunde fāl
- 9 Nice dāver ol ger-mūr-ı pür-hemen kim vafını
Böyle irad etse lāyık hāme-i mu'ciz-i mekā

- 10   Āsāy-ı ibn bir hayā-yı fitrat-ı vezīr cem' -i ' abid
İbn-i Sīna hikmet-i Eflātun İskender-i hisāl
- 11   Bāzāl-ı lutfu kerem destūr-ı Ferīdūn-ı ilm
Zīver-i seyf u kalem pāşā yi pūr-feyz-i nevāl
- 12   Kutb-ı devlet 'unsur-ı himmet medār-ı mu'addelet
Rūh-ı cism-i re'fet asl-ı mūr himmet rarş-ı kemāl
- 13   Rüşdi paşa ol hıdiv-i kāmran kim zātına
Şebe vü akran fazl u 'irfan ile der emr-i muhal
- 14   Sadr-ı dārā dil ki feyz-i ma'nevi ve dānişi
Rūh-ı a'zam āsitānından eder cer u suāl
- 15   Sadra' zam hıdiv cem-i hadim kim yaraşır
Hāk-pāyın çeşmine eylerse hurşīd-i iktihāl
- 16   Dāhi ālem görmemiştir böyle sadr-ı zü-fünün
[   ] ger-deş ne çarh-ı gerdān-ı iştigāl

- 17 Feyz-i cūd u mekremetl bī-şībe vü bi-'adīl
Fazl-'ilm u ma'rifetle bi karın u bi misāl
- 18 Tab-'ı dāniş-i perveri çün kân-ı 'irfan genc-i rīz
Kef-i bahş u cūdı çün deryā-yı pür-lāl
- 19 Çarh-ı ahzar saha-i iclaline çetr-i hadem
Heft-i ahterdir ki ikbaline kemteri rical
- 20 Feyz-i 'ilm-i fazlı çün israr-ı hikmet-i pür-şu'n
Hükm-i 'ahd-i 'adli cün asar-ı kudret-i bi zeval
- 21 Devr-i 'adlinde mükeddir yok meger kim ağlaya
Kahr-ı cevır diler bādın ' aşık şevrīde hāl
- 22 Feyz-i lutfi olmasaydı şāmil gün u fesād
Devr-i sermedle kabul etmez idi bi- ihtimal
- 23 Gevher-i tab' -ı anāsır ittifaq u ihtilāf
Cevher-i zat-ı heyūlā ittisal u infisāl

- 24 Cū gerdūna vizān olsa eđer bir dem ider
'Unsūr-1 nūrīyi tab'-1 sarsar kahr-1 zekkāl
- 25 Feyz-i enfāsı mesīhadan urur dem çüb-1 heşk
Nefha-i halkile esse dest u kuhsara şimal
- 26 Ger ta'alluk itse feyz-i kuvve-i kudsiyesi
Reşk-i tahkik olarak hep ma'ni-yi vehm u hayāl
- 27 Dāverā dād-āverā dānā-yı dāniş-i pervane
Ey güzide gevher-i derya-yı feyz-i lā-yezāl
- 28 Sensin ol āsāfma mislin gelmemiştir edeli
Kālib salsāle ruh-1 pāk-i ādem-i ittisal
- 29 Sözlerin pīrāye-i āsār fazl-1 'akl-1 kül
Hātırm gencīne-i esrār-1 hayy bī-zeval
- 30 Olsa nazarın pür tū efrūz-i ta' alluk ahzāda
Reşk-i mihr u mah olurlar idi āsār-1 zilāl

- 31 Asafā müştāāk-ı vāsf-ı pākinim amma çe sūd
Tab'ı şuhum etdi gayet cevri-ı gerdūn pūr-kelāl
- 32 Sāki-i reybü'l-menun dest-i zulmünden müdām
Çektiğim zehrābe-i ser şār-ı cām-ı infi'al
- 33 Ol kadar etdi tora kim derd-i gūn a gūn kim
Gūyiya aldem muşahas-ı 'alem hüzn-i melal
- 34 Böyle derd-i [ ] gör belāyı kim yene
Bir taraftan gönlüm eyler 'aşk-ı canan-ı bī-mecāl
- 35 Bir gazel-i tarh eyliyeyim kim ma'rız-ı temimde
Hāl-i z arım ta ala āzāde kayd-ı suāl
- 36 Ey şeh-i hurşid tal'at-ı vey-i meh ken'an-ı cemāl
Ta bi-key cevri u teğafül ta bi-key güne vü delāl
- 37 Dilde dağ-ı 'aşk u hirmāndur 'adli var ise
Şu'le-i tura mukabil sendeki ruhsār-ı āl

- 38 Ben ŧehid-i tiĝ-i evrin olmadan kamam veli
Hun-1 na-hak olmaz ey mihr u dem-i mahŧer-1 hilal
- 39 Iŧve hay-1 dilfiribin fitne ve aŧub-1 dil
Her nigah canen-dazm berg-i hirmen suz-1 bal
- 40 Bublul-i ateŧ safir-i ma'niyim Hakkı ne gam
Olmadımsa dehrde gulcin-i gulzar-1 visal
- 41 Ben o hakani nazar-1 ustad ma'ni-yi gur-verem
Saniham vahy-i mubin szlerim mihr-i hilal
- 42 Cüb-1 hamem reŧk-i nahl-i tubi-i gulzar-1 'adn
Bekr-i fikrim kasrate'l-tarf rabbate'l-cemal
- 43 Nice bir suz u geda zulf-1 da'va-yı suhan
Geldi hengam-1 du'ayı devleti bes kil u kal
- 44 Ta ki eltaf-1 'aminden huda-yı zu'l-minen
Eyleye dunyaya bast-1 re'fetin ihsan-mal

45 Sadr-ı devlette mü'ebbed eyleyüp hak eyleye

Hasmını her halde âmāde-i kahr u nikāl

14

DER-VAŞF-I HİDİV-İ MISR HAZRET-İ İSMÂ'İL PAŞA

Fā' ilātün Fā' iātün Fā' ilātün Fāilün

1 Ger dilerlerse felekde fevz feyz-i dest-gāh

Ede dergāh-ı hıdıve ihtirān vaz'-ı cebah

2 Nice dergāh-ı mücellā mehbīt-i envār-ı feyz

Nice dergāh-ı mu'alla Mescid-i aksā-yı cāh

3 Nice dergāh-ı evveli sipihr-i 'izz u devlet kim ān

Evcegīr-i āsitānī sad hezārān mihr u māh

4 Ya'ni dergāh-ı hıdıv hitta-i iclāl u cāh

Masdar-ı ikbāl u matla-ı mihr-i refah

- 5 Ol hıdıv-i āsumān-ı mesned ki hāk-i pāyıdır
Serme-i a‘yān ger u bī-kudsī cilve-gāh
- 6 Dāver-i Cem cāh u kişver gīr-i efrīdūn-ı celāl
Server-i Nūşirevān dergāh-ı kistrā bār-gāh
- 7 Mihr-i zerrin efser-i hāver-sitan-ı mu'addelet
Şāh-ı kudsī peyker-i taht-ı kerem behemen kelāh
- 8 Nasır cümle [ ] kān-ı süha bahr-ı ate
Hasr u mülk-i kerem ğavs-ı kerem encüm-i sipāh
- 9 ‘Avn-ı dünya vedül ya'ni hıdiv-i Mısr kim
Hāk-ı payında olur eflāk u erkān çāre hāh
- 10 Ol şehensah-ı diyār-ı mekremetkim yarāşur
Cilve-gāhında olursa mihr-i enver hāk-rāh
- 11 Ol mu‘allā esned ol gīvān-ı serīr-i cāh kim
Bār-ı iclalile olmuşdur gad-gerdūn-ı dūtāh

- 12 Eblek-i ikbāline sahn-ı felek meydān-ı teng
Tāir-i iclāline ‘arş-ı berrin gervaz-gāh
- 13 Fikr-i rastū-yı dakāyık senc-i mesāi nazar
‘Aql-ı üstād-ı [ ] hikmet-i feyz-i iktināh
- 14 Aşık-ı müştak re'y-i pakidir mihr-i münir
Vālā-i ahlākidir bir cīs-i sāhib-i intibah
- 15 ‘Adli mu‘ammār-ı mebānī-i salāh-ı kāinat
Çahrı berg-i hirmen āşub u zulm-i fitne-gāh
- 16 Kimseye degmez zamān-ı devr-i adlinde keder
Zahm-ı tir-i gamzeden ede meger ‘uşşak-ı āh
- 17 Zerre zevr-i iktidarından yer olsa vāye gir
Cezbederdi çarh-ı gerdanı kemīn bir berk-gāh
- 18 Pare pare encüm bir mihri yere rızān olur
İlse çarha tab-ı kahrile eğer bir güzān-gāh

- 19 Ger nesim-i lutfi olsa gülşen-i dehre vezan
Bi bedel mihr-i giyah oludu her kemter-i giyâh
- 20 Perver-i siyah sehab-ı cūdî olsaydı eğer
Derre-i beyz olurlar idi her resh-i miyâh
- 21 Mazhar-ı feyz-i tecelli-gah ismet eylese
Meşrik-i mihr-i sevab olurdu dicevr-i günâh
- 22 'Adl u insafı ger olsa şâmil kühâr u dest
Mâde âhûlar ider zânu-yı şîrî tekye-gâh
- 23 Dâverâ dâd-averâ dâdâr-ı keyvân-ı mesnedâ
Ey ki cümle kâinata der-gâh-ı lutfî penâh
- 24 Sensin ol deryâ-yı mevc-i engîz dâniş kim senin
Edemez ğavvâs-ı fikret bahr-ı vaşfında şenâh
- 25 Sîret-i pâkin münevver Ka'be -i ihlâs u sıdk
Şûret-i hâlin musavvir-i ma'ni-i feyz ile

- 26 Heybet-i sahrā-yı rezmin gayret isfendiyār
Sūret-i ra'nā-yı bezmin Hazret-i Cemşid-şāh
- 27 Nām-ı 'adlin gibi saytı duymadı gūş-ı felek
Görmedi zātın gibi dāver-i bu dīrīn kār-gāh
- 28 Olmadı nail bu denlü fer u tīb-ı haşmete
Cedde-i pāk eğer mek destūr-ı rıdvān-ı cāy-gāh
- 29 Hük-m-i 'adi u hüsn-i tedbīr rezīn-i pākine
Mülk-i Mısrın hal-i 'ömr-i enīsidir 'ādil-gāh
- 30 Bulsaydı 'adl u insafınla āsār-ı salāh
Ümm-i dünyānın idi ehvali düşvār-ı tebāh
- 31 Sākinān-ı 'alem-i 'ulvī ve süflī nāmını
Gūş edip derler sana şām u sihr-i tāl-i na'āh
- 32 Olmada ervāh-ı pāk-i evliya sāki-i mu'īn
Eylemem asla müeyyed olduğunda iştiyā

- 33 Böyle etmezdim ed vasfin hidv olmasam
Dil-i giriftar bela-y tengn-y h- vefa
- 34 Bir taraf evza'- gna-gn arh u ejgn
Bir taraf sr- na-hemvri baht- siyah
- 35 Sad garib mekr u telbs ile hayf kim beni
Yusuf s etdiler elk-y n pen-h ch
- 36 Nakd 'yim cmlete yagmaya verdi rzigr
Verdim olsa n'ola her dem leys-i fi dilki-h
- 37 Erdi pyana shn Hakk yeter sz u gdz
Yaraır eylersek gz- du' -y subh-gh
- 38 T ki medh-i dvernla ' irn 'lemin
Nazm- pki ola zb u zver g- ifah
- 39 Eyleye t hare dek mevl-y ekrem ztn
Mesned-r-y sera 'zzet-i icll u ch

40 Çeşm-i hasm-ı gec nigāhı tā dem-i vakt'en nuşūr

Görmeye 'ālemde vech-i rahat u rū-yı rū-fāh

15

KAŞİDE-İ DER-SİTÂYİŞ-İ HİDİVĀ MÜŞĀRÜ'N-İLEYH NAZİRE-İ

NEF'İ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 Te'āl' allah zihī fermān-ı revā-yı mülk-i pehnāver

Hıdīv-i ümm-i dünyā dād-güster-i merhamet-perver

2 Melāz-dād-ı hāhān cihan u kehf-i mazlūmān

Me'āz-ı cümle-i kīhān zāhir-i kişver u leşker

3 Er sitev-i hikmet rüşen-i revān mekremet-i āsār

Felātūn-ı zāt-ı 'iştirākī beyān-ı 'ātifet küster

4 Hüdavend-i hüdāvendān felek eyvan u gīvan-cāh

Cihanbān-ı kaza 'ünvān u fermān-rān ferh-ı ferr

- 5 Kerīm-i kām-bahşā māh-ı mihr efrūz-ı isti'dād
Hıdīv-i cūd-ı ferma āfitāb-ı āsumān-ı zāver
- 6 Fūrūğ-ı dīde-i ihsan u ra'fet garrā-yı nisfet
Çerāğ-ı dūd-mān-ı efrūz devlet-i hilye-i kişver
- 7 Hıdīv-i mülk-i mısır ol dāver cemşīd-i mesned kim
Odur devlet ile ferman-ı revā-yı sathı bahr u berr
- 8 Hüdāvend-i hümāyūn ahter-i hurşīd-i tal'at kim
Olur der-bānī-i dergāhma gerdūn-ı hāheş-ger
- 9 Mu' allā-cāh-ı hüşenk efser-i ferhunde sīret kim
Erişmez pāye-i iclāline dārā vu İskender
- 10 Mūcīd-i der-geh-i ihsanı ervāh-ı mücerred hesb
Muti' sūret-i ferman emr u nehyi heft-i ahter
- 11 Hatīb-i ma'bed kadrine münber çarh-ı ne paye
Edīb-i münşī-i 'unvanına levh-i ezel-i defter

- 12 Dil-i darasına yek-ser rumuz-ı āsumān-ı vazıh
Hekīm-i 'aklına bi'l-cümle esrār-ı kaza ezber
- 13 Neva-yı cenk-i ikbālile nāzān zehre-i zehrā
Garyu kūs idalile kūş-ı mihr u kīvān ger
- 14 Nihād-ı berg-ı tiginde kazā-yı āsumān müdğam
Serişt-ı āb lutfunda hayat-ı cāvidān-ı muzmer
- 15 Zemān-ı 'adlī içre kimse olmaz nevhaya mu'tād
Meger uşşāk-ı zārī ede nālān hasret-i dilber
- 16 'Alevi cāhının reşkī dilen-ger yakmazsa her subh
Felek dār-ı derūn-ı izhār edip olmaz idi muztarr
- 17 Eger 'adlī mümeş-sāz behāyim olsa sahrada
Gazālātın olurdu yār-i ğār-ı hayl-i şīrler
- 18 Cegīde olsa kemter reşha-i nisān-ı ihsāni
Bulur telhābe-i zehr-i hülāhil hālet-ı Kevser

- 19   Vezān olsa eger bād-ı semūn kahrı bir demde
            Olurdu ateş-i seyyāl sūzān-ı lücce-i ahzār
- 20   Semāvāta ger erse seme bū-yı halkı pakiden
            Eder girū beyānı mestu sersem nigeht-i 'anber
- 21   Sirayet etmiş olsa zerre zūrı kuvvet-i kahrı
            Olurdu āfet-i cān-gāh sarsar-ı gerd-i hākester
- 22   Ta'alluk etse hükmi kalb-i māhiyāt-ı eşyaya ider
            a'yanı bi'l-cümle 'arzı i'razı hem cevher
- 23   Hüdāvendār ger mekara hıdīvā daverā sadra
            Eya salar zi-şan u zahiri cümle dānişver
- 24   Sen ol dārā-yı zerrin efser-i taht-ı ger müstakim
            Eder yüze lutf-ı 'amīn hüsre-i hāver
- 25   Zamīr-i enverin rüşen-cerağ-ı bezm-i lāhūt
            Dil-i rüşen-i nihādın ser-feyz-i akdesa mahzar

- 26 ‘ Alīl-i‘ acze rehmedir tabīb-i müşfīk-i hazık
Zelīl-i vadī-i hazlāna lütfü re'fetim rehber
- 27 Nihādmda olan feyz-i kemāle ümm-i dünyānın
Delālet eylmekte hali ömrānisi ser-ta-ser
- 28 Senin [ ] u icād itdiğin āsār-ı ıslaha
Degil islāfım asla ceddi fakir olmadı masdar
- 29 Hükümet mesnedinde sabt u rabt u adi u dādmda
Olur hiç şüphesiz razı revān-ı pāk-i peygamber
- 30 Mezak-ı dānişe özge halavet-i feyz u vafına
N'ola hāmem virirse bi-gazelle hem cūnişger
- 31 Bulunmaz ol şeh-i hūbān gibi 'ālemde
Mük-i manzar-ı levendlikde perver-i peyker
- 32 Kemend-i turrasında zar u muyān bin dil-i şiblī
Harām-ı nāzına vābestsdir āşub sad mahşer

- 33 O hūnī gamze-i sermest ev-sāhir çeşme-i efsūn-söz
O bīnī ol leb ol ebru evrengin 'ārız-ı huşter
- 34 'Aceb bilmem nedendir çarh-ı gene evzā-ı pūr nīrenk
Dil-zārım harım vuslatından derbeder eyler
- 35 Yine nazmın ile i'caza suret verdin ey Hakkı
Cihanda varsa sensin şā'ir garrā-yı vahy-i āver
- 36 Zahir u envār-ı tarz u nizām-ı nazm-ı mu'cizdem
Kemāl-i İsfahan āsār-ı firdevsī efsūn-ger
- 37 N'ola hayret virirse ruhuna Nef ī-ı merhumun
Bu rütbe tamtarāk-ı lafzla ma'in-i canı perve
- 38 Garabet bundadır bu feyz-i isti'datla amma
Felek eyler beni her halle me'yūsu minnet-ver
- 39 Sühan-ı encama irdi gayrı tatvīl-i kelam itme
Edersem n'ola evrād-ı du'ā-yı devletın ezber

40 ʿAdalet-i hükmünü icra ede ta kim hüdāvendān
Hükümet mesnedin tezyīn ede ta bir cihan-ı daver

41 Vücūd-ı pāki olsun haşre dek sün-i ilāhide
Bula zāt-ı şerifle adalet revnak u ziver

16

DER-MEDH-İ DESTŪR-I EKREM HAZRET-İ SĀMĪ PAŞA

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Zihī lutf u atā-yı efzā-yı secānī
Ki memdūh-ı güzīnin etdi bir destūr-ı zīşanı

2 Ne destur ol müşahas cevher evveline olmuşdur
Sıfat-ı zātının rüh-ı mukadder deng ü hayrānı

3 Sütüde şeb-i çerāğ-ı düde-i abā-i ʿulviyyīn
Güzide cevher-i zībende-i nüh derc-i imkāni

- 4 Meh-i kudsī fūrūġ-ı eve ʿ ilya-yı hūdāvendī
Gül-i hurşīd-i tab gülistān-ı feyz-i yezīdānī
- 5 Ser -efrāz-ı ser -efrzen ʿ ālem-i dāver-i a'zam
Vezīr-i cem haşm-ı maʿ ānī maḫşūd-ı cihān-bānī
- 6 Kabāb-ı heft gerdūnun yegāne hāşıl-ı devri
Şehen-şāh-ı cihānın zebde-i erkān-ı dīvānī
- 7 Cenāb-ı sāmī paşa kerem-i ger-dār-ı 'ālem kim
Olursa yarāşur gün-i mekān mahkūm-ı fermānī
- 8 Teʿ alʿ allah zihī destūr-ı ʿ ālicāh-ı aʿ zām kim
Pür etdi gulgul kūs-ı celāl-i kūşı devrānī
- 9 Ol yektā-yı feylesof vāḫıf esrār-ı hikmetim
Sebg-dāş-ı kemāl-i ʿ aḫla fıʿ āl olsa erzānī
- 10 Besād-ı bār-gāh-ı aḫlası gerdūn-ı mīnāyı
ʿ Azīz-i āsitān-ı devlet-i eyvān-ı kivānī

- 11 Zamîr-i tâ benâ key mabit envâr-ı lâ-raybî
Kelâm-ı dilpezîri zebde tâ el-esrâr-ı vicdanî
- 12 Zilâl-i meşreb pâkinden olsa hazr eğer agâh
Dilinden mahv ederdi ârzü-yı âb-ı hayvânî
- 13 Ger olsa sadme efken pençe-i zür-âver-i kahr
Ederdi çâk-i pür-çâk atlas-ı gerdün-ı gerdanı
- 14 Olur bir gülnihâl üstünde peyda bin gül-i hurşîd
Nesîm-i himmeti perverde itse bâğ u bost'ânî
- 15 Safâ-yı re'yini ger eylese endîşe bir şâ'ir
Eder tâb-ı hayalî 'âlem-i ma'nâ-yı nûrânî
- 16 O dem kim turre-yi müşkîn şemim-i şâhid-i halkî
[ ] sâha-i gerdûna itti nefha rîzânî
- 17 Ğazâl-ı mihri eder âvâre her şâm u seheri cevlan
Gehî sahrâ-yı magrîb-gâh deşt-i hâver-i sitânî

- 18 Bülend ol mertebe tāk-ı serā-yı kadr u cāhī kim
Çāza olur iken āna nigāh-ı endāz-ı hayrānī
- 19 Kūlahından zemīn-i lā mekāna düşdi destāri
Görinan şanma kat kat çenberine çarh-ı gerdanı
- 20 Meşīr-i dāniş efrūza vezīr 'akl-ı kül fehma
Eyā menşur u tevki' celāl u cāh-ı ünvanī
- 21 Sen ol ārāyış-i dīvan 'azmā-yı vezāretsin
Ki mişlin görmemişdir handān-ı āl-i osmanī
- 22 Yine kadir degildir mişlini icād u ityāna
Çāza eylerse icbār-ı ümmehāt çār-ı erkānı
- 23 Olanlar nazra efken nesha-i idrāk-i vālā ki
Görürler noktasında ser-nüvişt-i gūn-ı imkānı
- 24 Rahīk-i nazmın ol sohbā-yı pūr serār-ı hikmetdir
Ki mest olur hayāl-i reşhasıyla rūh-ı hākānı

- 25 O üstād-ı dakāyık perver-i mazmūn-ı ma'nāsın
Ki itsek tarh-ı terkīb-i hükümde hāme canbānı
- 26 Alur levh-i beyāna gelen mu'ciz-kār-ı endīşen
Zamir-i cevher-i evveldeki esrār-ı pinhānı
- 27 Hüdavendā kusurum 'afv kıl tedkīk-i ma'nīde
Beni lāl etdi dehrin renciş-i bī-hadd u pāyānı
- 28 Senin gibi vezirin böyle tarh etmezdim evsāfın
Dilimde ger olaydı zerrece āsar-ı şadānī
- 29 Degildir bu kasidem lāyık takdīm-ı dergāhın
Ki sensin gevher-i pākize-i kān-ı sühandānı
- 30 Beni şerminde etdi çarh-ı dūn zāf-ı bülendinden
Geçe tahte's-sevāya dilerim ecrām u eyvāne
- 31 Ki bir dem koymadı gönlümde āsar-ı sifata kim
Verem vaşf-ı kemālātmda dād-ı nazm-ı selmānı

- 32 Bütün mahveyledi esbāb-ı 'iys u zevk u samanım
Edip mevkūf-ı hayret hātır-ı gam-gīn u nālānı
- 33 Beni bir şūh-ı tınazın esiri etdiğim çeşmi
Olur āfet-resān-ı sad-dil şibli-i vazānı
- 34 Cüda düştüm o şūh-ı dilsitān-ı 'ālem-ārādan
' Aceb mi çak edersem dest-i hasretle girībānı
- 35 Beyān etmek için hāl-i dil pür-söz u nālānım
Yeridir bu mahalde eylerisem ger-gazelhānı
- 36 Karārım aldı ol şūhın nigāh-ı çeşm-ı fütānı
N'ola mecnūn gibi keşf eylesem dest u beyabanı
- 37 Harīm-i hicrine bir özge fānus-ı hayāl oldum
Yākub sinemde yer yer bin fitil-i dāğ-ı hirmānı
- 38 Hayāl-i 'arız ile ebr-i āh u eşk-i hūnīnim
Bitirdi her ser-hār müjemde verd-i handanı

- 39 Dil-i derd-azmā vü bī-karārın hicr-i zülfile
Erer ser-mahfil-i 'ulviye her şeb-i banın efgānı
- 40 Yakar söz-i sefirim enfüs u āfākı ey Hakkı
Benim gülzār-ı nazmın bülbül-i şürid'el-hānī
- 41 Benim ol şā'ir kadir ki tūr-ı si'r-i renginin
Verir dād-ı edā-yı nazm-ı üstād-ı Horāsānī
- 42 Nevā-yı gölgeme dilbeste tab-ı bülbül-i şīrāz
Edā-yı nazmına āşufte hākānī-i şīrvānī
- 43 Zebanım rāz-ı dār-ı hāzen gencīne-i ilham
Kelamım mağz-ı esrar tecelliyat-ı Rabbānī
- 44 Dil-i pākimdir ol gülzār firdevs-i me'āni kim
Açar her kuşesinden selsebīl-i bāğ-ı rıdvānī
- 45 Ederdi noktasın tahkīk-i māhiyyāt için bir hān
Gür idi nesha-i āsārım eflātūn-ı Yunānī

- 46 Düşer ednā gubārī zirve-i gerdūn-ı i'cāza
Edince rahş-ı tab'im 'arsa-i ma'nide Cevlānī
- 47 ' Acebdir pertev-i envār-ı tab'im anlayıp gerdūn
Soyundurmazsa ' arından çerāğ-ı mihr-i rahşānī
- 48 Ne bu lāf-ı temeddüh hem bu rütbe şekve-i bī-çā
Du'āya başla gayrı buldu nazmın hadd u pāyānī
- 49 Vezīrān-ı güzīnin vafını tā kim sühān-ı sencān
ede dāim medār-ı keremey-i bāzār irfānī
- 50 Edip şevk u hur-ı tab'-i pākin nev-be-nev vizdād
Vere zātına Allah ömr-ü iclāl-i firāvānī

17

KAŞİDE-İ BAHĀRİYYE DER-MEDH-İ MÜŞĀRÜ'N-İLEYH SELLEM
ALLAH

Mefā' ilü n Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Vizān oldu yine bād-ı bahārān bāğ u bostana
Ser-ā-pā döndü gülsen sahn-ı sünbülzār-ı Rıdvāna
- 2 Dem-i ürd-i behiştin feyz-i te'sīri kudūmundan
Döküldü lāle ve şükūfe sahra vu beyabana
- 3 Firāz-ı ser u āzād üzre bānm nāle-i bülbül
Getirdi cūy-bār-ı gülşeni feryād-ı efgāna
- 4 Gül ü lāle idüp bir bir çırāğānu bāğ u kuhsārı
Fitīl-i dāğ-ı reşki yaktı şem'-i hāver-silāna
- 5 Degil şebnem ' izan doldu eşk-i kerem-i bülbülle
Nazar kıl dīde-i gayretle rūy-ı vird-i handana
- 6 Gidip sabr u karārı ' aşq-ı gülden bülbül-i zārın
Erir her subh-dem şūr-ı safiri 'arş-ı rahmana
- 7 Edip terq-i seva gülşende tutmuş genc-i tecrīdi
Düşüp vecd-i āle nahl-ı mecnūn bīyd-i dīvāne

- 8 Semenzâr olmada feyz-i letafetle irem manzar
Çemen-i izhârla hayret-i feza der-çeşm-i em'âna
- 9 Behişt-i câvidânı zann iderler gülşen-i dehrî
Bakanlar zamîrâne erguvana nahl-i ramâne
- 10 Çeker câm-ı subûhi her seher-i zerrin kadehlerle
‘ Aceb mi çeşm-i nergis olsa ger mahmur u masfâne
- 11 Eder âbât sun'-ı gerdi-gârı ‘ âleme tefhim
Zebânı sūsen olmuş müştakil takrîr-i burhana
- 12 Sihr-i gâhân temayülle telakkî-i cemil eyler
Sabâ ‘ adnın selâmın erdirince ser u bostana
- 13 Gezerken aşk-ı şūren-gîz cananımla ser-gerdân
Sihirgâh uğremişdim semt-i gülzâr-u hıyâbâna
- 14 Zebân-ı bülbüle demsâz olup rengin-ı terennümle
Ser-âgâz eyledim evsâf-ı destūr-ı cihan-bâna

- 15 Ne destūr-ı mu'azzam kim der-iclālī rācihdir
Murassa^ç taht-ı kesri eyle keykāvūs u hākāna
- 16 Vezīr-i kārđan u feylesof ve ehl-i dil-perver
Ki zātı lutf-ı haktır hāndān-ı āl-i osmāna
- 17 Meşīr-i ma'delet perver vezīr-i merhamet göster
Ki kef-i cūdī reşk-āver olur deryā-yı ummana
- 18 Cenāb-ı Sami Paşa ol hıdīv-kār-ı fermi kim
Revadır ger olursa zīb-i bahşā sadr-ı dīvāne
- 19 Çerāğ-ı dud-mān-ı 'akl-ı gölgem pertev-i re'yi
Mu^ç ādil olamaz nur-ı fūruğ mihr-i rahşāna
- 20 Vezīr kār-āgāh-ı kader fermān-ı cemm-i kudret
Ki zāt-ı pāki mazhardır ezel te'yīd-i yezdāne
- 21 Bahār-ı lutfuna deryā-yı ahzar katre-i nā-cīz
Serāy-ı cāhına hurşīd-i enver şem'-i kāşane

- 22 Çerāğ-ı fazlıdır ol şem'-i bezm-i lā-yezālī kim
Ezelden nefis-i küllī-i felektir āna pervane
- 23 Mey-i ʿirfānı ol sahbā-yı pür-esrār-ı kudsīdir
Ki olmuş cevher-i evvel āna sākī-i peymāne
- 24 Likā-yı şāhid-i halkıdır ol reşk-i mülk-i kāke
Ezel seyda-yı āvāre ebed mecnūn-ı dīvāne
- 25 Eđer bir seme alsa turasından bād fūrūr-ı dīn
Eder kevn ü mekāmı gark o demde rüh-ı reyhana
- 26 Eger verseydi kahrı takviyet hayl-i zaʿifāne
Olurdu māde āhū pençe-zen derinde şīrāne
- 27 Ta'dīye mecal olmaz zamān-ı devr-i adlinde
Meger ʿuşşāka nūk-ı gamze-i dildüz cānāne
- 28 Adū-yı 'izz u ikbāli eder taht'es-serāyī cā
Muhibb-i cāh u iclālī irir eyvān-ı gīvāne

- 29 Eđer ebr-i bahān alsa kemter-i reřha-ı lutfun
Olurdu hāk-i řūra gıbta-yı firdevs-i rıdvāna
- 30 Ederdi hařr olunca nūr-ı subha genceler hande
Eger dūřseydi zerre ‘ aqs-i re'yi māk-ı tākāna
- 31 Ebed-gerd-i fena irmez idi tab'-ı mevālīde
Eger olsaydı ‘ adlī feyz-bařā-yı řār-ı erkāna
- 32 Vezīr-i āsumān cākā mekār mekār cemm-i kadrā
Eyā seng-i deri hem vezn olan sad tāk'el-hāne
- 33 Sen ol destūr-ı rūřen tab-ı sākīb-i mekremetsin kim
Adīlik gelmedi asla kısım-ı būdār-ı imkāna
- 34 Kerem Sende inayet Sende lutf-ı merhamet
Sende Fütüvvet Sende re'fet Sende hayl-i müstemendāne
- 35 Derd-i devlet meābundur kadīmi 'urvetü'l-vüskā
Gürūh-ı řā'irāne ehl-i fazı u 'ilm u irfana

- 36   Senin lutfun müretteb ömre-i erbâb-ı idrâke
          Senin reddün ma'î'n fırka-i cihâl u nadanım
- 37   Husûsâ bende-i deyrine ki lutf-ı kerîmânen
          Bu asr içinde meşhûd olmamışdır bir sühandâne
- 38   Çerağ itdik kavlin ihsân-u lutf-ı bî-dirîgile
          Beni vassâf-ı mümtaz eyleyip hâkân-ı devrâne
- 39   Bunun şükrün edâ mümkün degildir vasf-ı pâkinde
          Eğer kadir olursam bir kasîde tarh u etyâne
- 40   Hüdâya 'ahdim olsun vâfına hasr eyleyem nazmım
          Bulup sayende çâre ẓahr-ı çarha derd-i hazlâne
- 41   Hatûr eyler dile esnâ-yı vasf-ı bî adîlikde
          Bu güne bir gazel kim âşıkane hem levendâne
- 42   Gönül meftun olub bir dilben-i muhtâl-i fetâne
          Sirişkim hasretile döndü âhir mevc-i tûfâne

- 43 Olur sahn u harîmi reşk-i gülzâr halil'allah
Eger yâd-ı rahîle girmiş olsam nâr-ı süzâna
- 44 O çeşm-i mest u efsûn-kâra gönlüm beste der beste
Sabah haşre dek gezsem n'ola meyhane meyhane
- 45 Beni candan usandırdı hezârân la'net u nefrîn
Cefâ-yı çarh-ı gerdâne belâ-yı derd-i hırmânı
- 46 N'ola örfiye reşk-i endâz olursa tab'im ey Hakkı
Benim vâsıl olan tazr-ı zahir u tûr-ı selmânı
- 47 Benim ol şâ'ir-i âteş-dem helâk-ı ma'nî kim
Gelür nazmımla lerze rûh-ı üstâd-ı hırâsâne
- 48 Bana teslim etdi mülk-i ma'ni kişverin yekser
Geçen ol dem melâkî-i düşde hâkânî-i şirvâne
- 49 N'ola şimden girü olsam şifâbân-ı semt-i da'vâte
Erişti çün kelâmın mukattaa-i ser-hadd-i pâyâna

50 Ola vabeste t̄a-kim hurvī-i gülşen-i ālem

Hurūş-ı bād fūrūr-ı dīne feyz-i ebr-i nīsāra

51 Ola ser sebz u harem-i gülsen ikbāl u iclālī

Müsadif olmaya kerb-i gam-ı ālām devrāna

18

KAŞİDE-İ DER-TEBRİK-İ VEZĀRET-İ HAZRET-İ SUPHİ PAŞA

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1 Müjdele āfāka kim feyz-i kadir lā-yenām

Etdi hāl-i 'ālī tahvīl bī-vefk-i meram

2 Müjde halk-ı āleme envār-ı feyz-i lā-yezāl

Kıldı kevni ser-te-se āzāde jeng-i zalām

3 Sad hezārān hamd u minnet kevkeb-i baht-ı cihan

Oldu reşk-i mihr-i enver gayret bedr-i tamām

- 4 Etdi āhenk-i telākki rūzigār ruzigār
Mahv edip nīreng-i zūlm āsārı ʿālemden mūdām
- 5 Buldu cevr-i vāj-gūn āsār-ı devrān-ı inkızā
Verdi devr-i fitneye gerdūn-ı gerdan ihtilām
- 6 Cümle oldı esās bagi vū 'udvāna muzmahil
Ser-te-ser buldu cihān kōhne bünyān-ı intizām
- 7 Tarh-ı nev saldı benā-yı 'adle mi'mār-ı kaza
Hem çū erkān-ı kavım kubbe-i firuze fām
- 8 Hān-ı işe kıldı da'vet halkı muzyāf-ı qader
Çeşn-i halde mü'minīn kim Rabb'el-ʿālemīn
- 9 Dehri etdi cāy-ı raks āğāze-i banın server
Çarhı kıldı pür-tanīn āvāze-i ceng-i garām
- 10 Lutf-ı ma'nī halka misl-i feyz-i akdes lā-yezāl
Feyz-i sūrī dehre hem çun nūr-ı ahter bir devam

- 11 S̄niye-i s̄hibdilān bin ger-zemān vecd-u neṣāt
Hatır-ı mürd-i sühan sad hānmān-ı dār'ül-islām
- 12 Oldu raksān mest olub sahrada her bir çüb-ı huşk
Etdi devrān vecdile bī-dāda hebb hayl-i hevām
- 13 Ebr-i 'illetin fezā-yı bezm-i 'ālem bāğ-ı huld
Tāb-ı sohbādan fūrūğ-ı cām-ı iṣret lāle-gām
- 14 'illetin bu haletin el-kıssa tebyīn eyleyeyim
Kalmasun zātında tā kim müstefir asl-ı merām
- 15 Etdi çāh-ı ālemi mülhem hūdā-yı zü'l-minen
Nāgehān itdi irāde heft-i kişverden nizām
- 16 Etmege nasfet ile ta'mīr-i emsār-ı cihan
Hikmet üzre eyledi tedbīr-i āsār-ı mehāmm
- 17 Verdi kānun u nizām mülke muhkem irtibat
Eyledi habl'el-metīn Şer'al-hak i'tisām

- 18 Eyledi cümle emānātı mu'tevīz ehline
Şöyle kim hiç kalmadı bir ferda için cāy-ı kelām
- 19 Etdi ez-cümle vezāret ile bāfer-i celāl ol
Hıdīv anar mı vālī-i vālā-şān-ı şām
- 20 Ol hidīv memleket fīrā-yı 'adi u dād-kim
Hāk-pāyına eder eflāk u ecrām-ı ihtiram
- 21 Zīver-i mecmū'a-i hestī meşīr-i pür kerem
Ser-i su'-ı hālık bī-çün vezīr-i cem-i gulām
- 22 Kutb-u çarh-ı atıfet keyhān-ı hidīv nā-medār
Mıhr-i evc-i ma'delet destūr-ı gerdüna ihtişam
- 23 Asl-ı dāniş rūkn-i devlet illet-i mecd u şeref
Mahz-ı biniş avn-ı millet zahr-ı dīn-a fahr-i kerem
- 24 Neyyir-i feyz-i hüdā paşa-yı Subhī nam kim
Subh-ı sādık şu'le re'yinden eyler ahz u ūmen

- 25   Āfitāb-1 evc-i devleti kim sürer dergāhına
          Cebhesin hurşīd u māh u ihterān her subh-1 şām
- 26   Zīb-i dīvān-1 vezāret kim ezer olmuş ānın
          Dergeh-i iclāline keyvān-1 abd-1 müştehūm
- 27   Āsitān-1 hazretinden feyz-i rif at-1 cāvidan
          Bānm kūs-1 himmetinden baht-1 devlet-i lā-yenām
- 28   Āsumān-āsā cihāna feyz-i lutfī raygān
          Mīhr-i enver gibi dehre bahş-1 vücūdu müstedān
- 29   Kevkeb-i bahtında bahir nur-1 mecd-i bī-zevāl
          Meşreb-i lutfında zāhir-i hālet-i yuhyi'l-'izān
- 30   Nefha-i halkile esse adne ger bād-1 şimal
          Mağz-1 rıdvānī iderdi bū-yı anberden zikām
- 31   Bād-1 lutf esse ger sū-yı cahīm-1 heftime
          Nār-1 gayyaya verir keyfiyet berd u selām

- 32 Eylese t̄ab-u tef-i kahri sirāyet-i zerre per
Tā bī-mahşer yagdırdı ahker-i sūzan-ı gamam
- 33 Balsa ger z̄ir-i cenāh-ı hemtinde perveriş
Nāz ederdi kerkesān-ı çarha bir kemter-i hemām
- 34 Etse adli nehy-i āsar-ı umūm-i münkerāt
Çeşm-i şūh-ı dilberān olmaz idi mest u medām
- 35 Dāver-i cem hasletā dādār-ı gerdūn-ı mesnedā
Ey vezīr ibn-i vezīr ey āsaf-ı ālī makam
- 36 Sensin ol destūr-ı dānişver ki virmiştir kaza
Dūde-i irfan u isti'dādu zātınla hitām
- 37 Zātın ol deryā-yı sūrengīz-i dānişdir kānın
Garka-i girdābider bin akl-ı [ ] b'it-tamām
- 38 Rūkn-i devlet dinse hakkā-kim sezadır zātına
Kim bulur her kūr-ı tedbirin ile feyz-i kahām

- 39 Himmet-i şāhen-şeh-i devrāna aşk olsun seni
Fehmidüp ehliyyetin itdi vezāretle bekam
- 40 Böyle olsun olucak ancak şehen-şeh-i āleme
Böyle olsa yarāşur el-hak şeh-i ferhande nām
- 41 Kali' edip pīh u asasından usūl-ı fitneyi
Himmet-i şāhāneli vermekte devrāna nizām
- 42 Bā kemāti afiyet hālāk-ı ālem eylesūn
Şevket-i idālini mezdād ilā-yevm'il-kıyām
- 43 Neş'e-mend-i cām-ı şādīyem n'ola eylerisem
Bir gazelle bende küstāhāne tezyīl-i kelām
- 44 Murğ-ı canım etdi āvāre o serv-i hoş-hırām
Hūn-ı eskim misl-i ceyhūn-ı pāyma aksun müdām
- 45 Dilde takat var mı derd-i aşk-ı hüsni kim ola
Bīm-i çeşminden gazal-ı mihr-i hāver der-kenār

- 46 Gamzesi sefk-i dem-i āşıқта eyler ictihād
Dīdesi sihr-i dil-i kudsīde eyler ihtimam
- 47 Gamzesi bir yāre açtı bu dilzārımda kim
Eylemez maşerde de asla kabul-ı iltiyām
- 48 Kasr-ı ĩşı dilerim ağıyār-ı dūn u ser-keşin
Hān-mānım gibi Hakkı ola bī dīvār u bām
- 49 Ben o mu'ciz-i kūy-ı nazmım kim fesahatle benim
Gayret-i sehbān-ı vāil reşk-i islāf-ı izam
- 50 Nazm-ı pākım adn-ı endişemde ayn-ı selsebīl
Bekr-i fikrim cinnet-i ma'nīde hūr-ı fi'l-hayyām
- 51 Vālih-i esrār-ı tab'ım ruh-ı firdevsī-i tūs
Asık-ı āsār-ı pākım enverī-i nīk-nām
- 52 Söz tamam oldu du'āya eyliyem ağāz kim
Cān u dilden ola āmin hānī cümle hās u āmm

- 53 Tā ki āsār-ı füyūzāt-ı ilāhīden ola
Halk-ı ālem cümle mesrūr-ı hāl u şāf-ı kām
- 54 Vālid-i zīşānī ile eyleye zātın Hüdā
Haşre dek mesned-i fūrūz dūde-i feyz-i fehām
- 55 Mesned-i devletde olsun tā dem vak'en-nuşūr
Feyz-i devlet la-yezāl u iş-ı şādī ber devam

19

KAŞİDE-İ DER-SİTĀYİŞ-İ ALİ RİZĀ EFENDİ EZ-AZM-YI RİCĀL-İ
DEVLET-İ ALLİYYE

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hamd'allah eser-i atıfet rabb-i rahīm
Eyledi tab' u dilim behr-ı mūr feyz-i amīm
- 2 Cümle esbāb-ı neşātım ne ise verdi kadar
Māye-i hüzn ü küdürātı edip mahv u adīm

- 3 Nā-gehān itdi telakkī-i sipihr-i gerdan
Şīven ābādī bana dāire-i şevk-i cisīm
- 4 Ya'nī dest-i emel u kāmıma sākī-i murād
Sundu bu saġar anda fiken u māye-i bīm
- 5 Zūr-ı keremī-i neşātile olup turfe dimaġ
Eyledim rūh-ı cemmi teb zūdde-i reşk-i elīm
- 6 Habbezā cām-ı safā-güster-i gamm-fersā kim
Reşk eder reşha-i pākīne rahik u tensīm
- 7 Şeme-i badesi ger-irse meşām-ı hāke
İmtizāc-āver-i terkīb olur azm-i remīm
- 8 Hattī menşur ġam-ı āzādī-i būd u nā-būd
Badesi mihr-i sabāh-ı ufk vecd-i azīm
- 9 Sıfatı cilve-i mehtāb tecellī-i şū'n
Cür'ası zübde-i sohbā-yı ham-sitān-ı kadīm

- 10 T̄inetinde bu kadar lutf u safa kim vardır
Koydu hayretde dil-zārımı Allah al̄im
- 11 Ki olur mu bu kadar camda feyz-i halet
Bunu tesl̄im edemez tab^c -1 nekt senc-i feh̄im
- 12 Meahiz lutf u kemāl ola mekr-i cevherine
Dil-i hurşid-i sabā-gūster memd̄ih-i ker̄im
- 13 Nice memdūh-1 felek cāh u kirām-1 hilkat
Ki eder zātına ervāh-1 mücerred tekr̄im
- 14 O medār-1 şeref cāh u celālin yarāşur
Etse evsāfını endiše bu güne ters̄im
- 15 Ruh-1 ihya vü himem unsur-1 terkib-i kerem
Gevher-i kân-1 ni'am masdar-1 eltāf-1 am̄im
- 16 Pertev-i nūr dil-i atıfet rūz-1 efzūn
Şu'le-i şem harem-hāne-i ahlāk-1 sel̄im

- 17 Cezbe-i hüsn-i sil-âşub kemâl-i ma'nî
Şîve-i sun'-ı kemâal kerem-i rabb-i rahîm
- 18 Bu Alî Fehm u Rıza hılfet-i Efendi ki kaza
Etmede rütbe-i iclâline yüz bin tefhim
- 19 Bihterîn mâye-i mâhiyyet-i ihsâni kim
Görmedi devrideli mislini ne çarh-ı kadîm
- 20 Vâlî-i hıttâ-i aklîm hemen kim pür olur
Neşr-i âvâze-i lutfîle semâh-ı aklîm
- 21 Cilve-i bahtına âlufte derûn-ı iclâl
Şâhid-i câhına âşufte nihâd-ı ta'zîm
- 22 Re'yi sermâye-i esrâr-ı zamîr tahkîk
Akli mahz-ı eser bârka-i nûr-ı kadîm
- 23 Lutfi [ ] gür-esrâr-ı tahûr u selsâ'
Halkı gülzâr-ı irem manzara-i İbrâhîm

- 24 Tab'ı mu'tadı ibārāt-ı butūn-ı işrāk
Sözleri mesele-i ser-mütūn-ı tefhim
- 25 Kalemi şahçe-i nahl-i tecellāya döne
Yazsa güftarmm evsafını bir tab'-ı kerīm
- 26 Sinesi ālem-i gür fūshat-ı lā-hūt olur
Medahat-ı hatırını her kim iderse terkīm
- 27 Hadd-i māhiyyeti ol rütbe değildir ki ide
Kuvve-i hadesle tahkik-i felātūn-ı hakīm
- 28 Zātı kim kevkebe pīrā-yı mehamım olmandır
Olsa akl-ı kül eğer dergeh-i cāhında mukīm
- 29 Tab'ma maye-i tedbīr umur olmağičün
Hidmetin mesned-i ulvīye iderdi takdim
- 30 Fehm u tefhim o kadar akl-ı seliminde ki ger
Düşse ser halka-i irfanına bir zihn-i sakīm

- 31 Bulur ol rütbe-i metanet ki kavā-yı derkī
Senin hārāyan eder ser-kazāyı ta'līm
- 32 Dergeh-i rif ati bir mertebe kim mihrini çarh
Ār eder etdigine şem'-i şeb ārā-yı harīm
- 33 Tab-'ı imkānda eger olsa nisāb-ı keremi
Hak-i süfliyi ederdi kūrre-i cevher u sīm
- 34 Alsa tab'ından eger māye mizāc-ı niyān
Batn-ı itārāyı eder hāmle-i der-yenīm
- 35 Feyz-i desti eger olsaydı kef-i manīde
Hāmesi eyleridi çehre-i tasviri berīm
- 36 İ'tıraf eylerdi hasrı ukūl-ı hük mā
Buy-ı halkile nesīm eylese ger-neşr ü şemīm
- 37 Mülci-i ehl-i dil ā masdar cūd-ı hemam
Ey medār-ı şeref bāğ-ı vücūd u takvim

- 38 Sensin ol bār-geh-ārā-yı fütüvvet ki kader
Eylemiş mekremetin hās u avāme ta'mim
- 39 Bā-husūs ehl-i din u tab'a edip himmet-i mahz
Olmada lütfün ile her biri mağrur u za'īm
- 40 Cümleden bencileyin şā'ir-i sihr-i āsārı
İltifātunla edip mu'tenem-i nāz u na'īm
- 41 Eyledik zātına bir rütbe esīr-i memnu
Ki dilim eyleyemez kayd-ı rehāyı temsīm
- 42 Tab'ımı hem de bu takrīb ile vassāfm idüp
Eyledik nazmımı reşk-āver feyzi-i kelim
- 43 Nice reşk itmeyeler cevher-i asarıma kim
Oldu luṭfun ile şöhret-şiken-i der-nazīn
- 44 Benim ol hüsrev-i cemşīd eser-i ma'nī kim
Olsa cāmī yarāşur bezm-i kemālimde nedīm

- 45 Yarāşur medehāt-ı tab'ımda edersen irād
Sühan-ı 'örî-i fahsâr-ı bevce teslim
- 46 Fevc-i fevcest-i megānî bedelim der-pervāz
Hem-çü mürgân-ı ūlâaçınca der-bağ-ı na'im
- 47 Tab'ım ol mürg-ı nevâ-senc-i me'ânîdir kim
Olsa destân-ı zen bağçe-i tab'-ı selim
- 48 Eser-i zemze-i nağme-i mikârından
Evc-i 'ulviye düşer galgale-i şûr-ı 'azim
- 49 Lâf-ı duâ-yı sühan niceye dek ey hakkı
Ede gör sıdk u hulûsile du' ayı takdîm
- 50 Tâ ki halâk-ı atâ bahş u terim-i ezeli
Eyleye ehl-i dile cûd-ı amimi taksim
- 51 Eylesin zâtını hakk ziver-i eyvân-ı vücûd
Eyleyip düşman bed-hâhını makbûr-ı zemîn

DER-MEDH-İ SER-YĀVER-İ HĀZRET-İ ŐEHR-İ YĀRİ REŐİD PAŐA-ZADE
HALİL PAŐA

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Benim ol Őā'ir-i mu'ciz rakam-ı sihr-nümün
Tab'-ı pākimdedir envā-ı mezāyā-ı fünün
- 2 Benim ol muhteri' tarz-ı belagat ki olur
Sözlerim zebde-i esrar me'ānī-i metün
- 3 Raĥş-ı tab'ımdur o yekrān-ı berāk-ı cevlan
K'iremez gerdine bu eblak tend-i gerdün
- 4 Nazm-ı pākimdir o gülsen ki ser-ā-ser anda
Gül-i hurŐide eder hande giyāh-ı mazmun
- 5 Feyz-i endiŐeme ervāh-ı mücerred müŐtak
'Aql-ı kār cevher-i idrākime deng ü meftün

- 6 Dil-i rüşen-i kahrım mashar-ı feyz-i i'caz
Tab'im āyīne-i esrār-ı suver-gāh-ı şuūn
- 7 Vecdile lerze virir sum'a-i ervaha
Görse ger şāhid-i endīşemi rūh-ı zü'n-nūn
- 8 Hayf-kim yine bu feyz-i hükm-ü tab'im ile
Derd-i 'ālemden olmaktayım āzurde derūn
- 9 Bir taraftan felek-i şifle nihād-ı gaddar
Bir yana tāli' bed-baht-ı leīm vārūn
- 10 Etdiler bir iki hınzırı havale bana kim
Olmada her biri iblisden esna' mel'ūn
- 11 Ahir ol mefsedet endīşe-i bed-kārlarım
Oldum āsār-ı nifak ile nezār-ı dil-hūn
- 12 Ki veliyyi'n-ni'memden beni devr eylediler
Eyleyip bir nice renk hayl u mekr u füsün

- 13 Ne veliyy'in-ni'am ol münir mufahhem kim ānın
Gerd-i hāk kadem-i pākī olur kehl-i uyun
- 14 Der-günin behā-yı sedef lücce-i cūd
Gevher-i ma'den esrār-ı hüdāyı bī-çün
- 15 Cevher-i mādē-i feyz u kemālāt-ı vüçüd
‘Unsur-ı cism-i latif-i himem rüz-ı efzün
- 16 Hāzret-i mīr Halil kerem-ārā ki ānın
Görmedi mislini bu ne feleksi āyine gün
- 17 Dūd-mān-ı zīb asaletine olursa yeridir
Tāk-ı eyvan şükühunda meh-i āvīze-i dūn
- 18 Etmedi zātı gibi nakş-ı bedi-it-timsāl
Suver-ārā-yı mezāhir-gede reyb-i menūn
- 19 Cevher-i zātına mensup kemāl-i mūsa
Şīme-i pākine mevhub nihād-ı Hārūn

- 20 Şāhid-i lutfuna a'yan-ı mezāhi hayran
Leylī-i halkına eflāk u anāsır mecnūn
- 21 Hatırı nüshā-i fenn hükm-i işrāki
Sözleri nahbe-i bahs nazar-ı meş'ūn
- 22 Mülket-i kadridir ol hatta ki nispetle ana
Carem-i eflāk kalur zerre-i gerd-i hāmūn
- 23 Düşse ger-pür tū feyz-i nazar-ı atıfeti
Rīze-i sengi ider gevher-i der-meknūn
- 24 Acizān-ı bulsa eger vāye-i zür u kahrīn
Pençe-i kürbe eder sīrīneri zār u zebūn
- 25 Etse perverde eğer ebr-i nem-i lutfī olur
Reşk-i nevrüz-ı iren tāb-ı hevā-yı tānūn
- 26 Nāmiye bulsa idi kuve-i feyzinden eser
Çüb-ı hār olup idi kubbe-i perdūnan sifūn

- 27 Nūr-ı fitrīsini bilseydi kemāhī hurşīd
'Ardan eyler idi mükmin-i hāverde sükūn
- 28 Şāhid-i zātını ger-düşde gör idi bir kez
Sidreden olur idi ruh-ı mukaddes bī-rūn
- 29 Mīr-i rüstu [ ] mazhar ser hükmā
Ey olan vāsıl gavr-ı hükm-i eflātun
- 30 Bahs-ı irfānī-i tahkik edemem eylerisem
Vasf-ı pākinde bu ne cild siphri meşhur
- 31 Sendedir cilve-i esrār-ı kemāl-ı cāvīd
Sendedir māye-i feyz-i hüner ginā-gün
- 32 Bu hadāsetle nedir sen de bu feyz-i irfan
Oldum ez'ān ki billah esīr-i memnun
- 33 Bārekallah zehī rütbe-i temyiz u hard
Sānekallah zehī feyz-i 'ilīm bīcūn

- 34 Olmuş al söz ki senin dürc-i feminden sâdır
Ânda du cümle-i esrar metâvî-i betûn
- 35 Bin kaside diyeyim ölmez isen vasfında
Kavle her birisi hikmet-i ayn u kânun
- 36 Afv et evsâf-ı aliyende olan taksîrim
Cevr-i ebnâ-yı zemân itdi beni tîre derûn
- 37 Şimdilik bu sühan sâde-i nâ-muntazamım
Ede gör lutfın ile hüsn-i kabule mekrûn
- 38 Yeridir gayrı du'a eylerisem ey hamm
Oldu zîra sühanın had-i hitâme merhûn
- 39 Tâ ola gevhe zîbende-i mazmûn-hayâl
Kân-ı esrar hakâyıkda defin u mahzun
- 40 Eyleyip zâtını hak zîvar-i dîvîn-ı şerîf
Görmeye hiç nedir ârıza-i rîb-i menûn

Temmetü'l- şaşâid

3.2.2. Gazeller

İbtidā-i Ğazeliyyāt

1

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 H̄ayālīñle o rütbe şaḥn-ı dilde nūr olur peydā

Tecellī-i ruḥuñdan gūyiyā bir Ṭūr olur peydā

2 Ne feyz almış hevā-yı kākülüñden bilmezem göñlüm

Dem-i nālišde şan sīnemde biñ Manşūr olur peydā

3 Değil nālem ḥayālin-çün bulup bir encümen-şüret

Ḥarem-gāh-ı dilimde nağme-i ṭanbūr olur peydā

4 Perişān etme ey meh tā o rütbe zülf-i pür-çini

Ser-i kūyuñda ḥavf etmez misin kim şūr olur peydā

5 Hevā-yı 'aşk vermiş teb o rütbe tab'ıma Ḥaqqı

Ten-i zārımda ḥāl-i ḥāk-i Nişāpūr olur peydā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Olsa ğamzeñ bir dile ey şūh-ı gül-fem āşinā
Yārası olmaz ebed' ālemde merhem āşinā
- 2 Rūh-ı feyze qālīb-ı hāli yine olmaz qarīn
Olsa ger kim māye-gān ' İsa-i Meryem āşinā
- 3 Rişte-i amālden qaṭ' -ı ta' alluq eylesin
Eyleyen gönülñ hevā-yı zülfe bir dem āşinā
- 4 Āşināyān-ı sūhan nezdinde raġbet-gīr olur
Lafz-ı rengin olsa ger ma' nā-yı mübhem āşinā
- 5 Birbiriyle i' tilāf eylerse hem-ḥālān eder
Ġam-güsāra olamaz lā-ḳayd ü bī-ġam āşinā
- 6 Pġye-i taht-ı Cem ü Dārāyı almaz bir pula
Ḥaḳḳıyā pāy-ı ḥam ile sāġar-ı Cem āşinā

3

Fa' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Meclis-i 'uṣṣāḳı ğam-engīze elzemdir şarāb
Ehl-i 'aşḳ u ḫayrete iksīr-i a' zamdır şarāb
- 2 Eyles emr-i neṣ'ede temkīne ğayet i'tinā
Āşinā-yı da'b-ı bezm-i ḫāzret-i Cemdir şarāb
- 3 Nāle-senc ü sine pür-ḫūn olsa n'ola ḫaşre dek
Tā ezelden rāz-ı ehl-i 'aşḳa maḫremdir şarāb
- 4 Başdığı demde ayağı bezm olur pür-şūr-ı şer
Dīde-i sāḳī-i fettān ile tev'emdir şarāb
- 5 Mazḫar olmuş ğamze vü çeşm-i bütāniñ sırrına
Mā'il-i sefk-i dem-i şūrā-yı 'ālemdir şarāb
- 6 Ḳatresin yāḳūt-ı rümmāniye vermem Ḥaḳḳıyā
Ehl-i 'aşḳ u ḫayrete iksīr-i a' zamdır şarāb

Fā'ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Çıkmasın mı sineden her āh cāna mużtarib
Tīr-i ğamzeñden dil-i mecrūh u şeydā mużtarib
- 2 İmtizāc etdirdim ol āteşle kim cān u dili
Ülfetimden ' unşur-ı āteş ser-ā-pā mużtarib
- 3 Hāvı-ı ekşimle gelügir olma ey āh-ı derün
Ola mı bārāndan şem' i tecellā mużtarib
- 4 Nice mümkün ol bütüñ bīmārı tedbiri k' olur
Ġamzesi zaħmı ile cān-ı Mesīhā mużtarib
- 5 Āteşin etdim o rütbe nazmı Hāķķı ķorķarım
Şu' le-i elfāzdan ola mezāyā mużtarib

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Gel ey bülbül başiretle Һarīm-i gülşenimden geç
Ne muһriķ nāle var gör şūr-gāh-ı şīvenimden geç
- 2 Beni luţfuñ eder eylerse Һamyāzeden āzād
Gelip ey tīr-i dil-dūz-ı 'adem bir gün tenimden geç
- 3 Tebāh eyler seni Һavfım budur bir çüb-ı nā-çīzem
Sen ey berķ-i Һazā sevdā-yı sūz-ı Һarmanımdan geç
- 4 Edersiñ niceye kārī cāme-i āmāline Һalkıñ
N' olur ey rişte-i iķbāl bir kez sūzenimden geç
- 5 Göñül feyz aldı Һaķķı cām-ı ser-şār-ı melāmetden
Hevā-yı Һa' n u levn-i çirk ü levş-i dāmenimden geç

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Ne çarḥ-ı bī-vefā ne tāli' -i pür-kīnden feryād
Hemān ol çeşm-i mest ü ğamze-i bī-dīnden feryād
- 2 Muġāyir perde-i sāz-ı şekībe naġmesi her dem
Fīġān-ı bī-uşul cān-ı hüzn-i āyīnden feryād
- 3 Ne dem tīġin çeke cellād-ı ğamzeñ katl-i 'uşşāka
Eder rūḥ-ı şehīdān evc-i 'llyin feryād
- 4 Olur ḥūna mübeddel āhuvānıñ nāfesi tekrār
Varup çīne ederssem kākül-i müşġinden feryād
- 5 Firākıylakesilmez Ḥaqqıyā ol şūḥ-ı ṭannāzıñ
Gözümden eşk-i ḥasret sine-i ğāmġinden feryād

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Muṭrib nālem ki bezm-i dilde s̄ir-āheng olur
Zümre-i ervāḥa bu meydān-ı penhā teng olur
- 2 Naqş-ı rüyüñ verdi bir i' cāz-ı nev kim çeşmime
Feyz-i te's̄ir-i nigāhımdan süḥan gül-reng olur
- 3 Mürşid-i rāh-ı cünūnum bulsa feyzimden eşer
'Aql-ı kül mecnūndan şad rütbe bî-ferheng olur
- 4 Özgedir te's̄ir-i necm-i āsumān-ı baḥtımñ
Pertevi ger cevher-i iksire düşse seng olur
- 5 Terk-i nāmūs ede gör Ḥaqqı tarīḳ-i 'aşḳda
Ḳayd-ı nām u neng bu vādide çünküm teng olur

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Neşter-i hūn-ḥā'r-ı ğamzeñ kim reg-i cānımdadır
Nice biñ mizāb-ı hūn bir nevk-i müjgānımdadır
- 2 İn' idām-ı ḥār u ḥāşāk-ı vücūd-ı mümkünāt
Cūşiş-i yek-kaṭre-i emvāc-ı tūfānımdadır
- 3 Zib-i ü'Àú-ı çarò-ı çÀrım olmadan mihr-i münîr
Ṭal' atıñ timşāli evc-i çeşm-i ḥayrānımdadır
- 4 Bir ḥabāb-ı şu' le olsa her mesāmmātım n'ola
Şad yem āteş-i telatum-ı hūn-ı şıryanımdadır
- 5 Ḥasretinden ağlasın Ya' kūb-ı dil tā ḥaşre dek
Yūsuf-ı ümîd-i ebed tā ka' r-ı zindanımdadır
- 6 Boşlamazlar hem-dem-i dîrîneyi var olalar
Ger giderse ğam bu gün āfet yārın yanımdadır

7 Hüsrev-i evreng-i nazmım Hakkıyâ devrânda

İhtisâmı-ı Muhteşem tertîb-i divânımdadır

9

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 O tengî-i tenâsüb kim fem-i cânâna düşmüşdür

Temennâ-yı 'adem her lahza gam-gîn cânâ düşmüşdür

2 Degil hâl-i siyâhı cây-gîr-i gerd-i ruhsârı

Yanıp pervâne pây-ı şu'le-i sūzâna düşmüşdür

3 Görüp taraf-ı lebinde şanma hatt-ı sebz olur peydâ

Hızr-ı dil-teşne sū-yı çeşme-i hayvâna düşmüşdür

4 Harâb-âbâd etme mâye-i mestî-i çeşmiñdir

Gönül luğf-ı hevâda özge mey-hâne düşmüşdür

5 Şabâh-ı haşre dek meftûn u mecnûn-vâriyîm Hakkı

o feyz-i dem-be-dem kim sâgar-ı rindâne düşmüşdür

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Göñülde tâb-ı sūz-ı 'aşk tâ-cāmımla hem-demdir

Sirişk-i Àteşinim Àh u efâ'ânımla hem-demdir

2 'Āceb mi olsalar sinemde tîgin kân qarındāşı

Nice demdir ki çāk-i zaḥm-ı pinhānımla hem-demdir

3 Zebān-ı ḥandedir her çāki vaz' -ı atlas-ı çarḥa

Nemed kim dūşum üzre cism-i 'uryānımla hem-demdir

4 Gel ey Yūsuf-liḳa gel külbe-i iḥzānımı seyr et

Nice Ya' kûbu gör kim çeşm-i giryānımla hem-demdir

5 Anı da qorqarım şabrım gibi yağma eder bir gün

Bu günlerde nigāh-ı derdiñ imānla hem-demdir

6 Enīne vaḳf eder tā ḥaşr olunca sīnesin bī-şek

Pes-i mergimde Ḥaḳḳı ol ki divānımla hem-demdir

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Her ne dem āh-1 dil-i 'uṣṣāḳ-1 şeydā germ olur
Kemterīn tābı ile rūy-1 Şürreyā germ olur
- 2 Mevc-i şahbā āteşīn zencīr olur mestāmiña
Tāb-1 rūyuñla ne dem meclisde mīnā germ olur
- 3 Biñ metā'-1 'aḳlı hiçe vermede simsār-1 çarḥ
Şehr-i sūḳ-1 'aşḳda pāzār-1 sevdā germ olur
- 4 Tāb-1 mihre ṭa' ne-zen olduḳça ruḥsārīñ seniñ
Ol ḳadar kūy-1 dil-ārāmiñda ğavḡa germ olur
- 5 Dāḡ-dār etse sipend-i lafzı ey Ḥaḳḳı n'ola
Āteşīn tab'ım ile nazmımda ma' nā germ olur

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1 Sūziş-i mihr-i bütân kim dil-i nevmîddedir

Âteşin dâğ-ı Һased sine-i Һurşiddedir

2 Vereli derd-i diger ' aşk-ı bahâr-ı Һattıñ

Eşer-i za' f-ı tenim berg-i Һazân-dîdedir

3 ' Andelîbim ki bahârımla Һazânım birdir

Âşiyânım Һarem-i gülşen-i tecrîddedir

4 Sînesin ahter-i bîhaddle edip mâl-â-mâl

Gör ki zu' m-ı felegi gönlüme taqlîddedir

5 Һaqqıyâ maştaba-pîrâ-yı ğumûm-ı ' aşkıım

Һamdulillah ki dilim neşve-i câvîddedir

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Ne şāfī bādesi ne gerdiş eyler cāmı ҡalmışdır
 Ҳarābātñ meyān-ı mey-keşānda nāmı ҡalmışdır
- 2 Nizāmından eşer yoқ kār-gāh-ı kevn-i imkāniñ
 Hemān ancaқ sipihriñ devr-i bī-ārāmı ҡalmışdır
- 3 Bu bāğ-ı bī-beқāniñ maḥv olup ārāyişi ḥayfā
 Güle zāğān u serve būm-ı şūm-endāmı ҡalmışdır
- 4 Dıraḥt-ı bāğ-ı 'irfāni nemādan men' edip devrān
 Nihālinde ne puḥte meyvesi ne ḥāmı ҡalmışdır
- 5 Ya' kūb maḥv eyledi seyl-i ḥavādişbüsbütün Ḥaққı
 Ne dārı var sarāy-ı 'ayşımıñ ne bāmı ҡalmışdır

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Rind-i 'aşkıñ tab'ımabār-ı kesel bīgānedir
Bezm-i nūşa nūşuma kesr u hālel bīgānedir
- 2 Koyma göñle şūret-i bed-gün hūb-ı māl u cāh
Ka'be-i 'ulyāda 'Uzza vü Hubel bīgānedir
- 3 'Aşk-ı şāfiistemez levşi zemīn-i hālde
Mihri pür-tāb olsa ger hāke vaḥal bīgānedir
- 4 Olamaz şūfīde taqlīd ile āşār-ı şafā
Tāb-ı zenbūr-ı hāra feyz-i 'asel bīgānedir
- 5 La' l-i nābın nūş eden bulur ḥayāt-ı cāvidān
Hızra Hāḫḫı tā-ebed bīm-i ecel bīgānedir

Mefülü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Hün-1 dilim ki sinede āteş-ħurūş olur
Cğnım ayağ-1 dāğım ile şu' le-nūş olur
- 2 Vardır ğarīb feyzi ki dārü'l-şifāmızın
Dīvāne-gānı maħz-1 ħired ' ayn-1 hūş olur
- 3 Seyr et ' ulv-i feyz-i şehidān ' aşkıñı
Hünin kefenle rüz-1 cezā ħulle-pūş olur
- 4 Çeşmiñ mi sāde āfeti bu cān-1 ħastaniñ
Ġamzen kazā-yı nāgeh şaff-1 sürüş olur
- 5 Ĥaqqı belā-yı ' aşkıñ ile ey belā-yı cān
Sğman-1 ' aql güm-şüde ħān-1 be-düş olur

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   ' Andelīb-i dil ki gül-zār-ı muḥabbet zārıdır
        Şad nevā-yı āteşin āmāde-i minḳārıdır
- 2   Zīb-baḫşā-yı gelū-yı şīşe-i imkândır
        ' Ārızın kim gül-bün-i ḫüsnün gül-i bī-ḫārıdır
- 3   Ol meyiñ ser-mestiyim Rūḫü'l-ḳudüs sākīsıdır
        Cevher-i ḫurşid o bezmiñ cām-ı pür-envārıdır
- 4   Şüre-zār-ı kāmım olsa n'ola ser-sebz ü nazır
        ' Ālem-i ' aşkıñ dū-çeşmim çeşme-i midrārıdır
- 5   Ḥaḳḳıyā ḳayd-ı rehāyibden dilin etsin ḫalāş
        Ol bütüñ her kim esir-i turre-i tarrārıdır

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Olsun mu çarh-ı dūn derd-i serimden bī-ḥuzūr
Şem' -i kāmım bād-ı naḥs-ı aḥterimden geç
- 2 Maḥv ederdi aḥkerim hecr-i ruḥuñla cismimi
'Unşur-ı nār olmasa ḥākisterimden bī-ḥuzūr
- 3 Eyledi meyl-i bütānda 'aşkıımı muzṭarr-ı hevā
Vāh kim oldu ḥalīlim āzerimden bī-ḥuzūr
- 4 Dāğ-dār-ı reşk etmiş sīnesin şanma şafağ
Cām-ı ḥāver oldu feyz-i sāğarımdan bī-ḥuzūr
- 5 Kāf-ı dehr içre o 'Ankāyım ki Ḥaḥḥı olmada
Nesr-i gerdūn şıyt-ı bāl u şehperimden bī-ḥuzūr

Mef'ülü Mefā'ülü Mefā'ülü Fe'ülün

- 1 Pervāne-i şem' -i harem-efrūz-ı ferāğız
Zann etme bizi bülbül-i destān-zen-i bāğız
- 2 Fevvaremiz olmuşdur iki dīde-i nevmīd
Ser-tābe-ka-dem çeşme-i hūn şu'le-i dağız
- 3 Ser-mest-i kazā cür' a-i hūn-ı dilimizden
Meyhāne-i taqdirde bir köhne ayağız
- 4 Pervānemiz olmuşdur ezel-i tā'ir-i kudsi
Fānūs-ı melāmetde yanar özge çerāğımız
- 5 Bīgāne-i bezm-i hırediz biz daği Haqqı
Mecnūn ile hem-siret ü hem-hāl ü dimāğız

Fe' ilātün(Fā' ilātün) Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün(Fa' lün)

- 1 Mürğ-i cān yiñe rūḥuñ şevķine gūyā ederiz
Rūḥ-i ḳudsīyi dil-i āşüfte-i sevdā ederiz
- 2 Öyle me'yūs-ı vücūd-ı zebū'l-meḥānede kim
'Ademi biñ dil ü cān ile temennā ederiz
- 3 Sīneden çeşme verip eşk-i bedī' ü's-seylāb
Āb-ı hayvānı görüñ şu'leden icrā ederiz
- 4 Feyz-i 'aşḳıñla edip sāḥa-i cānı bir Ṭūr
Dāğımız hem-şifat-ı şem'-i tecellā ederiz
- 5 Biz o mecrūḥ-dem tīg-i nigāhız ki dile
Merhemi dest-i Mesīḥ ursa da rüsvā ederiz
- 6 Ṭurfa ḳası-i şanem-ḥāne-i 'aşḳ-ı ezeliz
Bang-ı Ḥaḳḳıfem-i nāḳūsdan ışgā ederiz

7 Cevher-i ‘aşka verip dilde fūrūğ-ı diger

Mihri ħurşīd-i mücellāmıza horyā ederiz

8 Ħaħħıyā āyīne-i rüyāna edip ħaşr-ı nigāh

Ħaşre dek çeşmimizi vaħf-ı temāşā ederiz

20

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Esīr-i şaĥne-i derd ü belāyız ğamla dil-gīriz

Elīm-i ħār-ħār-ı ye’s olup mātemle dil-giri

2 Perī rūlarla ülfet tā o rütbe verdi kim vaĥşet

Behişt-i mūcib olsa şoĥbet-i ādemle dil-gīriz

3 Ħırāş eyler şımāh-ı cānımı gūş-ı ney-i ŧanbūr

Enīn-i nāleye müştāk-ı zīr ü bimle dil-gīriz

4 Ħazā āteşle etmiş tā o rütbe cānımı te’līf

Ki bir dem dīdemizden ref’-i ħūnīn-nemle dil-gīriz

5 Hārābāt u cūnūna mā 'il olduk tā ezel Hāḫḫı
Dile seng-i melāmetsiz geçen bir demle dil-gīriz

21

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 O bī-dādım ki kesr-i hāḫır-ı rencūre yol bulmuş
Ne zālımdır ki hedm-i Ka' be-i ma' mūre yol bulmuş

2 Görüp eṭrāf-ı ruḫsārında yer yer dāne-i ḫālli
Degil ḫaṭṭı ceyş-i mūrān ḫarman-ı Kāfūra yol bulmuş

3 Mizāc-ı ' unşur-ı muḫtel bıraḫdı siḫr-i çeşmāniñ
Ṭabī' i şanma lerziş-i ḫāk-i Nişābūra yol bulmuş

4 ' Aceb mi çāk çāk gayret etse şāḫ-ı Ṭübāyı
O feyz-i dem-be-dem kim rişe-i engūra yol bulmuş

5 Hücūm-ı nāleden kurtardı dehri Hāḫḫıyā eşkim
' Aceb feyze mazḫardır ki def' -i şüre yol bulmuş

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1   T̄arf-ı rūyunda o meh zülfüñ perīṣān eylemiş
Ehl-i 'aşkıñ başına dünyâyı zindān eylemiş
- 2   Tā Ḥudā evc-i felekde mihri raḥṣān eylemiş
Dīdesin envār-ı ruḥsārīñda ḥayrān eylemiş
- 3   'Aşq-ı zülfüñle şafaq zann eyleme āhū-yı mihr
Nāfesin çāk eyleyip bağrın kıızıl k̄ān eylemiş
- 4   K̄anla t̄oldurmuş sebū-yı kalb-i erbāb-ı dili
Tā ki gerdūn-ı çeşme-i ḥurşīdi rīzān eylemiş
- 5   Şanma encümle felek taq̄dīr-i Ḥaḳ bī-şad çerāğ
Ḥalka-i āh-ı şerer-nākimle gerdān eylemiş
- 6   İmtinānıñ n'olsun ey ḥurşīd dehre feyz-i 'aşq
Sen gibi biñ mihri bir dāğda pinhān eylemiş

7 Eyleyen rûḥ-ı muşavver peyker-i matbū' uñu

Ḳālīb-ı fersūdemi derd ile bī-cān eylemiş

8 Ğamzeñi edip kazā cellād-ı bī-raḥm u amān

Çeşmiñi ğāret-ger-i sāmān-ı ĩmān eylemiş

9 Fuzūlī var mı bir Ḥaḳḳı gibi āteş-zebān

Açdıĝıñ vādīde tā bu rütbe cevlān eylemiş

23

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1 Miḥān kim ḥāne-zād-ı ḥatır-ı zār u elīm olmuş

Cüdā olmaḳ ne mümkün cānla yār-ı ḳadīm olmuş

2 Güşād-ı ğoncasıdır feyzine meftūn u āvāre

Ḥurūş-ı mevc-i nālem gülşen-i 'aşḳa nesīm olmuş

3 Kelāmiyyun ederler görseler ger cevher-i işbāt

Dehānıñ ḥasretiyle cismim ol rütbe 'adīm olmuş

4 Olur ʿaks-i ḥayāl-i nūni gūyiyā düşene kâbūs

Gönül ol mertebe azürde-i nâz ü naʿîm olmuş

5 ʿAceb bir feyz vermiş ṭavr-ı nazma tabʿiñ ey Ḥaḳḳı

Metânetde kelâmiñ ğıbtâ-baḥşâ-yı kelîm olmuş

24

Fâʿ ilâtün Fâʿ ilâtün Fâʿ ilâtün Fâʿ ilün

1 Her ne dem ḥâlim edersen ol şeh-i bî-dâda ʿarz

Çeşm-i şūḥu ḳatlim eyler ğamze-i cellâda ʿarz

2 Nâmiye vermez nihâlâna ebed-feyz-i zuhūr

Bâğda luṭf ile ḳaddiñ eyleme şimşâda ʿarz

3 Nâre raĝmen şuʿleden bir cism edip ibdâʿ-ı şunʿ

Eylemiş soñra beni bu ʿunşuru îcâda ʿarz

4 Ḥâmesinden diñle ey bülbül zebân-ı şîveni

Etme nâleñ Ḥaḳḳı-i dil-ḥaste-i nâ-şâde ʿarz

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Tā ki heves-i kām-i cihān ile devān ol
Var münzevī-yi künc-i harem-hāne-i cān ol
- 2 Seyr et ne imiş şu'le-i cevvēle-i taqdīr
Gel nāzır-ı sūz-gede-i dāğ-ı nihān ol
- 3 Nāleñ ceres et āhiñ edip meş'ale-i rāh
Ey cān yürü ka'be-i taḥkīke revān ol
- 4 Evvel ḳadem-i seyriñ ola rāh-ı ḥarābāt
Git 'uzletī-i zevāye-i pīr-ı muğān ol
- 5 Destān-zen-i ḥābīde ṭarṣ-ı kühen olma
Ḥaḳḳı gibi bir bülbul-i gül-zār-ı beyān ol

Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün

- 1 Tā hayāl-i āhū-yı çeşmeñle oldu ülfetim
İktizâ etdi 'alâyıkdan zarūrî vahşetim
- 2 Bir perîniñ dilde sevdâ-yı hıred-fersâsı var
Tutsa dünyâyı n'ola dīvânelikle şöhretim
- 3 Derd-i 'aşkıñ tâ o rütbe etdigim cismim nez
Gözle maşsūs olmayan ervâha döndü şüretim
- 4 Devlet-i 'aşk ile var olsun dilimde dâğlar
Ey felek-i hurşid ki yok zerre deñli rağbetim
- 5 Ateş-i 'aşk eyledicismim bir özge şu'le kim
Devr eder hindū gibi eflāk gerd-i hey'etim
- 6 Etmesem Hakkı n'ola âlemde ārām u sükün
Sehm-i âlām oldu çün rûz-ı irâdet-i kısmetim

Mef' ūlū Mefā' īlū Mefā' īlū Fe' ūlūn

- 1 Renc̄ide olup deřt-i emel h̄ār u h̄üsnden
Geçdim felegiñ sünbül-i bāğ-ı hevesinden
- 2 Gönlüm harem-i ' aşğa revāndır ki verir şūr
Ser-menzil-i ervāha figān-ı ceresinden
- 3 Dāğ-ı dil-i Cibrīl olur ' arşda cāniñ
Berceste şerer-i şu' le-i germ-nefesinden
- 4 Rengīn-çemen-i haţta taħassürle olur zār
Gör nālişini bülbül-i cāniñ kafesinden
- 5 Dest-i redi hōşdur baña ye ' siñ daħi Hāķķı
Çarħıñ dem-i raħmesinde olān dād-resinden

Fe' ilātün (Fe' ilātün) Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün(Fa' lün)

- 1 Ğam-ı ' aşkıñ ki ola kevkebe-pirā-yı cünün
Dil-i Cibrīle düşer şevk-i temennā-yı cünün
- 2 Kıldı dāğım eşer-i ' aşk-ı bahār-ı hattıñ
Gül-i şād-āb-ı belā lāle-i şahrā-yı cünün
- 3 Bu şifā-ḥānede gönüm gibi nev-mīd kalır
Olsa bir laḥza ğamıñ dāḥil ḥulyā-yı cünün
- 4 Feyz-i renciri nedir añlasa künh ile olur
' Aql-ı evvel dil-i zārım gibi rüsvā-yı cünün
- 5 Fikr-i pür-piç-i ğam-ı zülfünle Ḥaqqı-i zār
Kıldı āḥir dilini silsile-pirā-yı cünün

Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün

- 1 Bu ŧeb tertīb olup bir encümen rindāne gülŧende
 ŧımāḥ-1 çarḥa erdi na' ra-i mestāne gülŧende
- 2 Olur nūr-1 ŧafāsı tāb-baḥŧā ' ālem-i āba
 Dönüp cām içre bāde neyyir-i raḥŧāna gülŧende
- 3 Ḥarāb-1 ' aŧḳı olmuş cū meger kim ḥüsnünüñ ey gül
 Sorar zenczīrini feryād ile çün dīvāne gülŧende
- 4 ' Aceb mi āsumāna faḥr ederse farḥ-1 ŧādīden
 Müŧābih lāle yer yer encüm-i tābāna gülŧende
- 5 Cenāb-1 ' Āŧıma peyrev olup Ḥaḳḳı nüket-senc ol
 Ki böyle ḥarḥ ola rengin ğazel yārāna gülŧende

Fe' ilātün(Fa' ilātün) Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün(Fa' lün)

- 1 Görmedim luṭf-ı rūḥuñ verd-i muṭṭarāda bile
Belki nesrīn-i gülistān-ı tecellāda bile
- 2 O da gön̄lüm gibi siḥr-i nighinden bī-zār
Ḥāl-i cem' i göremem zülf-i dil-ārāda bile
- 3 Mümteni' dāğıma merhem o ḳadar mecrūḥum
' Āleme gelse idim ' aṣr-ı Mesīḥāda bile
- 4 Sende bu vaḥṣet ü bende var iken bu ṭālī'
Göremem ben seni ey meh gece ru'yāda bile
- 5 Ḥaḳḳıyā peyrev olup mīr-i nihād-ı ' aṣra
Eyle gül-geṣt-i çemen-zār-ı mezāyāda bile

Mef' ūlū Fā' ilātū Mefā' ilū Fā' ilün

- 1 Etmış sürūd şīvene mu' tād-ı cānımı
Reşk-i bahār-ı ḥasret eden gülistānımı
- 2 Ol bülbülüm ki yaptı ḳazā dehirde
Şāḥ-ı dirāḥt-ı şu' leye tā āşiyānımı
- 3 Ders-i fūnūn ' aşḳ-ı debistān-ı ḳuds olur
Levḥ-i sipihre yazsa ḳazā dāstānımı
- 4 ' Āşıḳ olurdu nāleme Leylī ḡamın ḳoyup
Ku belāda diñlese Mecnūn fiḡānımı
- 5 Ḥaḳḳı dirīḡmaḥzen-i idrāk u fehm iken
Yakdı benim de çarḥ-ı deni ḥānmānımı

Temmetü'l-gazeliyyāt

ŞU‘ARĀ-YI ‘AŞIRDAN VE ÜSKÜDĀR MUTAŞARRIFLİĞİ HUKŪK
DĀ’İRESİ MŪMEYYİZĀTINDAN ÈZZETLİ ÈAVNİ BEY EFENDİNİŃ
TAQRĪZ-GŪNE İNŞĀD BUYURDUĞLARI KAŞĪDEDİR

Mef‘ülü Mefā‘îlü Mefā‘îlü Fe‘ülün

- 1 Söz kâlbüd-i qadr-i benî ademe cāndır
Söz vāsıta-i rābıta-i ‘ālemyāndır
- 2 Söz bir nefes-i sāzec-i bi-rengdir ammā
Bir hem-zen-i şüret-gede-i kevn ü mekân dır
- 3 Yā Rab bbu ne kudret bu ne te’şîr ki bir söz
Revnağ-şiken-i ma‘reke-i seyfu sināndır
- 4 Yā Rab bu ne hālet ki ser-a-pa-yı memālik
Fermān-ber-i şemşîr-i cihān-gîr-i zebāndır
- 5 Bir başka güherdir ki ‘avārızla bozulmaz
Söz gerçi mizāc-ı felege bār-ı girandır

- 6 İnsân aña derler ki bilip kadr-i kelâmı
Hayvândır o kim tâlib-i mâü'l-hayvândır
- 7 Mağşūd ma'âni ise güftâr u şafâden
Bi'l-cümle lisânlar sebeb-i fa'zl u fülândır
- 8 Söz yođ güher-i elsine-i 'âleme ammâ
Ey hâ'ce lisân-ı şu'arâ başka lisândır
- 9 Zîrâ şu'arâ zümresiniñ tab'-ı selîmi
Âyine-i ilhâm-ı hudâvend-i cihândır
- 10 Biñ safsağa bir mışra'-ı ber-cesteye degmez
'İndimde esâîr-i Felâtun hezeyândır
- 11 Sen şâ'iri zann etme o adem ki mücerred
Mevk Mevķûf-ı temennâ-yı 'ulûf-zâr-ı cinândır
- 12 Şâ'ir o hümâdır ki iki 'âleme pinhân
Bir cû-yı muķaddesde hafiyü't-ıayerândır

- 13   K̇adr u Őeref-i Őā'iri Őā'ir bilir ancak
Rūḥü'l-ḳudüsün sırrı Sirāfille 'ayandır
- 14   Taḳdīr-i bahā eyleyemez sayrefī-i dehr
Bir cevhere kim ḥāk-i siyāḥ iḳre nihandır
- 15   Bir kenz-i ḥafīdir ḳalem-i ehl-i süḥan kim
Pīrāyede debdebe-i ḳayŐer ü ḥandır
- 16   Eṭvār-ı dilir-āne ile sūḳ-ı süḥanda
Āzāde ser-daḡdaḡa-i sūd u ziyandır
- 17   Bir nokṫa ile 'arabda engiz-i ḳıyāmet
Bir nūkte-i taḥzīr ile aŐub-ı niŐandır
- 18   Ammā ki bu ta'rif olunan Őā'ir-i māhir
Nadir bulunur cevher-i nā-yāb-ı zamandır
- 19   Bu rütbeyi iḥrāzda Őāḥib yed-i tūlā
Faḥrū'Ő-Őu'arā pādiŐāḥ-ı nūkte-verandır

20 Üstād-ı sühan hazret-i Haqqı Beyefendi

Kim zātī vücūd-ı hünere rûh-ı revândır

21 Ol maşşer-i envâc -ı fezâc il ki vücūdu

Bādī-i mübāhāt-ı edibān-ı zamandır

22 Ol dāver-i icāz ki şemşir-i zebāna

Haşşiyet-i elmāsda seng-i fesāndır

23 Endişesiniñ sūr-ı hümāyūn-ı sūhanda

Her lem'ası bir dağme-i hırşid-feşāndır

24 Bīm-i şademāt-ı kalemīyle dil-i düşmen

Sīm-āb gibi lerze-hurūş-ı halecāndır

25 Bir mşilini ibrāz edemez bezm-i cihānda

Tedbīr-i felek kim devrān ber-devrāndır

26 Āyīne-i taḥkīk ile mir'at-ı zamīri

Yek digere hem āyine hem āyīne-dāndır

- 27 Teşbîh hâfâdır sözünü cevher-i cāna
Teşbîh hâfâdır dedigim sehv-i lisāndır
- 28 Cān cevheridir kim sūhan-ı tābe-ķiyāmet
Cāvid iken kevkebe-i nām u nişāndır
- 29 Bir rütbede pākīze ki eş‘ār-ı selīsi
Firdevs-i hāķīķatda revān āb-ı revāndır
- 30 Ol rütbe-i metīn kim eşer tab‘-ı laķīfī
Sedd-i reh-i seyyare-i ‘ōmr-i güzerāndır
- 31 Nazmında ne hālet bu ki bir kez oķuyanlar
Vāreste-i nāz ü sitem-i pīr-i muķāndır
- 32 Ta‘bīr edemem neş‘e-i güftārımı zīrā
Rāz-ı dem-i ‘İsī gibi bir ser-i nihāndır
- 33 Sevgend o cihān-dāra ki fermān-ı ‘azīmi
Cemmāze-keş-i çarķ-ı serī‘ūs-seyrāndır

- 34 Yok kuvvet-i ma' nâda o 'îsî-deme hem-tâ
Var ise yine Nef'î-yi şemşîr-zebândır
- 35 İ' câzını Allah bir inkâr edemezler
Ol t̄a'ife kim münkir-i Rabb-i dü cihândır
- 36 Kemter güher-i nazmına şarraf-ı hakîkat
İşâr iken mâ-ḥaşal-ı kulzüm ü kândır
- 37 Pey-mâne-i ḥam-ḥâne-i 'irfânına nisbet
Ser-çeşme-i cân güdek-i nâşüste dehândır
- 38 Ol ḥusrev-i ma' na ki fezâ-yı dil-i Cibrîl
Şeb-dîz-i süveydâsına cây-ı cevelândır
- 39 Dîvânını tertîb ile mânende-i şevket
Tab'ınca da ibrâz-ı şevke etdiği şândır
- 40 Dîvân-ı celîlinde taşâvîr-i ma'âni
Şaff-beste-i ta' zîm ṭurur cünd-i beyândır

- 41 Mecmū' a degil cāmi' -i esrār-ı felekdir
Dīvān degil āyine-i gülzār-ı cināndır
- 42 Her beyt-i felek-rif' ati br ka' be-i taḥkīk
Her mışra' ı bir zemzeme cāy-ı cereyāndır
- 43 'Avnī şāhid Allah ki bu da' vā-yı kemāle
Her bir sözü bir şāhid-i bī-reyb ü gümāndır
- 44 Tā key o kerem-pişeyi ta' rifde iṭnāb
Ḥurşid-i mu' alla gibi meşhūr-ı cihāndır
- 45 Tā ḥākim-i dīvān-ı kazā ḥükm-i qalemdir
Tā nāzım-ı aḥvāl-i cihān nuṭṭ u beyāndır
- 46 Tā ab-ı ḥayāt-ı kelimāt-ı şu' arādan
Firdevs-i ma' ārif ebedī el-reye' āndır
- 47 Ḥaḫ zātını ḥıfz eylesin ekdār-ı zamāndan
Zirā ki vücūdu beden-i ma' nāya cāndır

48 Şgkirdiyiz ol mürşid-i āgāh-ı kemālīñ

Da‘ vātı bize vācibe-i rüz-ı şebāndır

İŞ BU DİVĀNİ TAB‘ ETDİREN BURSALI EŞREF BEY’İN TAQRİZ-GÜNE
İNŞĀD EYLEMİŞ OLDUĞU TĀRİHDİR

Mefā‘ ĩlün Mefā‘ ĩlün Mefā‘ ĩlün Mefā‘ ĩlün

1 Cenāb-ı mir-i Hāḡḡı kim fūrūğ-ı necm-i eṣ‘ārı

Bütün āfāḡı ḡutmuşdur güneş-āsā nümāyānndır

2 O üstād-ı güzīniñ kuvve-i irfānına el-haḡḡ

‘Aḡl meftūn u şeydādır fikir mebhūt u ḡayrāndır

3 Cihāna gelse idi ‘Örfī vü Nef‘ī zamānında

Bi-haḡḡın söylenirdi şānına maḡsūd-ı aḡrāndır

4 O mīr-i muhterem āşārını etmiş idi tertīb

O āşār-ı bihīniñ işte matbū‘ u bu dīvāndır

- 5 Bu dīvān içre her bir lafızdır bir düre-i nā-yāb
ki her bir beyti biñ beyte muķābil dense ŗāyāndır
- 6 Zihī dīvān-ı ğarra kim mażāmīn ü mezāyāsı
Ġidā-yı rūhdur řab‘ a řarab-bařş-ı dil ü candır
- 7 Muvaffaķ oldum Eřref řab‘ına hem de dedim tāriķ
Bu dīvān-ile Ğaķķı kiřver-i ma‘ nāda sulťandır

řĀHĪB-İ DĪVĀN İBRĀHĪM ĞAĶĶI BEY EFENDĪNĪN TERCEME-İ HĀLĪDİR

Mīr-i mūmā-ileyhīñ necm-i tāb-dār-ı vüçüdü vüzerā-yı be-nām-ı devlet-i ‘aliyyeden muķāfızı esbaķ ismā‘īl Pāřā merhūmuñ řulb-i pākinden sene-i seniye-i hicriyyeniñ iki yiz otuz sekizinde nūmāyende-i ufuk-ı řühüd olup temyīz-i azdād ü tefrīķ-i sefīd ü sevād derecesine vāřıl olduķda řynet-i pāki menba‘-ı zülāl-i isti‘dād ü Fikret-i çālāk sāk-ik-i semt-i sa‘y ü ictihād olmasıyla kesb-i ‘ilm ü kemāle verziř ü tařřīl-i hüner ü ma‘ārif-e kūřř ederek iki yüz elli sekiz senesi müřārü’n-ileyh pederiyle beraber Der-sa‘ādet’e ‘azm ü muvāřalat ü bir sene řoñra Evķāf-ı Hümāyun Ğazīne-i celīlesi muķāsebesine müdāvemet ve iki yüz altmış yedi sālında Ğazīne-i müřārü’n-ileyhā Mektübī Ořasına naķl-i me‘mūriyet eylemiř ve řabī‘at-ı ma‘ārif-i i‘tiyādı nazm-ı eř‘ār ü ebyāta rāğıb ü bādī olup ancak ķuvve-i zekāvet-i ğalīķa vü ğurre-i selāset-i selīķası ķařāide-perdāzlığı īcāb eylediğinden ğayli ķařāid-i nazm u inřādıyla řaņana-ārā-

yı āfāk u kişver iken bir muķtezā-yı şīve-i ķadr ba‘z derece-i mizāc-ı pür-ibtihācları münħarif ü on sekiz seneden mütecāviz-i zamān tevsen-i ihtiyār u karārları semt-i bī ķaydı ü istiġnāya mün‘atıf olduķdan Őońra yine eşheb-i fikr-i ma‘arif-i eşerleri mizmār belāġatda meymene vü meysere-i cilve-nümā vü derūn-ı divanda zīver-i sūtūr-ı tab‘ u temşīl olan ü medħ u sitāyiş-i ĥazret-i zıllullahiyi müştemil bulunan ķasīde-i ra‘ıye ü nūniye ile Pādişāh-ı Īrān şehāmetli Nāşireddīn Şġh Ĥazretlerine ķudūmiyye olarak ķaşıde-i fārisiye yi ü zāt-ı Hıdiv-i Ekremīye ü şadr-ı esbak Şirvānī-zāde Muħammed Rüşdī Pāşā merhuma ĥavme olan ķaşideleri ve efāhim-i vükelā-yı salţanat-ı seniyyeden devletli ‘Abdurrahman Sāmī Pāşā ü maħdūm-ı mükerrerleri devletli ‘Abdullaţīf şubhī Pāşā ĥazrātına olan ķaşıde-i mimiye haiyye ġūya olmuş ü zikrolunan ķaşıde-i reiye ‘asīr-i fetħ-i ĥümāyunuñ şuret-nümā-yı mir‘at-ı teyessür olduġunuñ tebrīk ü tehniyetini şāmildir. müşārü’n-ileyh Sāmī Pāşā ĥazretleriniñ delālet-i pür-meymenet-i aliyyeleriye taķdīm-i ‘atebe-i Şüreyya mertebe-i cenāb-ı şehr-i yar ġerdūn-iķtidār ķlındıķda atıye-i naķdiyye-i seniyye ye nā’il ü mazħar olduķdan başķa ĥazīne-i calīle-i mālīyeden muħساس ma‘āş-ı zafıyyeleri üzerine bir mişlınden ziyādesiniñ zamm ü ‘ilāvesiyle ravza-i āmālī ser-sebz ü nazīr ü virāne-i bālī termīm ü ta‘mīr buyurulmuş Vel-haleti ĥazihi kendileri Üsküdar’da vaki‘ ĥānelerinde du‘ā-yı bi’l-ħayr ĥazret-i pādişāh iyi muvazebe iķāmet etmekte bulunmuştur. Mīr-i mūmā-ileyhiñ çekīde-i tab’-ı leţāfet-neb’leri olan ķaşāide nazār-ı im‘ān ü inşāf ile baķılıverse selāset ü metānetde āşār-ı Nef’ī ile beraber ü ta‘bīrāt ĥikmetiyātca āndan bālā-ter olup ne çāre ki ber-vech-i meşrūħ on sekiz sāl mużtarib-i el-aħvāl olmasaydı miķdār-ı āşārca daħī müsābık eslāf-ı ma‘ārif-dişār olacaġı aşıkār ü aźher idi. Ma‘-māfih her bir beyti iķün vāhid-i denmeye şāyān olan böyle bir āşār-ı ġurraniñ mestūr ĥafā vü nisyān olması nā-revā olmasıyla mīr-i mūmā ileyhiñ bir dost ü ĥalīli şadīķ-i cemīli taraflarından olunan emr ü teşvīķ üzerine iş bu dīvān-ı belāġat-ı ‘unvān tab‘ u temşīl ü yād-ġār-ı rüzġār olmaķ üzere aħz etdirilen resm-i fotoġrāfisi daħī rabţ ü tezbīl ķalındı.

SONUÇ

Türk edebiyatına dair uzun bir zaman dilimini içine alan divan edebiyatının bilhassa son dönemi, yeterince çalışılmadığından, bu döneme ilişkin sağlıklı değerlendirmeler de bulunmak da hayli zor olmaktadır. Genel hükümler vermeden önce dönemin şair ve metinlerinin büyük çoğunluğunun ortaya çıkarılması, incelenmesi gerekir. Çalışmamızda genel anlamda bu amacı hedefledik ve dönemin önemli isimlerinden biri olan İbrahim Hakkı ve divanını incelemeye çalıştık.

Osmanlı siyasetinde güdülen batılılaşma hareketleri sonucunda hayatın bütün alanlarında değişimler yaşanmaya başlamış, bu süreç kaçınılmaz olarak edebiyata da yansımıştır. Şairlerimizin büyük bir bölümü öncelikle divan edebiyatının biçim ve içerik özelliklerini değiştirmeye çalışmış, ardından da batı tarzı bir edebiyata yönelerek eski şiir anlayışını tamamen terk etmişlerdir. Bazı şairlerimiz ise, belki de son bir çaba ile divan edebiyatını yaşatmaya çalışmış, bu yolda ciddi bir oluşum denebilecek olan “encümen-i şuarā” etrafında toplanmış olsalar bile güçlü temsilcilerin yetişmemesi sebebiyle bu çabalar, beklenen yararı sağlamaktan uzak kalmıştır.

Hakkı Bey’in ve onunla aynı edebi düşüncelere sahip olan çağdaşı diğer şairlerin eserlerinin neden divan şiirini ayakta tutmaya yetmediği de önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu konu üzerinde dururken elbette şairimiz İbrahim Hakkı Bey’i merkeze aldık ve ağırlıklı olarak onun üzerinden değerlendirmeler yapmaya çalıştık.

Çalışmamızın neticesinde Üsküdarlı İbrahim Hakkı Bey’i ve onun şiir dünyasını vermeye çalıştık. Hakkı Bey, yaşadığı dönemin sosyal, siyasal, iktisadi ve kültürel değişim ve çalkantıların edebiyata da yansıdığı bir dönemde yaşamış ve bütün bu şartlara rağmen kendisini kabul ettirmiş, döneminin en iyi şairlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun en bariz özelliği ve kendisini kanıtladığı alan kasidedir diyebiliriz.

Üsküdarlı Hakkı Bey, kendi döneminin eski geleneğe bağlı olanlar tarafından övgü dolu yazılar kaleme alınan ve zamanın Nef’î’si sayılan, hicivleriyle şöhret bulan bir şairdir.

En çok kullanılan nazım şekillerinden biri olmasına rağmen, Hakkı Bey gazel tarzında çok fazla eser vermemiş, kaside de kendini isbat etmeye çalışmıştır. Hakkı Bey,

gazellerinde diđer divan řairleri gibi “aşk, ıztrab, hikmet, dünyadan řikayet” konularını iřlemiřtir.

Kasidelerindeki parlak dil ve cořkun ahenk řaire yařadığı dđnemde bđyđk bir řđhret kazandırmıřtır. Ancak řiirindeki gđzellikler derin ve renkli mana alemini, gerçek hayat sahnelerini deđil eski ve tamamen soyut klasik unsurları yansıtmaktadır. Dolayısıyla Hakkı Bey Nef’i’nin dilini taklitte bařarılı olmakla beraber onun řiirindeki canlılığı, yeni hayalleri ve gerçek hayat sahnelerini yakalayamamıřtır.

Hakkı Bey ve divanı úzerine yaptığımız bu metin inceleme çalıřmasında, Hakkı Bey’i ve onun řiir dđnyasını yakından inceleme fırsatı bulduk.

Bu çalıřmanın önemi öncelikle bilim dđnyasına yeni bir eserin kazandırılmıř olmasıdır. İlk defa Latin harflerine aktarılan ve gđn ıřığına çıkarılan bu eserin Tđrk edebiyatı ve kđltürüne katkıda bulunacak olması önemini de ortaya koyan ve bizi de tatmin eden bir sonuçtur.

Yaptığımız çalıřmada titiz davranmaya, mđmkđn olduđunca eksik ve yanlışlardan kaçınmaya çalıřtık. Her halúkarda gayr-i ihtiyari yapılan eksiklik ve yanlışlıkların hoř görđlmesini dilemekteyiz.

Ayrıca bu çalıřma neticesinde edindiğim bilgi ve deneyimlerle beraber, sahama biraz daha vakıf olduđumu dđřündüğüm için benim adıma faydalı bir çalıřma olduđu kanaatindeyim.

BİBLİYOGRAFYA

- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed (2001), *Necati Bey Divanı'nın Tahlili*, Kitabevi Yay.,
İstanbul
- Davut Fatin Efendi (1283), *Tezkire-i hatimtü'l-eş'ar*
- DİA (1994), *Encümen-i Şuara maddesi*, İstanbul
- Hakkı Bey (h. 1292), *Divan*, Bursa
- Haz., AKKUŞ, Metin (1993), *Nef'i Divanı*, akçağ Yay., Ankara
- İPEKTEN, Haluk (1999), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yay.
İstanbul
- İSEN, Mustafa; MACİT, Muhsin; HORATA, Osman; KILIÇ, Filiz; AKSOYAK, İ.
Hakkı (2003), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara
- İslam Ansiklopedisi (1970), *Tanzimat maddesi*, c. 11, İstanbul
- İNAL, Mahmud Kemal (İbnü'l-emin), Haz. M. Kayahan Özgül (2000), *Son Asır Türk
Şairleri*, Atatürk Kültür Merkezi Bakanlığı Yay., Ankara
- KARAHAN, Abdülkadir (1972), *Nef'i Divanı'ndan Seçmeler*, MEB, İstanbul
- KOCATÜK, Vasfi Mahir (1964), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*
- LEVEND, Agah Sırrı (1998), *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK, Ankara
- Mehmed Tahir Efendi, Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*
- MERMER, Ahmet, *Üsküdarlı İbrahim Hakkı ve Şiir Dünyası*, Üsküdar Sempozyumu
- ONAY, Ahmet Talat (2000), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Akçağ Yay.,
Ankara
- ÖZGÜL, Metin Kayahan (1998), *XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak
Encümen-i Şuara*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- PALA, İskender (1999), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; KARTAL, Ahmet (2004), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yay., İstanbul

TANPINAR, Ahmet Hamdi, (1997), *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul

TÖKEL, Dursun Ali (2000), *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*, Akçağ Yay., Ankara

ULUDAĞ, Süleyman (2001), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul

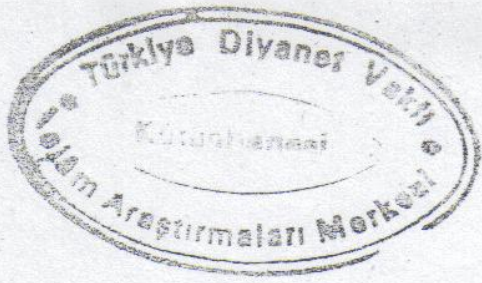
ÜNVER, İsmail, *19. Yy Divan Edebiyatı, Büyük Türk Klasikleri c. 8*, Söğüt Ötüken

ÇEVİRİYAZI TABLOSU

آ	ā , e
ث	ṣ
ح	ḥ
خ	ḫ
ذ	ẓ
ځ	ṣ
ځ	ḍ , ž
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ق	q
ك	g , ñ
ر	ṛ

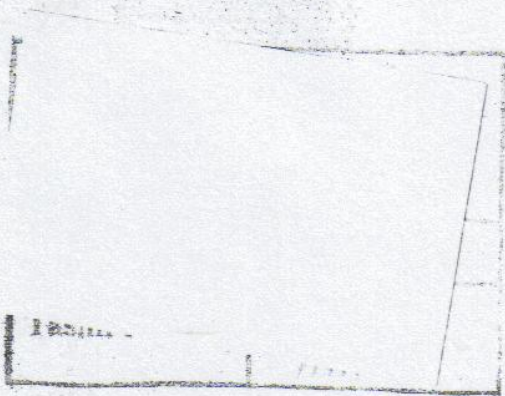
DİVANIN TIPKIBASIMI

سُعْرَا وَبَلْغَايِ عَصْرِكَ فَرِيدِ وَفَرَزْدَقِي اسْمَاعِيلِ پاشا زاده حَقِي بَكْ افندي نِكْ
ديوان بلاغت عنوان ليريد

معارف عموميده نظارت جليله سنك رخصت و مساعدت سيله و بروسه لي اشرف بنگك
معرفت و واسطه سيله برنجي دفعه اوله رِقْ خد او نكار ولايتي مطبعه سنده
طبع اولادي

هر حق واسطه طبعي اولان ميرمومي اليه عاڈر

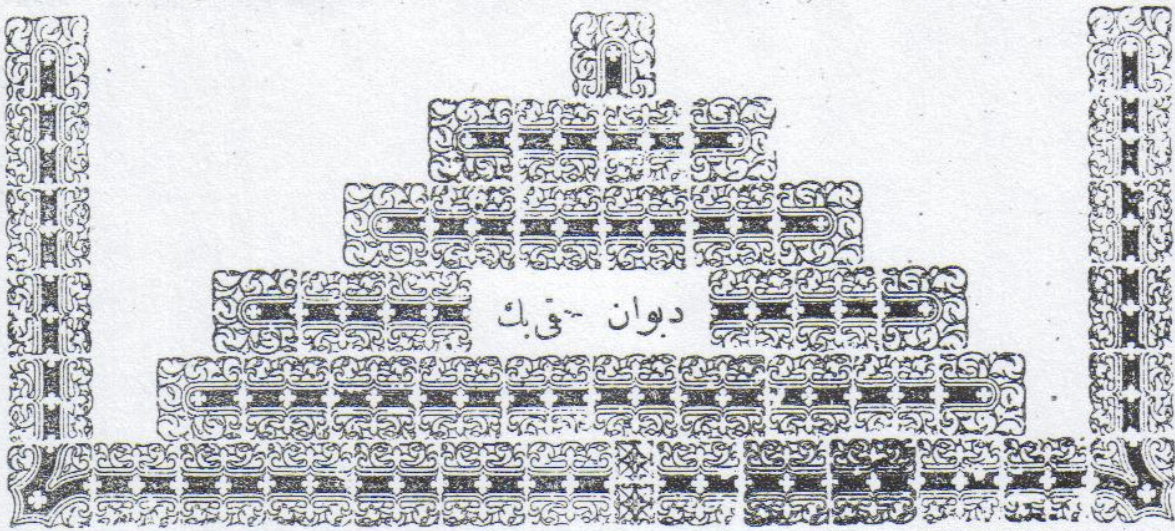

سنه

۱۲۹۲

کتابخانه

✽ بسم الله الرحمن الرحيم ✽

✽ قصیده غرا ✽

✽ در نعت سید الانبیا صلی الله تعالی ✽

✽ علیه وسلم ✽

ای بهین مسند طراز دوده پیغمبری
 کیم جلالک قرب او ادنیاه و یردی زیوری
 آصدی طاق قبہ چرخه چراغ خاوری
 جوهر کدن و یردی ماهیاته فیض جوهری
 آدم و حوا به ترک ابتدیردی حوض کوثری
 درک کنه فطرت ذاتکده اولدی سرسری
 کیم حریمی مع اللهیده کیدک افسری
 خیره ابتدی دیده موسابی نور منظری
 مبدأ علم الباقین و منشأ دانشوری
 جوهر کل اینسه ترتیبده صورتیکستری
 ذاتیکی اعیان اشیاک مفیض و مصدری
 ازدواج نه پدرله چار زکن مادری
 دست منشی قضایک خامه چاپکتری
 شارع بکتانسیق داد آور انس و پری
 نور چشم کن فکان مدلول لفظ سروری

مرحبا ای خطه و حیک شه داد آوری
 مرحبا ای شاهد عصمتسرای ماغوی
 مرحبا ای نور ربانیه که دست فطرتک
 سنسک اول اکیر اعظم کیم حکیم لایزال
 سنسک اول سرچشمه رجتکه شوق وصلتک
 منتهای سرمنع کبریا سنکیم قضا
 پادشاه اصطفا نعت و مهلا جاهسک
 اولدک اول کلزاده کلچین رؤیتکم آنک
 اولدی نطقه علم شریفک تا ازل
 منبج اولزلزایدی اشکال فن منطقی
 ایتسیدی عقیدیه وند وجوده واسطه
 جمله امکانده کور مزایدی چشم عقل کل
 بویله یازمشدر ازل لوحنده القابک سنک
 خواججه قدسی سبق وحی آور رب الفلق
 خاتم پیغمبران مختار رب مستعان

احمد مرسل حبیب کبریا کیم ذبدر
انبیای صاحب العزمک مدار مفعری

اولدی ارواح مجرد بنده فرمانبری
اوله من کامیخی چرخک آفتاب انوری
چشم روح الهی روشن سوده خاکدری
روح قدسی اولسی پیش آهنگ صف اشکری
ماورای حد دشت لامکانر کشوری
فرحکندن مسلسل دور چرخ چنبری
جذبه احسانک مجبوری مهر و مشتری
چار باغ عنصرینک مایه زیب و فوری
رشک نخل طور سینا شاخسار عرعری
بردم ایچردمحو اولوب اقطار و قطب و محوری
مهر و ماه ایلردی سطح خاکده جولانگری
نظم یاکن ایلسه آرایش مرفقتری
پاره پاره ایلیسوب ایبار معنی معجری
نیر قلب معصیت نور ثوابک مظهری
جوهر خورشیده معدن ذره خاکستری
لوازه آب حیات ایزدهسان اخگری
مظهر قبضی و سطح عرصه پهناوری
روزگار فاش اولور اشکال راز مضمیری
محو ایلردی روزگار انواع مشک و عنبری
خضم شرح و دینک فولاددن اولسه سری
قیلیدی حصر نظره تحقیق دانش پروری
کوردی حرفنده نهان اسرار لوح اکبری

پادشاه پرشکوه والضحی کیم ذاتک
شهریار ملک اسرا کیم در ایوانک
زبور ایوان ختم الانبیای کیم ایدر
شاه اولاک افسر فرخنده موکبکم آنک
تختگاه غیب قدسی آستانر مسندی
فیض ذاتندن معلل کار گاه عنصری
صورت فرمانک مأموری افلاک و عقول
اولسه کتر رشعه اربهار لطفی کر
کوستردی روزگار باغبان نامیه
دست قهری و برسه کراجزای چرخه تفرقه
ثابت و سیار ایدوب تخت الترابی جایگاه
وصف حسن شاهد خاقیه بر صاحب سخن
کوچه مصر عدس کردان اولور لردی بتون
کر مرید خانقاه عصمتی اولسه اولور
استه اه کانی حکم محالاتک ایدر
فیض اعجازی سرایت ایتش اولسه عالمه
ایتسه تاب صیقل نور ضمیر پای کر
عکس ایدوب روی زمینه صورت لوح قدر
آکلمه ماهیت قدر غبار روضه من
محو ایلدر برضربه مشیله برده قضا
نسخه عرفانسه اولدمکه دانای قضا
نقطه سندن کنه انواع علومی فهم ایدوب

پادشاه اصطفی تختنامه علامسندا

ای دوگونک شهریار عادل و داد آوری

نعت ذاتکده زبانم بیندینک و لال اولور || طبعک فیض دم قدسی اولور سه باوری

قطره بجز کالک ایده م شرح و بیان
 راشور در رسم بقول نفی معجز بیان
 شکر م اول در کیم ابدوب اندیشه اوصاف کی
 ارتکاب لاف کستانخی ایدر ایسم نواه
 فیض نعت و بردی بر شوق دیگر اندیشه مه
 رخصت کله سوق ایدر رسم وادی فخره نوله
 بن او خاقانی دورانم سریر معرفت
 خامدم اول صورتگر تصویره عنیدر کاید
 طبعم اول میخانه اسرار قدسیدر کاید
 هر سوزم بر جوهر والای علو بدر کالک
 خاور امکانه اولمزایدی بر دم جلوه ساز
 ذهن وقادم چراغ دودمان افروز قدس
 جنبش بالی ایدر شهباز اوج نظمک
 ذره کرد رخس طبعم بولسه ایلردی عیان
 طالبی اولوردی نقده هر وانجمه قضا
 نیله بم اما بواطف طبع واسه تعدادله
 سن طور رکن راشور می بوبله طبع پاکله
 انمه محتاج ادانی بارسه والله بنی
 خاکبای جله اتباع کرام پاکم
 اولزمانکم اوله لفظ امتی و امتی
 ایلهر سهوای محشر بوضه بک ترک

موجه اعجازه بصدر رسم سطور و مسطری
 ایلش حق وصفکی قید تصور دن بری
 طبعم ایتدم جله پر کوه و دانشوری
 کوکلی شوق خیال نعتک ایتدی سرسری
 کیم آنی عاجز قالور تقدیر دن عقل جری
 اسب طبعم کبی بر رخس خرون ولاغری
 بولدی یکتا خسرو طبعم لاله زیبوزیوری
 دیر پر نقش بیان سحره طرح آذری
 مست و مدهوش ابد جبریلی رشخ ساغری
 اولسه لایق عقل کل بیک جانله سوداگری
 برتومهر ظهورم بلسه روح انوری
 طبع پاکم مهر اوج آرای چرخ شاعری
 لانه کردوندن آواره نسرطاری
 صورت اعجازده نیرنگ سیری سامری
 در نظم اولسه ککر زیب کلاه قیصری
 ایده م بر وجه لاله ملزم حسود قشمری
 ارتکاب ایده م فلک کاه نظم وصف آخری
 باب غیره دو کدیروب آبرخ واشک تری
 جانفدای خاندانم حیدریم حیدری
 شامل احوال رنجوران سخن محشری
 اولیم لطف کله وقف تکنای اتری

غیری ای (حتی) بتر اطناب و اکثار سخن

ساکت اولکم ظاهر اولمش در صلات دملمری

تا که خلاق عوالم قدرتن اظهار ایدوب || برقرار ایده فلک کده مهر و ماه واختری

صد صلوة ابله سلام اولسون روان پاکنه

همدخی آنته کانلردر دو کونک سروری

تم

❖ ترکیب بند ❖

❖ ❖ ❖ در مرتبه حضرت ❖ ❖ ❖ *

❖ ❖ ❖ شاه شهید کربلارضی ❖ ❖ ❖ *

❖ ❖ ❖ الله عنه ❖ ❖ ❖

مجرای خون اشک ایدہ کور چشم بی نئی
دو ندر صبا حہ لیلہ ظلمای ماتمی
ماتم دمنده چکبہ یک آتش بین دمی
ماه محرم ایچره اول اور کاری خرمی
فرق ایدہ صبح روشن ایله سام مظلمی
سرتاپای طوک دره نار جهنمی
امواج خونه بص دره چرخ معظمی
موقوف یک شراره ایدم کار عالی
سماطور ماتم ایله یارام لوح سیندمی
رشد ایتدیرم دو چشمه تا عین زمزمی

اولد باقوب حریم که بیک داغ پرغمی
ای سینه وقتیدر که چکوب آه شعله بار
برق قضایه منزل اوله اوله سینه کم
تیر بلایه اوله هدف اول کواکل کاک
چیقسون او کوز که صبا چیبوب آتشی دلمری
دمدر برآه سرده رار باب و ج دو حال
دمدر جهانی لجه طوفان ایدوب کوزم
دمدر که آه شعله ورم آشکار ایدوب
یاد ایلد کجه واقعه کربلایی آه
شاه شهیدی یاد ایله اول تبه آغلیم

آفاق یاقدی واقعه شاه کربلا

طوتسون جهانی ناله داسوز حسرتنا

کچسون زمینہ کنکره چرخ چنبری
آندی زمین عجزه اوز یبندہ کوهری
قیلیدی شهید نور دو چشم پیمبری
مسرور قیلیدی خاطر ملعون اتری
کلزار کبریا ده بتن نخل عرعری
صوادی عذار ورد گلستان حیدری
خون اولدی درد ماتله حوض کوثری
بیلیم نه یوزاه بانده درشمع خاوری
تاجش سر اولنجده آینه مهر انوری
روشن فیتل مهله چراغان اختری

ایتدی فنا یزید ایچون اول نور پیکری
حیفاکه قدر وقتینی بلیبوب دنی
دردا که تیغ غدری و یروب دست کافره
افسوس آل احمدی زارونزار ایدوب
پر شمرده ایتدی صرصر ظلم یزیدیان
جوچار باغه اسمیه برباد جافرا
وادی کربلا ده اولنجہ صوسر شهید
سودی چراغ انجمن بخت کائنات
رشد آوراید هر نفس کرم عاشقان
سوندرسون آه صرصری اهل محبتک

چیقسون بهر زمزمه سوز عاشقان

طوتسون زمینی و اوله آسمانیان

صارصلدی بیم و حشبله طاق هفتمین چرخك قبای عزو علونده آستین جد کزینی علت ترکیب ماء و طین دوکسون زمان حشره دکین سینه سپر زمین چاک ایلوب بقاسنی الان مرسلین لعنت زیاد و شمره تاوقت واپسین کدرجه شام کلدیکی دم صبح راستین جمله مجوس عالم و کفار و ملحدین ایکی جهاندن اولدی اوخنزیر بدترین آنلر دکلی واسطه عقد اولین	چون دوشدی خاکد سبط شهنشاه ملک دین یادی زمین خوند اولمز ایکن اطلسی رقطره صوبی و برمدیلر اولش ایکن آه یاقسون چراغ حسرته بغرین آسمان ارواح اتنده طوتسده در درد و ماتمن لعنت یزید ککافره لعنت هزار بار لعنت یزید ککافره انصار و آنسه لعنت ایدر سه رحمت اولور اوله کافره بیلمم نه جرثبله ایدوب قصه دال بیت آباء هفت علموی ابله چبار مادره

کوستردی چشم جامه بوبله مصیبتی
اوسون یزید **ولله** الله لعنتی

یارب بیجاه مظهر تکریم هل اتی یارب بصدق باهره افضل النساء یارب بحق خون شهنشاه کربلا کیم مؤمنینه ذاکلری اولدی، مقتدا کیم آنلر اولدی انجم کردونه اهتدا یارب بسر اکرمی جمله اولینا سرمد نزل حقیقته اولقه در رسا فیض عیم ظواهره جمع اتقیبا کارله شفیع مصیبتی شاه اندیا مجرای نعت وارده پاک مصطفی	یارب نور حضرت سلطان انبیا یارب بذات فاطمه اکمل البتول یارب بحکم سم زده حضرت حسن یارب بحق اکمل اثنی عشر امام یارب بجمع جمله اصحاب ککملین یارب بکنه علم حقیقی بی قیاس یارب بعشق پاککه فیضیه سالکین یارب بسر نیت اعمال ککمانده در (حق) زاری آل عبا ایلد حشر قبل اوسون زبانی فیضک ایله وقت نزعه دک

اسرار عشق پاککه یارب مظهر ایت
قاین مثال آینه مه انور ایت

* * * قصیده در وصف غوث کیلانی * * *
* * * رضی الله عنه * * *

مرحبا ای پیر والا مستند روشن ضمیر
 مرحبا ای غوث دورانکم نظیرک تازل
 مرحبا ای نسخه حکمتکه کهنه معنی به
 مشرق نورهوینسک که فیض صادق
 ساقی صهبای عینسک کالور سرمست فیض
 بولسد آیین دورانکده فیض وجد و حال
 اول گلستان حقیقتدر دل پاکک که کر
 درد رشک خار ناچیز حریمکدن کلور
 شاه خلقکدر اول آشوب معنی کیم او اور
 ای هوای همتکدن باغ عرفان لاله زار
 فیض لطف جوهر کدن روح قدسی شرمسار
 واله اسرار ذاتک جان پاک بایزد
 نغمه سنج وصف ذاتکدر بو طرز شوخه
 مغز اسرار حقیقت شمع جمع اولیا
 لجه تقدیرده یکدانه دز شاهوار
 کوهر کج بقا سرچشمه فخر و فنا
 قطب عالم غوث اعظم پیر کیلانی کاودر
 فاتح امر عسیر و جامع لطف کثیر
 اول عظیم الشان و عالیجاه معنی کیم اولور
 اول خدیو بارگاه افروز وحدتکم سزا
 ربط حکمتدن مکمل نه رواق بی ستون
 شاهباز جزمه اوج فناجای حاضیض
 و برسه کر سرچشمه نور ضمیری تربیت
 بهره بواسه فیض لطف طینتدن نامه
 سرعت عزمی مددکار اوله بی ریب و کان
 اقتداری طبع ناچیزانه ویرسه تقویت
 عدلی کر اولسه نسق بند نظام کائنات

مظهر سر بقای حضرت رب قدیر
 کورمدی مرآت امکان ایچره چرخ مستدیر
 جوهر کل نقطه علیکدن اولشدر خیر
 ویردی روح سالکینه یرتو صبح اخیر
 جرعه جامکه روح شبلی وحدتسمیر
 ایلزدی چنبر کردونی هفت اخترسمیر
 اولسه نور منظری تاب افکن چرخ اثر
 چهره کلکون مهره حالت رنگ زیر
 هر شکنج طره سنده یکدل ذوالنون اسیر
 وی صفای مشربکدن نهر معنی جوی شیر
 تاب نور منظر کدن دیده کردون قریر
 سینه چاک درد عشق روح مولانای پیر
 شاخسار سدره اوزره بلبل قدسی صغیر
 یرتو نوره ویت لجه فیض قدیر
 دودمان مصطفاده شیخ راغ لانظیر
 قطب کردون هدا شاهنشده وحدتسمیر
 در کهنه نیدن خیل اعیان ملائک ناگزیر
 اولسه خاک در کهنه اعطلس کردون حصیر
 خاک پایندن مکمل دیده مهر منیر
 شهسوار عزمه حد بقا اول مسیر
 زرده دن خورشید عالم تاب اولوردی مستیر
 رشک ورد کلشن جنت اولور برلکزیر
 هفت اجرامی دلوب عرشی کذار ایلردی تیر
 شیر چرخک بوینده زنجیر اولور تار حریر
 بچه آهو اولور آزاده چنکال شیر

ویرسه کر ابرمطیره فیض روحانیدی تاب
 اول صاچردی شش جهاته جوهر اکیرتاب
 هفت دریا جود معیستدن اولسه وایه کبر
 بودو کردی کانداته کوهر مهر منیر
 شاه عالی مشربا سلطان قدسی کوکبا
 ای که جمله اولیا به غوث خلاق بشیر

سن کبی بر پادشاه باطنک و صافیم
 فیض وصفک ایله اول سلطان معنی یم که بن
 خسرو نیرو شکن سردار ارباب بیان
 طبعم اول کلزار اسرار تجلی در کاید
 نفحه مغزدم شم اینده بادنو بهار
 بخش ایدر اول چار فصله حکم نوروز چنان
 مرغ مضمون اوله من شهباز طبعم بدن خلاص
 خسرو اورنگ اقلیم خیالم غم دکل
 نیلیم جاه و جلال عالمی کیم هتم
 حضر نکدن استرم بویاطفی اولدمکم شها
 بنده و صافی ناچیزک براقه پایمال
 نوله اولورسه کلام عبرت روح جریر
 بویله ایلر وصفی هر خامه رنگین حریر
 داور ملک سخن دارای معنی دار و کبیر
 روزگارک مغزینی پر نکهت مشک و عیر
 رشحه دریای طبعم آله کبر ابرمطیر
 طرح ایدر بوروی ارضه آب کوژدن غدیر
 ذروه عرش معانی اوزره اولسه لانه کبر
 اولدمسه والدم کبی جهان ایچره وزیر
 اولسه کر دنیا و ما فیه ما طور شیء حقیر
 حشر اولوب عالم کله بوما عبوساً قطریر
 وادی ذلتده ما بوس والذک خطیر

غیری ای (حق) دعا به باشله شمر نصره کیم

معنی رنگین بولمقدر سکا امر عسیر

تا که مدح اولیا ایله ایده نظم آوران || آب حیوان کبی نظمک روح بخش و دلپزیر
 دوستاک اوله لر مسرور الی یوم القیام
 دشمن بدخواهک اولسون ایکی عالمده ضریر

* قصیده در مدح خاقان مغفور *

* * * حضرت عبدالمجید خان * * *

* نظیره نفعی *

کلدی اولدمکیم جناب خالق جان آفرین
 کلدی اولدمکیم برای نصرت اسلامیان
 کلدی اولدمکرکه آهنگ شتاب رزم ایده
 وقتتدر اوله بعض اطف خلاق ازل
 ایده جیش مسلمینی مظهر قح مبین
 فوج ارواح مجردله طوله روی زمین
 خسروان ملکوتی وزه حق الیقین
 غلغل کوس ظفردن طاس کردون پرطنین

مؤمنینده صورت امنیه نصرت رهین
 مشرکینه آخر جمعیت خذلان قرین
 هر برینک نخبه افکار یدر اعلائی دین
 خصم دین احمده شمشیر آنتساب کین
 یادشاهان ایندهل درگاهنه وضع جبین
 مالک ملک جهان آرایش تخت و ذکین
 شیرکردون جلادت قهرمان ماء و طین
 قوت الظهر ظفر سرمایه رأی رزین

حضرت * عبدالمجید * خان معلا پایه کیم

ذاتیدر کون و مکانه لطف رب العالمین

استناد درکھ یله خسرو خاور مکین
 پرتزلزل طاق بالاخاه چرخ متین
 سدره اعلاده کلبانک قسم روح الامین
 شعله عرفانه پروانه روح عارفین
 خرمن جودندن ارواح مجرد دانه چین
 عقلی استناد معلّمخانه علم الیقین
 طلعتندن مستفاد انوار صبح راستین
 ذره نوری اولسه عکس انداز افلاک برین
 غیرتندن یرله خورشید چرخ چارمین
 رشک طویای ارم هر برنهال یاسمین
 هرکینه قطره بارانی برق آتشین
 شعله تنور اولور سرچشمه ماء مومین
 آبی آتش خاکی باد و صرصری کرد زمین
 طبع سمی غیرت شیرین مزاج انکبین
 کمترین خس موجّه دریاه سد آهنین
 خامدسنی سجده گاه ایلردی چرخ هفتمین

یادشا رورا سلطان خورشید افسرا

جبذا دوران سعادخترکه کوسترمکده در
 جبذا هنگام رستاخیز اثر کیم اولده
 نیجه غالب اولیه کفار اول شجاعت کیم
 نیجه منصور اولمز اول شاه مؤید کیم چکه
 اول شهنشاه قدر قدرت که لا یقدر اکر
 تاج بخش سروران سلطان کردون آستان
 شاهباز اوج همت پنجه تاب سرکشان
 زور بازوی قدر خاقان اسد کندر سیر

داور عرش آستانکیم ارتفاع شان بولور
 خسرو غازی که برق طوب رزمندن اولور
 صفدر حیدر معادلکیم چکر شمشیرینه
 شاهد احسانه دیوانه خورشید منیر
 مزرع لطفندن افلاک و عناصر خوشه جو
 فکری حلال امور مشکلات کائنات
 مشربندن مستعار آثار فیض سلسبیل
 رأی پاکبدر او مهر عالم آرا کیم اکر
 هر کزندن کندینسین پرتاب ایدوب بردن کچر
 اسسه باد لطفی سوی گلشنه اولدم اولور
 ابره تأثیر اینسه تاب شعله قهری اولور
 اینسه عدلی طبع اشیا دن اکر رفع تضاد
 قلب ماهیت هر ادایلر سه کر حکمی ایدر
 نهیبی کر رفع مضار استرسه اشیا دن ایدر
 طبع ناچیرانه کفر و یرسه تمکینی اولور
 یازسه بر شاعر اکر وصف علو الشانی

ای شهنشاہ مراحم کستردانش کزین

بیم تیغ کن اولور بهرام کردون پرانین دوره چرخ معلا حلقه انکسترتین برک بید اولورایدی آفات صرصردن امین هر کلام کوهر کنجینه سحر مبین جان و دلان عاشق مشتاق و دلسوز حزین شاهر اندیشه خوراز مقصورات عین بکر فکرم کبی بردوشیره نازکترین هر کلام کعبه الهامه بر کن رکین فیض نیرسان ازل پر کوهر درالتین رشد ارواح سلف فخر قرون آخرین	سنک اول ظالم کش و قهار خصم آنداز کیم اول سلیمانکه اولز خاتم اجلالک قوت حفظ کله کر بولاسیدی تاب و تقویت وصف پاک بینه ممکن اوله من اولسه اگر بن خصوص اول سخن پرداز دهرم کیم اولور سلسبیل نظم سلسال جنات النعیم کورمشدر حمله کا معرفت کورمزینه هر خیالم اوج رحی معنی به بر آفتاب طبع اول دریای معنی در کیم آتش قهر بی شاعر وحی ازمام کیم اولور هر بر سرزم

غیری ای (حق) دعا به باشله کیم شمد نکرو

بویله در نظم آخر اولسه دأب دیرین بهین

گاه صلح و گاه جنگ و گاه آن و گاه این ذات پاکن دولت و شوکتله الله معین ذات پاکندن اوله دنیسا و دولت مستعین	تا کوره بوکار گاه کهنه رسم انقلاب ایده نخت سلطنته برق رار و بردوام در که اطفی اولوب شاهان دهرک مرجعی

حق مظفر ایلیوب دائم اوا شوکتن

دشمنان بیم تیغله ایده اندوه کین

❖ ❖ قصیده در تهنیت فتح عسیر ❖ ❖

❖ ❖ در وصف خاقان دوران ❖ ❖

❖ ❖ نظیره قصیده شهوره ❖ ❖

❖ ❖ نفی ❖ ❖

حیدر دور وزمان پادشه عرش سر بر دهره ذاتک کبی برفتح قهار و قدیر ملک پهنای پر آشوب عسیری تسخیر خارجینک ایوب اعیان عصاتن تدبیر اولدی افلاک بتون زلزله بخش تأثیر	آفرین ای ظفر آراسته خاقان دلیر بیت معمور خدا فتح اوله لی کلمدی هیچ ایلدک بارقه تیغ شرر بار کله ایلدک حکمه سکانی منقاد بتون برق قهرک بینه صالریکه برشور عظیم

ایتدی جبریل امین روح اویسی تبشیر
اولدی ارواح رسل غلغله سنج تکبیر
صامتک الله زهی کک و کبه عالمکبر
ایتدی قهرکله قضا اهل شقایب تحذیر
صورت یسرله بریونجیلین قحح عسیر
دست تسخیر قدر زورکه بروجه یسیر
جمله محکومک اوور کون و مکان بی تدبیر
هرکس اوصافیکی بر کونه ابدیجه تعبیر
وصف غرای هم ایونکی بویه تحریر
زور بازوی قضا صف شکن دشمن کبر
مفخر جان و جهان سرور خورشید ضمیر
ملکت دهره جهانان سکندر تسخیر

طوتدی کلبانک ظفر عرش عظیمی اویله
طولدی آفاده اودمه نغس رحمانی
بارک الله زهی قوه زور حیدر
فته باش قالدیره من حشره دکین تا و قدر
اولدی بر شه اسلاف کرامکده نصیب
یوری بو حکم عدالت ایله آل دنیایی
بو تجلی کرامت یله یوقدر شبهم
بو بشارتله اولوب حرم و خندان عالم
بنده بیک شوق و نشاط یله اودمه ایتدم
علم افراز غزا حیدر کرار و غا
داور پادشهان قیصر جشید نشان
تخت اجلاله شهنشاه سایمان افسر

حضرت خان عزیز اول شه کردون مسند
که ایدر حضرتنه ذات الهی توقیر

فرش خاک حرمی اطلس چرخ اولسه جدیر
اوله جز نوشر وان حکم عدالتده نظیر
قسم ای ایدم شمشیرینه خلاق نذیر
فیض احسانی ایله عقل مجرد دلسیر
کرد پاک قدیمی جوهر مهره اکسیر
سیده معداتی سجده که چرخ اثر
اوله بر مهر فلک هر شرر کوره قیر
نخل پر نور تجلابه دوز چوب زری
حامل مهر نجوم اولسه بتون ابر مطیر
باغ فردوس اولور آتشکده دار سعیر
شیر چرخ ایله صدپاره غزال تصویر
بزه اهوویه کزید ایردره من صوت شیر
دل مجنونی قومز کاکل ایلاده اسیر

لامکان پایه شهنشاه جهاندور کیم
رونق تخت معلای کرامت که اکا
شهریار ظفر آرای علی کوکبه کیم
حکم فرمانی ایله سیرکواکب سرمد
ذره خاک حرمی دیده دهره مردم
درکه عاطفتی کعبه ارواح و عقول
نور رأیندن اثر بولسه اکر ذره قدر
باغ دهر اولسه کرا بر کرمندن سبراب
کف پر جود کهر بارینه مانده اوله من
دوشسه کتر شرر سعله برق عضبی
کورسه بر دم نظر تربیت قهرینی کور
اولسه کرم معداتی تقویه بخش عبیره
اولسه کر حکمی روان عالم حسن و عشقه

نقیض نکهت خاکی اوله من ایلر ایسه
حفظ و عدلی او قدر در که مراد ایتسه ایدر

روح و ریحان جنان عالی تبریز عبیر
کرد باد سحری شبکله شمع منیر

داورا پادشها خسرو جم بارکها
ای بهین کوهر کنجینه ضع تقدیر

بی مجالم ستم دهر ایله غایت عفو-وایت
نیجه ممکن اولور اوصاف همایونک کیم
داد الن-دن که دمام غم جان-کاهی ایله
ایلدی تربیت ابرمحن هر داغم
پاد آهم-له گلستان-فلاکت خرم
اولدم ذره قدر-کامروا عالمده
انتسابم بیله-یدن بریدر معرفته
طفل ایچد ارله مم اولمش-کن پادشهم
دوشتم آل الم ای-حضر زمان شاه جهان
سن کبی اهل هنر پادشهمک دورنده
رشک ایدر فضل و کالاتکه سعد و کشف
سکا بوفیض خدا داده همراز اوله من
خاط-برک مهبط انوار ش-ون لاریب
ذهن پاکدر ایشاه-ین ملائک پر کیم
ذریه چرخ علوم اوزره اولان نسریقین
اوج افلاکی طوتر زمزمه وجد ملک

وصف پاکده کرایتمده سه ضروری تقصیر
قویمدی هیچ صفاداده بوجرخ شریر
ایتمده خاطر آزاده و صافم تکدیر
کل صدبرک ختن لاله باغ کشمیر
اشک چشمه چمنزار بلا سیر و نض-یر
دولتکده پدرم اولمش ایکن کرچه وزیر
ایلدی چرخ دنی جور واذابی تک-ثیر
فن اسرار مع-انیده سبککوی ظه-یر
ایدهیم طاق ثریاه نه-وتک تحریر
یراش-ورمی شعرا اوله تبم-روز وحق-یر
جان ویرر قوه دراککه استاد نص-یر
فخر رازی کبی علامه صاحب تفس-یر
سوزرک کاشف اسرار خداوند قدر
اوج فضل ایچره نهدم ایلسه قصدنجیر
اوله من نیجه پر زورکه بر صید حق-یر
بزم و صفکده نهدم خادم ایدرسه بم وزیر

ایلیوب طی طوامیر سخن ای (حق)

یراشور ایلر ایسک غیری دعای تصدیر

تا که آثار تباش-بر فروغ نص-سرت
مهر اجلائی ممدود ایدوب حضرت حق

اوج چرخ طوته چون شعشعه صبح اخیر
دیدم دشمنی خفاش کبی اوله ضریر

خضم بدخواهنگ اولسون بوجهانده دائم

ککاری ایواه ندم حاصلی زخم شمسیر

* * قصیده در وصف سرای همایون چراغان * *

* * و وصف خسرو کیتی ستان در نظیره * *

* * استاد روم نفی معجز بیان * *

صانك الله ای نوین ساحل سرای دلستان
 نقش زرکار یله آزر م بهشت جاودان
 خلق و ایجاد اوله لی زینت سرای کن فکان
 پاسبان در کھی با لاله فوج قدسیان
 ذره کرد حریمی نور چشم فرقدان
 جای دیوانخانه سی دهلیز اوج ک زمان
 دور ایدر پیرامن سام و سکر و بیان
 سده علیاسنه رخسوده خیل انس و جان
 ذره کردین روزگار ایتسیدی عدنه ارمان
 روزنندن کور بنور اقصای دشت لاهکان
 صفه سندن برق اورانوار عرش مستعان
 باشی کهساردن کهساره مهر خاوران
 سلمی برهانی باغرض ایدرسه نردبان
 دیر فضای لامکان ایچره هویدا آسمان
 کرد مهره شبده ایتدی بر نیجه اختر قران
 سیر ایدنلر باغ عدنی ایلمز خاطر نشان
 روضه گلزارینه رضوان جنت باغبان
 صوت شهسور بلبلانی نغمه اسرار جان
 رنگ زوی وردی چون رخسار ولدان دلستان
 آند هر سوسن نیجه اسرار و جده تر جان
 آند هر برنارون لیلای مجنون داستان
 باد صبحی آدمه پیرایه روح روان
 نخل طوبانک اولور اوراقی چون برک خزان
 وردسوز ایدر سراسر آند مهر بیکران

باک الله ای بهین ایوان دارای جهان
 طاق دیوار یله رشک قبه فیروزه رنگ
 کورمشدر چشم عالم بویله ایوان رفیع
 آستان حضرتی هم اوج چرخ نه طباق
 سوده خاک کریمی جوهر ترکیب حور
 صحن صدر صفه می معموره دارالقرار
 چون حریم عرش اعظم بولمغه فیض قبول
 درک والاسنه دلداده جان جبرئیل
 حور عین اولور دی مغز آشفته و مست ابد
 اولقدر روشن کیم انده اول بلورین جامه
 اولقدر عالی رواق و طاق قدس ایوان کیم
 عشق نور شمسه سیله هر سحر حیران اور
 آشکوب اولن درک ایده ایلمز عقل کل
 سقفی اوزره لوحه زرین یاکن سیر ایدن
 اول بلور آویزه اطرافنده صند شهسور
 بر تمام سادر فضای ساحه بستانی کیم
 شاخسار سروینه مرغان قدسی عنده لیب
 باد صبح دلستانی نغمه آثار قدس
 چشم سونخ ز کسلی چون چشم حور اولد فریب
 آند هر لاله نیجه آثار عشقه جلوه کر
 آند هر شمشاد بر عنذرای و امق سوز دهر
 آب پاککی عالمه سرمایه عم بر ابد
 اسسه عدنه شهسور بوی مشک بیدیه نسیم
 بر فضای آسمان اول گلستان لطیف

سجده اوصاف شاهنشاه قدسی آستان
در که اجلا نه خورشید کردون پاسبان
صفحه دهره بوسمه خامه معجز بیان
کار فرمای قدر قدرت کریم و کامران
زیب اورنگ خلافت مهدی صاحبقران
ظل رب العالمین اسکن در دور و زمان

بلبل کو یاسنک تذکاری چون ورد ملک
اول شهنشاه فیت کشور که اولورسه روا
اول سلیمان زمانکم وصف پاکن ثبت ایدر
داورجم فرو تخت آیین بند عدل و داد
غره غرای دوات نور صبح معدت
خسرو دنیا و دین شاهنشاه روی زمین

حضرت عبدالعزیز خان معلا کو کبد

کیم خدا تقدیر بینی امریله ایتمش هم عنان

اردشیر بابکان کینخسرو نوش پروان
پیک وش پیشنده جشید و قباد واردوان
عون لطفیله اولور احکام علوی جاودان
فکری درک عقل اول کیمی بی ریب و کان
فیض بختندن معلا بارگاه آسمان
جان عشاقی ایده آزرده جور دله بران
ایلزدی تابد بر جیسه کیوان اقستران
هفت دوزخ ایچره بر لحظه اکر اولسه وزان
ایده هر وادی پرهولن جنان اندر جنان
چشمه خورشید اووردی کوره قطران فشان
اوله هر بر ذره می افلاک کلی وش عیان
ایلسه عقل مجرد در که لطفن مکان
بوویرر جله جامده نفیسه روح روان

سرور جم جاهکم سنک رکابن پوس ایدر
ظل یزدانکم سوار رخشی اولد قجه یورر
فر حکمیله ایدر اجسام سفلی امتزاج
رأی نوری صبح صادق کیمی بی رنگ خلاف
تاب عداندن بجلا کارگاه انقلاب
کسه رنجیده دکل ایام عدانده مکر
حکمی کردونده مراد ایتسیدی سعد برقرار
شویله در تأثیر باد لطف قدس اثار یکم
هر شرارین ایلوب صحنده بر خرگاه نور
سوی کردونه روان اولسه سموم قهری کر
سایه جاه و جلالین لحظه مهر ایتسه پناه
ایتمش اولسه آسمان کر سایه عدان مقر
اول موالیده ایدر بخش بقای سیرمدی

پادشاهها سرورا شاهنشاهها داد آورا

ای اولان دهره ولی النعمت بی امتنان

طوتدی دهری نور عدلک قیروان تاقیروان
رأفتک کر اولسیدی مایه امن و امان
ولسیدی کف جود کدن نمادریا و کان
فیض عدالکله طوتر بازایله کنجشک آشیان

سنک اول خورشید اوج آرای شوکتیم سنک
چوقدن اولسیدی جهان یا مال جور حادثات
عاشق مفلس وش اولورلردی بی برک ونوا
عن انصافکله صحرا ده بورراهو وشیر

نجیم شعرا نور رأی بکدن آلود فیض فروغ
فیض وصفک ویردی براوز که کشایش طبعه

برج جوزا فر بختکدن بول - ورتاب وتوان
نوله اولسم بلبل آس - ابر غزلله توزبان

کوکلمی ایتدی نجار عشق جانان سرکران
صون پیایی ساقیا جام شراب ارغ - وان

بن کید رسم مح - و اولور عالمده رسم و راه عشق
دل یوغ اولور سه قالور شخص جنون بی خاتمان

برق رعد آواز افغانله ایکلر کوهسار
حزن روی کهر بار نکه - له اغ - لر زعفران

اولغه راضی ایدم هم خلقت دیور قیب
اول - زامانیلیه - یم انس اهرمن - له توأمان

نمانه اغیاردن غیره - تیزل ایلز
برهمسار اول پری اما که سفلی آشیان

(حقی) یم اول بلبل دستا نسرای معنی یم

کیم کلور نظم ایله وجده هزار گلستان

ای شهنشاه فلک خرکه فریدون کوکبه
وی سلیمان قضا در که خدیو کاردان

فتح ضعیف ای مبارک ایلسون الله سکا
ایدوب امثال فراوانیه - له مسرور الجنان

یالکنز چین وختن قحقی دکل شاهم سنک
ایلسون سرتا سر آفاقه - فرمانک روان

برق تیغکله دوشر ملک خطایه ولوله
ضرب طوبکله اوله پرزله هن - دوستان

سوز تمام اولدی دعایه ایلیم کیم ابتدا

بویله در نظم اخرا اولسه عادت نظم آوران

تاکه دائم اوله بو عمر انسرای روزگار
تاکه پابرجا اوله طاق فلکله کهکشان

خاندانی خشره دک معمور اولوب اول خسروک
ذات پایکی ایله فخر ایده عظام دودمان

تخت دولنده مؤید ایلیم - وب مولی قیلله
عمر واج - لالان طراز دامن آخر زمان

ایده اول ساحل نسرای فوز و شوکت خانه بی

مرکز اصناف دوات ملجأ هر خاندان

* * * قصیده فارسیه در مدح خسرو ایران * * *

* * * زمین ناصرالدین شاه قاجار * * *

راند از بهر سیاحت خسرو کیتی ستان
داور ایران زمین دارای کردون پاسبان

اشه - ب عزم همایونرا بسوی باختر
عزو دوات هم رکاب مجدو شوکت هم عنان

کرد تاب شوکت او خیره چشم آفتاب
کرد کرد موکب اوتیره روی آسمان

شد زکوس سطوتش بر رعشه اجرام فلک
شد فرط هیبتش پرلرزه ملک لامکان

داد فر کوب او اختران را فره هر
 از هـ وای فیض لطفش زارونالان ابرو باد
 از صهیل و ستانش دشت و پیدای پرغریو
 هر کجا پایش نهـ داد آنجا بشد رشک ارم
 نامداران را ملاقی کشت یک یک از ملـ وک
 احـ ترا ماتی که دید از نزد ایشان تا بحشر
 پس توجه کرد آن خسرو بدار السلطنه
 آمد اندر شهر استـ بان بول دولت آسینان
 چون دو فرخ داوران با هم تلافی کرد شد
 کین دم فوز و بشارت در جهان عیدست و عید
 زین بشارت من هماندم مست و سرگرم نشاط
 شب چراغ دودمان پـ برای فیض سرمدی
 زیور اورنگ جم سلطان طهمورت خدم
 خسرو چشمه فردارای اسـ کند اثر

رفت صیت عدل و دادش قیروان تا قیروان
 وز نثار کف جودش سینه چاکان بحر و کان
 وز نغیر و سندیفش که سار و صحرا پرفغان
 هر کجا جایش گدشد آن شد بهشت جاودان
 با کمال وقع عنـ وان با فراوان عزو شان
 با هزاران جهد و کوشش می نکند در بیان
 از برای دیدن دیدار ظل مستعان
 یا شکوه اردشیر و حشمت نوشیروان
 مرده گویان کف زنان بایکد کر خلق جهان
 کز کمال لطف حق شد هر دو دولت توأمان
 کردم آغاز شنای شاه اسـ کند توان
 آفتاب آسمان آرای فضل مستعان
 مالک ملک عجم شاهنشاه دور و زمان
 داور قدیمی سـ پرخاقان کین خسرو نشان

ناصرالدین شاه کشور کیردوران آنکه هست

تاجدار تاجداران آفتاب خسروان

آن شهنشاهی که از فرط جلال که بریاش
 آن جهانداری که در فهم کمال دانش
 آن که تاب آفتاب همت او کرده است
 عرصه دیوان اقبالش مقام عدل و داد
 مجلس خاصش بنصرت روضه خلد برین
 رتبت احسان او افزون از عد و حساب
 خسرو سیارگان در پیش عزمش پرشتاب
 که رستاندابر از دریای لطفش قطره
 که راهیب آتش قهرش بگردون در فند
 کرنسیم همتش بر کوه و صحرا دروزد
 فیض احسانش دهد کرباغ را فرنسا

سجده می آرد پدربگاهش سه خاورستان
 جوهر اول یماند تا بلند کـ مان
 این جهانرا بی نیاز از فیض مهر و اختران
 ساحه ایوان اجلاش محل فرقه دان
 در که جاهش بعزت قبله روحانیان
 کشور اجلال او بیرون از حد کـ کران
 در ره فرمان او گردون کردان شد دوان
 بر زمـین بار دازو ماء الحیات جاودان
 می شوند اجرام علوی کوره اخگر فشان
 هر گیاهش گل شود هر چوب خشکش ناروان
 بر فراز سدره افتد ظل شاخ ارغوان

ای سلیمان فلک ایوان و کسری دستگاه
وی جهانبان زخل دربان جمشید آستان

مرکز اجلال تو اجرام علوی رامکان چارباغ عنصری از لطف تورشك جنان وز اساس عدل تو محکم بنای کن فکان مثل عدل اشملت نشنیده جم در داستان شاهد طبع ترا آشفته ابکار بیان تا بمحشر مهر از جملت نمیکرد عیان نسر واقع تا ابد ماند درو بی آشیان	نسبت درگاه تو اجسام سفلی راشرف سکار گاه آسمان از فر حکمت برکمال از چراغ رأی تو روشن سرای هفتمین هم چو فضل اکملت فضلی ندیده عقل کل جوهر عقل ترا آفته اسرار حکم نور رأی پاکت از افلاک راعکس افکند ملک کردوزا اگر ندهد صلاح انصاف تو

خسرو اتقصر من از وصف تو معذوردار
زانکه بودم از خنجر جام محنت سرگران

یک طرف نیاری بخت سقیم و ناتوان عاجز از تقدیر حال من شد و دکلک وزبان الامان از دست جور دلربایان الامان این شکایت تابکی (حتی) کن آغاز دعا تا بود آمین خوان در عرش اعظم قدسیان	یک طرف ادوار ناهم واری چرخ ظلوم ان قدر کردند مایوس و مهان این بندها الغیبات از وضع نابرجای دوران الغیبات این شکایت تابکی (حتی) کن آغاز دعا تا بود آمین خوان در عرش اعظم قدسیان

تاهمی باید سفر هر روز با فراتم || سمت سوی باختر خورشید را از خاوران
از شمار اخترانت یاد افزون روزگار
با دعهد دولت توأم بدور آسمان

❖ ❖ قصیده در وصف صدر اعظم ❖ ❖
❖ ❖ اسبق مر حوم مصطفی رشید پاشا ❖ ❖

البلز طبعنی دل شبقته ساغر جام سخنی ایلیه آرایش کوش ایام کاوله آورده مفتونی عقول واوهام صحن تعبیری ایدر انجمن دارسلام نه سخن کوهر کنجینه راز سلام نه سخن جوهر ماهیت فیض الهسام	درک اسرار معانی بولان وایه تام اوله اولک ونه معانی غریبه اما بوله برحالی فیضی ایله نظم شیرین لطف رنگینی الفاظی او کونه سخنک نه سخن لوه لوه شه واره بحر اعجاز نه سخن عنصر ترکیب جهان تحقیق

نه سخن بر بت پرشوه روحانی کیم
 نه سخن باده پر نشوه جام اسرار
 نه سخن شمع شب آرای معانی که سزا
 نه سخن مهر فلک زب مزایا که بواور
 لطف مضمونه مفتون مزاج تعبیر
 حرفی سرمایه فضل و ادب مرشد روم
 غور مفهوم و مزایا سینه وارمن نقدر
 قوه عقلمنه امداد بلیغ اید مکر
 نیجه آصف حرم آرای جلال جاوید
 آصف نوشروان داد و فر بدون عنوان
 کا مکار و کلا صدر صدر دور وزا

روح قدسی به اولور هر شکن طره سی دام
 کدو بر رشه ناچیزینه جان عارف جام
 اولسه پروانه سی کر روح روان خیم
 تاب نوریه ضیا عالم فهم وافهام
 لیلی رمزینه مجنون درون اقلام
 نقطه سی مایه اکلهی پیر بسطام
 ایلسه جرهر کل فهمینه زور و اقدام
 قوه عاقله آصف دادار بنام
 نیجه دستور مهم دان رسوم انعام
 صدر جمجاه فلک مسند شاپور احکام
 نور چشم کرما داور خورشید غلام

حضرت صدر کرم پیشه (رشید) پاشاکم

رشک ایدر فیض خدادادینه امجاد عظام

شرف دوده عظمای وزارت که اولور
 صدر خاقان معظم که اولمز نسبت
 سده عاطفنی دائره فیض فتوح
 همی قالب لطف و کرمه عنصر و روح
 رأیی شمع حرم افروز سبستان یقین
 ایلسه مدحت رأینی براهل دانش
 لوله چشمه خورشیده شکاف خامه
 قوه قهر و کمال غضب ذاتندن
 اثرندن کل اولوب عالم اولوردی مشعل
 حکمی کر استسه ایجاد محال اشیا
 فهمی ویرسیدی جماداته اگر فیض عموم
 اولسه مکر مظهر آثار صفای طبعی
 اولسه کر تربیت اموخته ناطقه سی
 رأیی بررتبه که تلخیصی عقل اول

دور عدل و کرمی رونق محض ابام
 طور اجلانسه اقبال بلند بهرام
 در که مرحتی منظره چشم انام
 کرمی صورت امیده هیولای قوام
 عقلی بکتاکهر دوده فیض علام
 دست لوخنده دوز بی صدر بخت کلام
 موجبه لجه انواره سطور ارقام
 کره عنصر نار آلسه اگر ذره جه دام
 لامکان ایچره سداوات ایله هفت اجرام
 بتراند کده صحنده درخت بادام
 راز اعجاز مسیحایی بلوردی اصنام
 اخذ ایدر حکمت اشراقی بطون انعام
 طوطیان عقل فلاطونی ایدردی الزام
 دست برجیسه و یروب باید سعی و اقدام

بازدیروب عینی سراوحه خورشیده ایدر || زبده سن مبدأ فیاض قدیمه اعلام
صدر جم مکرمتا آصف خورشید اثر
ای وزیر شدجم جاه وفریدون اعلام

دمبدم ایتمده درشان شریفک اعظام
دست تدبیر جهانگیرکه تسلیم زمام
دست افسوسله بوزال سپهر خودکام
بقه سن چاک ایدرک اغلندن صبح ایله شام
یعن تدبیرله برطرزده ایتدک اتمام
قیلدیلر ذاتکه ساپاش بتون خاصله عام
نیجه دمندن بربر عمده افکار حرام
اولدی - قاکه امل واصل سرمنزل کام
نیجه وصفک ایدیم شهره شهر اعوام
سمت فخره نوله کرایلر ایسم سوق کلام
اولدی شهرتشن شیوه نظم اعجام
قوت طبعمی بالجه له اساتید بنام
جوشش زعزم خوش زعزمه بیت حرام
کفکوی حرم بزم قدمدن پیغام
نعمه سنجی معانی به اسکر ایتسه قیام
صحن ناسوتی ایدر جایکه صف زخام

سنسک اول جامع آیات محامدکه قضا
راحتنه واردی عقول عشره ایلیمه لی
عجزینی آکلیوب اینان عدیلکده سنسک
کوزینان صمه شفق دامننی قانه بو یار
دفع ناموسنی بوسلطننت عظماسک
کایتدیلمر رأینی تحسین صننادید دول
بوئناخوانکه خود اولش ایدی اوصافک
حمدالله اولوب بختله طبعم یاور
بعدازین اولور ایتسه دهر مساعد کوره سک
کلدی وصفکله دل و طبعمه براوزکه غرور
بن اوخاقانی عهدم که ادای سنخیم
ثانی نفعی روم که ایدرلر تحسین
فیض رشع قلم پاکه رشک ایتسه سزا
دلم اول محرم اسرار ازلدرکه ویر
خامم اول مطرب قانون بلاغندر کیم
اوج علویدن اینوب خاکه جنود قدسی

لاف فخریه بن ترک ایله همان ای (حق)

یراشور ایلسک آغاز دطای انجم

تا اوله نه نظم بدبسع و سخن پر معنی || زیب دیوانچه ایام شه ور واعوام
ذات والاسی اولوب زبور سرنامه فیض
صدر دیوانه ویره رونقی تاروز قیام

* * * قصیده در تبریک صدارت * * *

* * * مرحوم علیاشاه صهر جلیل سلطانی * * *

حمدالله ینسه لطف خدای متعال || ایلدی عالی مسرور دل فرخفال

حمد لله ينه فيض جليل فياض
 روزگار اولدی مساعد ينه بروفق مراد
 اسدی باغ كرمه باد صفا كستر جان
 دوشه دی عالمه كردون بساط عشرت
 چيقدی اوچ فلکه زمزمه نای نشاط
 كف دست امه ساقی صهبای قدر
 كترین رشیدی سرمایه عمر جاوید
 دهره تا اولقدر آثار صفا و برديکه تاب
 اولدی بوچار سوي شش جهت عالمه
 كه قضا قدر ز فپار دینی بولز بيك بيل
 بارك الله زهی عاطفت روز افزون
 بويله آثار فيوضاتی كور نجه دله
 علت موجبه سن بو كرم لم يزل
 ناكهان مخبر غيبیدن استدم بوسوزی
 علت اولدر بو كه كيم اولدی بتأيد ازل
 نيجد داور او كرم كستر دانا كه قضا
 نجه آصف كه بو تعبيره القابن ايدر
 صدر جم كو كه دستور فریدون دارات
 قره عین كرم ماه شب آرای همم
 مهر كردون جلی شععه فيض خرد

صدر جهرتبه (محمد علی) یاشا که آنک

رشک ایدر کو کبه جاهنه اورنگ جلال

ویردی آفاقه سراسر شرف حال العال
 جور و آزاری ایدن مشکن اهم اشغال
 طوغدی کون هممه مهر سپهر اقبال
 دلاری قیلدی طربخانه ناهیده مثال
 طوتدی دهری اثر زلزله پای رجال
 صوندی بر ساغر فیض آوریکیم مال مال
 اولین نشووه سی کیفیت جام سلسال
 اکه نهین حدود ایلکه در امر محال
 رایگان تا او قدر ککوهر کان آمال
 مهر كردونی مزاد ایل یوب اواسه دلال
 لوحش الله زهی موهبه جل جلال
 قائم دی ذره قدر عارضه رنج ملال
 ایتدم اندیشه ده بر خیل تحری فی الحال
 که دبدی ای شرف سلسله اهل کمال
 او جهاند اور دین زبور صدر واجلال
 نسخیه پاک ضمیردن ایدر حل مال
 خامه اهل دل آرایش لوح ابجال
 عقل کل مرتبه حلال رموز اشکال
 غره عید چشم محور چرخ اقبال
 مغز انوار تجلی کده طور کمال

رایض معدلی ابلق كردونه شکل
 فیض عرفانک آواره سی عقل فعال
 آستانینه دوشن کنکره چرخ خیال
 آستان همی ذروه عرش آمال
 خرمن جودینه نه چرخ برین بر مکمال

یکه تاز سر مضمار وزارت که اورور
 صدر و الای حکم پرور دانا که اولور
 مسند آرای سرای عظمت کیم ایتمز
 در اطف و کرمی مرجع ار باب امید
 مزرع لطفنه پروین کین بر خوشه

جامه همتیه اطرف و مرآت اذیال
اغلیه کاهی مکر عاشق مهجور وصال
اوله نور سحرک و سمسسی دیجور لبال
اوغره سه کلشنه کرشمه خلقیه له شمال
شیر برصوت کر ونی ایدردی یامال
روی ارضه دو کبلوردی اریوب ذره مثال
یازسه اوصافی برشاعر کربالاجال
عرصه ملک معانی به دوشردی زلال
آصف فرخ اثرا

خلعت رفعتیه دولت جاوید طراز
دور عدلنده دکل کسه مکر خاطر
چهره پرداز محال اولسه اکرتدیبری
موج اورر لاله نک اغزنده دم فیض مسیح
بولسه طبع ضعیفا قوه قهرین بر مور
کورسه خورشید فلک بارقه شمشیرین
سرعت توسن اندیشه سی برتبه ده کیم
اثر صیت صریر قلندن بیک ییل
صدرجم مرتبنا

ای وزیر شه جمجاه و فریدن اجلال

عرش اغراق معانیدن ادر استقبال
دم اعجاز ایله رونق شکن سحر حلال
وصف ماهیت طبعیده براز بسط مقال
مهر کردون اوله من مجلسه کهن سفال
کاید هر سخن پاکمی ضرب امثال
بزم تجرید الهیده اولان صنف رجال
که اولجه قلم زمزمه پرداز مقال
رقصه آغاز ایدله رحله نشینان خیال
سوزلم آیت کبری مؤدا و مال
نوهلال اولسه سزاسافنه سینین خلخال
روح فیض آور نفعی به صفا کستر بال

سنک اولکم نکت معنی وصفک اعجاز
اول سبب بدن اوله یور هر سخن رنگینم
باشور ایلرایسم بنده برای تحذیر
بنم اول مصطفیه پیرای معانی که بنم
بنم اول شاعر قدسی نظر صاف ضمیر
صفه عرش معلا ده طوران صنف سروش
بنم اول مطرب دلکش نغم بزم سخن
صیت آوتار خوش اوازه تعبیر مدن
طبع پاکم حرم کعبه عرفان ازل
بکر فکر مدد اودوشیزه معنی که بنم
طه طراق سخن و معنی رنگینم اولور

لاف و دعوائی فراموش ابدوب ای (حق)

خیر دعواته همان ایلیه کورا استعجال

عالم وادی مسرور دل و فرخفال
مستدارای سرای چشم جاه و جلال

تا خدا ایلیه محض کرم و اطفندن
صدر دولتده اوله تابعیام الساعه

دشمن ایلیوب الله نکاله مظهر

ایلیه خیر دپاسینه جهانی اشغال

* * * در مدح صدر اسبق * * *

* * * مرحوم صارم پاشا * * *

کیم در جاهنده دربان اوله من افراسیاب
قدریست و دونم ایتدی رشک چرخ نه قباب
ذره سندن مستفاد انوار ماه و آفتاب
بولدی نور مهر فیضا فیض لطفندن نصاب
خدمتمده اولسه کر اجرام علوی پرشتاب
کر مقام اولش اولسه سدره قدسی مآب
روح ایتسه جوهر فعاله بالذات انتساب
ایلدی ارزان بکا اول داور مالک رقاب
واردات طبع تقادم الی یوم الحساب
نظم عالم کبرمه بورسمه فیض آب و تاب
آصف نوشیروان انصافی وجشید احتساب
واقف غور حکم دانای افلاطون ذهاب
مهر کردون وزارت آصف کیوان جناب

شکر کیم بر آصفک لطفندن اولدم بهره یاب
شکر کیم بر آصفک رومالی خاکدردی
چشمی سوردم براوز که خاک پایه کیم آک
مایه سعد اولسه برجیسه عجمی اخترم
بوله مزدم بوکال اقتدار و مکنتی
کوره مزدم بویله سان ارتفاع مسندی
بویله لطفه مظهر اولق نیجه مکندی بکا
حبذا الطایف بی غایات و بی پایا نکم
بندخی شکرانه صرف ایتسم سزا اوصافنه
طرح ایدوب القابنی ویرسم نوله شمدنکرو
کار فرمای فریدون شوکت و بهمن وقار
عارف هر نکته سربسته راز شوون
دودمان آرای دوات نور چشم ابهت

عین همت (صارم ابراهیم) پاشاکم اودر

دوات و عزتله حالا کامنجش و کامیاب

آستانی اهل گامه مرجع اقصی المآب
منع دمدر شیر نرپیشه کر دونده تاب
قهری برق خرمن آشوب ظلم ناصواب
شعله عرفانه پروانه چرخ نه قباب
حکمنه وابسته فیض کارگاه انقلاب
سوزنی رمز بطون نسخه چارم کتاب
نقطه منده مندر جدر نکته فصل الخطاب
جوف ابر آسمان آبتن در خوشاب
پرتوندن عالم امکانی بر دم بهره یاب
اقتباس نور ایدر آندن چراغ آفتاب

خانه زاد دوده دولت که اولسدر ازل
کشور آرای فضا قدرتی که دست قهر نه
عدلی آرایش فرای شش جهات کائنات
جوهر عرفانه دیوانه عقل مستفاد
فهمنه ساینده حل مشکل علم الیقین
خاطری نور شوون واردات اقدسی
اول کتاب پر حکمدر نسخه عرفانیکم
کر نصیب آسه نصاب کف جودندن اولور
ایتسه مهر خاور رأی جهان آراسی کر
اوز که بر فیضه اولوب مظهر بوجرم تیره خاک

لبه چشم و جلالیدر او بحر بی کران
 زیر موجنده قالور چون توده خس جرم زمین
 کسه کرجوش و خروشد بی کمان و ارتباب
 روی آبنده طور رکردون مانند حباب
 داورا دارا شعارا آصفا دانشورا

ای وزیر جهم وقار خسرو کردون جناب

سنسک اول غالبها جوهر که نقاد قضا
 کورمدی ذاتک کبی دستوری چشم روزگار
 کروزان اولسه نسیم نوبهار رأفتک
 کر علوخیر اولمش اولسه سعهله قهرک دوشر
 اوزکه دریادر که بحر بی کران عصمتک
 فطرت پاککدر اول کردون علوی کیم اکا
 بویله طرح ایتمزایدم اوصاف ذات پاککی
 دادالندن چرخ کج اوضاع دونک کیم بکا
 ابتدی لعین اشکمی مشاطه دردوبلا
 اویله مایوسم که کوش جانمهم حالدر
 خانه زاد دودمان عقل کلکن حیفکم
 عفو قیل اوصاف ذاتکده اولان تفصیرمی
 ذره قدرت قائم دی طبعمه ایلرسم نوله
 انشالله بشقه برر عناقصیده طرح ایدوب

سوز تمام اولدی شکلیت بسدرای (حق) نوله

وقتیدر ایلر سک آهنک دطای مستجاب

تا ایدیه بو چرخ کج اوضاع دهر بی ثبات || شاعرانه بیهوده ایثار جوز بی حساب

عمرین افزوق ایلوب حی قدیر ولا یزال

ذولت و جاهن فرزون اینسون بحق بوتراب

* * * قصیده در تبریک صدارت * * *

* * * مر حوم رشید یاسا * * *

حمد لله کرد شه آغاز ایدوب چرخ متین

حیدر دور نشاط آرا که فیض ناکهی
 ایتدی کونی غیرت هموره خلد برین
 ویردی کهنه کارگاه دهره اسلوب بهین

بویله بر فیضه مصادف اولدی کون و فساد
 مرده لر درماند کان عجزه کیم ایتمکده در
 مرده راهل کمال واهل عقل دفته
 فیض شادی ویردی ال ای ناله کبران غوم
 نیجه اولز خنده بی معتاد اولد لر کیم اوله
 یعنی عهد اول صبح مسرت کیم ویر
 کوهر کنجینه امکان وزیر نکته دان
 آصف دارا حشم خسرو نهاد محتشم
 عارف بکتانسیق دانای افلاطون سبق

یعنی پاشای (رشید) اسم و معلا جاهکم

طبع پای فن جود و همته متن متین

مهر اوج آرای دولت کیم فروغ رأیدر
 دست جودی منبع سرچشمه فیض ازل
 عدلی آرایشده معموره کون و فساد
 عدلی حکم امتزاجی ویرسه اضداده اگر
 یازسه وصف شاهد خلفن اولور بر اهل نظام
 اولسه دانندن اگر امکان ذاتی فیضیاب

دوره آغاز ایدلی میناسرای هفتمین
 چرخ کچرو سینه پر کینه سندن رفع کین
 اولدی عالم غبطه عمران عهد اولین
 خنده یه اولسون مبدل ناله واه انین
 بویله بر عهده مصادف بویله بروفته قرین
 آنده دیوانه شرف بر بویله صدر خرده بین
 خانه ذاد دودمان فیض رب العالمین
 ذبده اصناف عالم کامبخش و کامبین
 رمز دان نه ورق سرمایه رأی رزین

داغ رشک نوریشانی صبح راسنین
 لطف طبعی مایه اسرار قلب عارفین
 قهر بنیاد افکن آثار ظلم ظالمین
 لانه ایلر توده خاشاک بی برق آتشین
 رشخ کلکی عارض معنی به خال عنبرین
 هر دل ذرات اولور بر مطلع مهر برین

داورا کردون جاها آصفا دانشورا

ای وزیر اولین عقل همه اهل زمین

سنگ اولکم خواجه دانای عقل مستفاد
 بویله می اولوردی چرخک انتظام و کردشی
 بولسیدی درج تدبیر کده داروی صلاح
 ذهنک اول آینه صاف و جلیدر کیم ویر
 هر خیالک شجر اغ کنج استعداد و درک
 عجزله رأی منبر کدن اولور در یوزه کر
 متنعدر وصفکک تحقیقی کلمه عالمه
 یاسکر طبعهم کبی بر ساحر بی باک اولوب

رشک فکر اولین فیض کله در اندوه کین
 عقل اول کرجه بکدن اولیدی مستعین
 چوقدن اولمش ایدی دولت حالت زعد قرین
 آنده صورت رازهای اولین و آخرین
 هر مقالک رشته زیب کوهر سحره بین
 هر سحر دارای زرین افسر خاور زمین
 عرفی سلمان کبی صد شاعر زور آفرین
 صیت وصف کله ایده گوش سپهری بر طنین

بن او استاد سخن پرداز دهرم کیم اولور
 (حق) معجز دم عرفی ادایم کیم ایدر
 طبع پاکدر اودریای خروشان بیان
 نظم پاکدر او آشوب جهان حسن وان
 واله و مشتاق ایدر بر نظره ده اندیشه‌ی
 مضمحلش مغز انفاسمده تار و زازل
 نیلیم اما بولطف طبع استمداده
 مقصدم والله ذاتکسن دکدر جازه
 ایلدم شمعی در اجلالی امید کاه

ایلسم شمندر نو له دعایه ابتدا
 چون نهایتنه بودرد آب بهین شاعرین
 تا که کردش ایلیه بوقبه فیروزه کسون || تا اوله عالمه ظاهر کاه آن و گاه ابن
 عمر و اقبال جهان کبرک فزون ایدوب خدا
 ذان پاکک ایلسون صدر وزارتنده مکین

* * * قصیده در وصف صدر اسبق * * *
 * * * شروانی زاده مرحوم رشیدی پاشا * * *
 * * * نظیره نفی * * *

ایدوب ای خامه ره سحر و بیانه آهنک
 نیجه دستور قدر دبدبه و مهر احسان
 نیجه دستور او خدیو عظمت کستر کیم
 جوهر جان کرم کهف امان فخر کرام
 عقل کل مایه حکم وایه هنر پیرایه
 جامع سیف و قلم دافع شرعالم
 اصصف معدلت آرای فریدون عتبه
 وصف دستور جهانباله قیل عالی دنک
 نیجه دادار قضا کو کبه و عرش اورنک
 آستان دریدر سجده که پور و پشنک
 بحر زخار هم غوث زمان کعبه هنک
 آسمان پایه هم سایه هم ایون آرک
 قانع بیخ ستم قاطع عرق نیرنک
 صدر دانشور ودانای فلاطون فرهنگ

مصدر فضل و هنر حضرت (رشیدی) پاشا
 عقل اول نظر آرایش جاه هوشنک

موجب عزوجلانده قدر پیش آهنگ
 خاصدر همتنه قاعده صلحله جنک
 کهنه در بان قباد اولسه سکندر سرهنک
 قوریلاندنبریدر بارکه مینارنک
 فلک حشمتنه دائره امکان تنک
 مهر عقیلله گلستان یقین رنگارنگ
 تاب قهرندن اولور چشمه خورشید شرنگ
 مستحیل اولور عنصا سرده وجود خرچنگ
 پیش بختنده اولور جوهر کل ابکم وندک
 نه فلک عاشق پرداغ و فکار دلنک
 چنک شاهین اوله من صف شکن خیل کلنک
 ماده آهواوله سرقافله فوج پلنک
 رشک ماهیت خورشید اولور طینت سنک
 مهر و پروین آصیلور شاخنه آونک آونک
 ذکر قدسی اوله دستنده بتون نغمه چنک
 تاب ذراتی اولور داغ زن هفتتورنک
 حشره دک لجه آتشد اورر غوطه نهنگ
 لامکان اوزبه دوشر سایه چوب پاشنک

آصفا مهر دلا فاضل فرخ کھرا

ای وزیر شه جم جاہ معلا اورنک

ایتدی دوران فلک ضبعی پر محنت وزنک
 اورر اعیان ملک پیش رکابده شلنک
 ملک پهن اور ارواحده بی تاب ودرنک
 روح نفی بی ایدر مسرت شراب کلرنک
 بکر فکرم کبی بردلبر پرشویه وشنک
 بریدر کیف طهورایله عجب نشئه بنک
 در که پالک کریمانہ کہ پرسوز و غرنک

او وزیر شه شاهان جهانبانکم اولور
 او خدیو حکم آراوه نر پیرا کیم
 او خداوند مقم که درنده یراشور
 بویله دستوری دخی کورمدی چشم خورشید
 کوکب همتنه او جکه کرسی پست
 ابر فضیلله خیابان فنون خرم و سبر
 آب اطفیلله بولور باغ جهان فیض جنان
 فیضیاب اولسه جهان راستی طبعندن
 خواجہ فکریدر اول فاضل دانا که آک
 شاه در آیدر اول نورالهی که آکا
 اولسه انصافی اگر کافل امن مرغان
 اولسه کرم عدلتی یاور طبع ضعیفا
 اولسه فیض نظری تربیه بخشای جاد
 اولسه باد کرمی باغ و زان بیدارک
 ایلسه نهی اگر منع هوا ناهیدک
 مهر کردون فلک قدرتی کرایتسه مسیر
 حفظی کر استسه ابقای حیات حیوان
 آکسه کر نایه فیض کرمی ذره سنی

بویله طرح ایتمزایدم وصف کی امانیدیم
 یوخسه اول خسرو جم کوکبه نظم کیم
 حسرت لهجه پاکمله اولور خاقانی
 رشحه جام صفا کستر طبع پاکم
 کورمدی حجله اندیشه دخی شمعی یهدک
 شعر حاسد نیجه هم حالت اولور نظممله
 بعدنذا حالی انھما ایدیم اجمالاً

ایندی غریب نما جسم نزارم حالا
 ایتک استر بتون اسباب معاشم مخزل
 قوس کردون بلادن آتیلان تیر خدک
 رنگ تزویر فسون فلك پر نیرنگ
 ایلدی چاکرکی عجز ایله دمبسته ودنک
 دستکیرم اولوب ای داور صاحب فرهنگ

سوزیتر غیری دعا ایله همان ای (حق)

چکه دعواتکه ارواح مجرد کلبانک

تا که بر آصفک اوصافی ایله نکته وران
 سعیی مشکور اوله با عمر ابد دولتده
 لوح نظمن ایده لر رشک نیکار اثرنگ
 کورمیه حشره دکین داهمه حجات وننگ
 ارتره دولت و اقبالی کوندن کونه حق
 خصمنک ایله هم دستنی شل پایی لنگ

* * * قصیده در مدح مشارالیه * * *

* * * در تبریک صدارت * * *

صد هزاران شکر کیم با فیض لطف ذی الجلال
 منت بی حد که حقه اولدی لطف شاملی
 یعنی کیم سلطان کشور کبر ملک شرق و غرب
 ضبط و ربط و حل و عقد کشورین ایدوب مراد
 بوبشارتله زمین اهلی اولوب سر کرم شوق
 هم سروشان سمایی طوتدی شور و زمزمه
 چونکه اولمش ایدی ملت جور کردون دن زبون
 جبذ افروز بخت صدر دولت کیم آبی
 نیجه داور اول کرمور پر هم کیم و صفی
 آصف ابن برخیا فطرت وزیر جم عبید
 باذل لطف و کرم دستور افریدون علم
 قطب دولت عنصر همت مدار معونات

ینه بولدی صدر دولت رونق و فر کمال
 کما فل امن رعایای ملالت اشتغال
 داور دنیا و دین دارای جم قدر و همسال
 ایتدی اول دستوری صدره زیور مجد و جلال
 ایتدی لرنه طاق چرخ مست و رقصان پایمال
 هم رجال الله غیبی اولدیله پروج و دو حال
 چونکه کلمش ایدی دهره قهر دوراندن کلال
 رشک افلاک ایلیه اول داور فرخنده فال
 بویله ابراد ایتسه لایق خامه معجز مقال
 ابن سینا حکمت افلاطون اسکندر خصال
 زیور سیف و قلم پاشای پرفیض نوال
 روح جسم رأفت اصل مرحت عرش کمال

(رشدی) پاشا اول خد بو کامر انکم ذاته

شبه واقران فضل و عرفان ایله در امر محال

صدر دانا دل که فیض معنوی و دانشی || روح اعظم آستانندن ایدر جروس سوال

صدر اعظم اول خدیو جم خدم کیمیراشور
 داخی عالم کورم شد بویله صدر ذوفنون
 فیض جود و مکر متله بی شبه و بی عدیل
 طبع دانش پروری چون کان عرفان کنج ریز
 چرخ اخضر ساحة اجلانہ چتر خدم
 فیض علم فضلی چون اسرار حکمت پرشون
 دور عدائندہ مکر یوق مکر کیم اغلبہ
 فیض لطفی اولسیدی شامل کون و فساد
 کوهر طبع عناصر اتفراق و اختلاف
 جو کردونه وزان اولسه اگر بردم ایدر
 فیض انغاسی مسبحادن اورر دم چوب خشک
 کر تعلق اینسه فیض قوه قدسیه سی

خاکباین چشمنه ایلر سه خورشید اکتحال
 ایلیلدن کردشه نه چرخ کردان اشتغال
 فضل علم و معرفتله بی قرین و بی مثال
 کف بخش وجودی چون دریای معنی پر لال
 هفت اختر در ککه اقبالنه کتر رجال
 حکم عهد عدلی چون آثار قدرت بی زوال
 قهر جور دل بادن عاشق شوریده حال
 دور سرمدله قبول ایتر ایدی بی احتمال
 جوهر ذات هیولی اتصال و انفصال
 عنصر نازی بی تاب صرصر قهری زکال
 نفعه خلقیله اسسه دشت و کپساره شمال
 رشک تحقیق اوله لهب معنی وهم و خیال

داورا داد آورا دانای دانش پرورا

ای کزیده کوهر دریای فیض لایزال

سنسک اول آصفکه مثک کلمه شد رایده لی
 سوزرک پیرایه آثار فضل عقل کل
 اولسه نظرهک پر تو افروز تعلق لحظه ده
 آصفا مشتاق وصف پاکیم اما چه سود
 ساقی ربب المنونک دست ظلمدن مدام
 اولقدر ابتدی تراکم درد کونا کونکم
 بویله درد نو بوله کور بلایی کیم ینسه
 بر غزل طرح ایلدیم کیم معرض تفهمده

قالب صلصاله روح پاک آدم اتصال
 خاطرک کنجینه اسرارچی بی زوال
 رشک مهر و ماه اولورل ایدی آثار ظلال
 طبع شوخم ابتدی غایت جور کردون پر کلال
 چکدیکم زهرا به سرشار جام انفصال
 کوییا اولدم مستخص عالم حزن و ملال
 بر طرفدن کولم ایلر عشق جانان بی مجال
 حال زارم تا اوله ازاده قید سسوال

ای شه خورشید طلعت وی مه کنعان جمال

تابکی جور و تغافل تابکی غنچ و دلال

دلده داغ عشق و حرماندر عدیلی و ارایسه
 بن شهید تیغ جورک اولدن قاچم ولی
 عشوه های دلفریک فتنه و آسوب دل

شعله طوره مقابل سنده کی رخسار آل
 خون ناحق اولمز ای مهر و دم محشر حلال
 هرنگاه جانکدازنه برق خرمن سسوز بال

بلبل آتش صغیر معنییم (حق) نه غم
اولدسه دهرده کلچین کلزار وصال

بن اوخاقانی نظیر استاد معنی پرورم || سانشدهم وحی مبین سوزلم سحر جلال
چوب خاهم رسک نخل طوبی کلزار عدن || بکرم قاصرات الطرف ربان الجمال
نیجه برسوز و کدازلاف دعوی سخن
کادی هنکام دعای دواتی بس قیل و قال
تا که الطافی عمیندن خدای ذوالمنن || ایلیه دنیایه بسط رأفتک احسان
صدر دولته مؤبد ایلوب حق ایلیه
خصمی هر حالده اماده قهر و نکال

* * * در وصف خدیو مصر حضرت * * *

* * * اسماعیل پاشا * * *

ایده درگاه خدیوہ اختران وضع جباه نیجه درگاه معلا مسجد اقصای جباه اوجکیر آستانی صددهزاران مهر و ماه مصدر اقبال و دوات مطالع مهر رفاہ سرمه اعیان کروی قدسی جلوه گاہ مرور نوشہ برون درگاہ کسری بارگاہ شاه قدسی پیکر تخت گرم بہمن کلاہ خسرو ملک ہم غوث گرم انجم سپاہ عون دنیا و دول یعنی خدیو مصر کیم خاکبایندن او اورا فلک وارگان چارہ خواہ	کردیلر سه فلکده فوز و فیض دستگاہ نیجه درگاہ مجلامہبط انوار فیض نیجه درگاہ اول سپہر عز و دولت کیم آنک یعنی درگاہ خدیو خطہ اجلال و جاہ اول خدیو آسمان مسندکہ خاکبایدور داور جم جاہ و کشور کبر افریدون جلال مہر زرین افسر خاورستان معدلت ناصر جہلہ ام کان سخا بحر عطا عون دنیا و دول یعنی خدیو مصر کیم خاکبایندن او اورا فلک وارگان چارہ خواہ

جلوه کاهندہ اولور سه مہر انور خاکراہ باراجلایلہ اولمشدر قد کردون دوتاہ طائر اجلانہ عرش برین پروازگاہ عقلی استاد لدنی حکمت فیض اکتناہ والہ اخلاقیدر برجیس صاحب انتباہ قہری برق خرمن آشوب و ظلم فتنہ گاہ	اول شہنشاہ دیار مکرمتکم یراشور اول معلماستند اول کیوان سریر جہا کیم البلق اقبالنہ سخن فلک میدان تنک فکری رسطوی دقایق سنج مشائی نظر عاشق مشتاق رأی پاکیدر مہر منبر عدلی معمار مبانی صلاح کائنات

کسه به دکز زمان دور عدلنده کدر
 ذره زور اقتداردن کراولسه وایه کبر
 پاره پاره انجم و مهری یه ریزان اولور
 کرنسیم لطفی اولسه کلشن دهره وزان
 پرورشیا ب سحاب چودی اولسیدی اکر
 مظهر فیض تجلیکاه عصمت ایلسه
 عدل وانصافی کراولسه شامل کهسار و دست

زخم تیرغزه دن ایده مکر عشاق آه
 جذب ایدردی چرخ کردانی کین بربرک کاه
 اینسه چرخه تاب قهریله اکر برکزنگاه
 بی بدل مهرکیاه اولوردی هر کترکیاه
 دره بیضا اولورل ایدی هر رشخ میاه
 مشرق مهر ثواب اولوردی دیجور کناه
 ماده هول ایدر زانوی شیری تکبیه کاه

داورا داد آورا دادار کیوان مسندا

ای که جمله کائنات در که لطفی پناه

سنگ اول دریای موج انکیز دانش کیم سنگ
 سیرت پاکک منور کعبه اخلاص و صدق
 هیبت صحرای رزمک غیرت اسفندیار
 نام عدلک کیمی صیتی طویمدی کوش فلک
 اولمدی نائل بودکلو فروتاب چشمه
 حکم عدل و حسن تدبیر رزین پاککه
 بولسیدی عدل وانصافکله آثار صلاح
 ساکنان عالم علوی و سفلی نامکی
 اولده ارواح پاک اولیاسا که معین
 بویله ایتمزدم ادا وصفک خدیوا اولسم
 بر طرف اوضاع کونا کون چرخ وار کون
 صد فریب مکر و تلبیس ایله حیفا کیم بنی
 نقد عیشم جلته یغما یه و یردی روز کار

ایده مز غواص فکرت بحر وصف کده شنا
 صورت حالک مصور معنی فیض اله
 صورت رعنائی بزمک حسرت جشید شاه
 کورمدی ذاتک کبی داور بودیرین کارگاه
 جد پاک اکرمک دستور رضوان جایگاه
 ملک مصرک حال عمر انیسیدر عادل کواه
 ام دنیا ک ایدی احوالی دشوار و تپاه
 کوش ایدوب دیرل سکاشام و سحر طال نغاه
 ایلمم اصلا مؤید اولدیغکده اشتباه
 دل ک رفتار بلای تنکنای آه واه
 بر طرف آثار ناهم وازی بخت سیاه
 یوسف آما ایتدی لر القای ناپیدای چاه
 وردم اولسه نوله هر دم لیس فی دلقی شواه

ایردی پایانه سخن (حق) یتر سوزو کداز

یراشور ایلرسک آغاز دعای صبحکاه

تاکه مدح داورانله شاعران عالمک
 ایله تا حشره دک مولای اکرم ذاتنی
 نظم پایکی اوله زریب وزیر کوش شفاه
 مسند آرای سرای عزت اجلال و جاه
 چشم خصم کج نکاهی تادم وقت النشور

ایسالارذیشان و ظہیرجہ دانشور

سن اول دارای زرین افسر تخت کر مستکم	ایدردریوزہ لطف عمیک خسرو خاور
ضمیرانورک روشن چراغ بزم لاهوتی	دل روشن نهادک سرفیض اقدسه مظهر
علیل عجزہ رحکدر طیب مشفق حاذق	ذلیل وادی حذلاتہ لطف و رأفتک رهبر
نهادکده اولان فیض کمالہ ام دنیانک	دلالت ایلمکده حال عمرانیسی سرتا سر
سنک ابداع و ایجاد ایتدیکنک آثار اصلاحہ	دکل اسلافک اصلاچد پاکک اولدی مصدر
حکومت مسندندہ ضبط و بطوع عدل و داد کدن	اولور هیچ شبہہ سز راضی روان پاک پیغمبر
مذاق دانشہ اوزکہ حلاوت فیض و صفیکلہ	نولہ خامہم و پررسہ برغرلہ ہم جونیشکر
بولنمز اول شہ خوبان کبی عالمده بردلبر	
ملک منظر لوندنسکنہ پرور رندہ پیکر	

کسندطرہ سنده زار و مویان بیک دل شبلی	خرام نازنہ وابستہ در آشوب صد محشر
او خوننی غزہ سرمست او ساحر چشم افسون ساز	اویینی اول لب اول برو اور نکین عارض خوشتر
عجب بیلندندر چرخ کج اوضاع پر نیرنگ	دل زارم حریم و صلتندن در بدر ایسار
بنہ نظمک ایله اعجازہ صورت و پردک ای (حتی)	

جهانده وارسد سنسک شاعر غرای وحی آور

ظہیر و انوری طرز و نظمی نظم معجزدم	کمال اصفهان آثار فرموسی افسونگر
نولہ حیرت و پررسہ روحنہ نفی عمر حومک	بورتبہ طہ طراق لفظلہ معنی جان پرور
غرابت بوندہ در بوفیض اسستدادلہ اما	فلک ایلر بنی ہر حاللہ مأیوس و محنتور
سخن انجامہ ایردی غیری تطویل کلام ایتمہ	

ایدرسیم نولہ اوراد دعای دولتان ازبر

عدالت حکمنی اجرالیدہ تا کیم خداوندان	حکومت مسندین تزیین ایدہ تابر جهانداور
وجود پای اولسون حشرہ دک صون المہبده	
بولہ ذات شریقیلہ عدالت رونق و زبور	

* * * در مدح دستور اکرم حضرت * * *

* * * سامی پاشا * * *

زہی لطف و عطای محمدت افزای سبحانی	کہ ممدوح کزینم ایندی بردستور ذیشان
نہ دستور اول مشخص جوہر اولکک اولمشدر	صفات و ذاتک روح مقدس دنک و حیرانی

کزیده کوهر زینسده نه درج امکانی
 کل خورشید تاب گلستان فیض یزدانی
 وزیر جم چشم معنای مقصود جهان بانی
 شهنشاہ جهانک زبده ارکان دیوانی

جناب (سامی) پاشای کرم کردار عالم کیم
 اولورسه یراشور کون مکان محکوم فرمانی

پربندی غلغل کوس جلالی کوش دورانی
 سبقداش کمال عقل فعال اولسه ارزانی
 حاضیض آستان دولتی ایوان کبوانی
 کلام دلپذیری زبده الامرار وجدانی
 دلندن محب و ابدردی آرزوی آب حیوانی
 ایدردی چاک پرچاک اطلس کردون کردانی
 نسیم همی پرورده ایتسه باغ وبستانانی
 ایدر تاب خیالی عالم معنایی نورانی
 بونیلی ساحه کردونه ایتدی نفیحه ریزانی
 کھی صحرای مغرب گاه دشت خاورستانی
 قضا اولور ایکن آکه نکه انداز حیرانی
 کورینان صمه قف قف چنبرنه چرخ کردانی

مشیر دانش افروزا وزیر عقل کل فهما
 ایامنشور و توقع جلال و جاه عنوانی

که مثاک کورممشدر خاندان آل عثمانی
 قضا ایلرسه اجبارامهات چارارکانی
 کوررر نقطه سنده سرنوشت کون امکانی
 که مست اولور خیال رشحه سیله روح خاقانی
 که ایتسک طرح ترکیب حکمده خامه جنبانی
 ضمیر جوهر اولده کی اسرار پنهانی
 بی لال ایتدی دهرک رنجش بی حد و پایانی

ستوده شیخراغ دوده آباء علویین
 مه قدسی فروغ اوج علیای خداوندی
 سرافراز سرافرازن عالم داور اعظم
 قباب هفت کردونک بکانه حاصل دوری

تعالی الله زهی دستور عالیجاه اعظم کیم
 اویکننا فیلوف واقف اسرار حکمتکم
 بساط بارکاهی اطلس کردون مینایی
 ضمیر تابنای مهب طالانوار لاریبی
 زلال مشرب پاکندن اولسه خضر اگر آگاه
 کراولسه صدمه افکن پنجه زور آور قهری
 اولور برکنهال اوستده پیدایک کل خورشید
 صفای رأینی کرایسه اندیشه رشاعر
 اودمکم طره مشکین شمیم شاهد خلقی
 غزال مهر ایدر آواره هرشام و سحر جولان
 بلند اول مرتبه طاق سرای قدر و جاهیکم
 کلاهندن زمین لامکانه دوشدی دستاری

سن اول آرایش دیوان عظمای وزارتسک
 ینه قادر دکدر مثلیکی ایجاد واتیهانه
 اولانلر نظره افکن نسخه ادراک والا که
 رحیق نظمک اول صهبای پراسرار حکمتدر
 او استاد دقایق پرور مضمون ومعناسک
 آلور لوح بیانه کلک معجز کار اندیشهک
 خداوندا قصورم عفو قیل تدقیق معنی ده

سنگ کبی وز یرنه بویله طرح ایتمزدم اوصافک
 دکدر بو قصیده م لایق تقدیم درگاهک
 بنی شرمنده ایتدی چرخ دون ذات بلند کدن
 که بر دم قویندی کو کلمه آثار صفات اکیم
 بتون محو ایلدی اسباب عبس و ذوق و سامانم
 بنی بر شوخ طنزک اسیری ایتدی کم چشمی
 جدادوشدم اوشوخ داستان عالم آرادن
 بیان ایتک ایچون حال دل یرسه و زونالانم

دلده کراویدی ذره جسه آثار شادانی
 که سنسک کوهریا کیزه کان سخندانانی
 کچه نکت الثرایه دبلم اجرام و ایوانی
 و یرم وصف کالاتکده دادنظم سلمانی
 ایدوب موقوف حیرت خاطر غمگین و نالانی
 اولور آفت رسان صد دل شبلی وضعانی
 عجبمی چاک ایدرسم دست حسرتله کریبانی
 یر بدر بو مجلده ایلرایسم کور غزلخوانی

قرارم آلدی اول شوخک نگاه چشم فتنانی

نوله مجنون کبی کشت ایلسم دشت و بیابانی

حریم هجرینه براوز که قانونی خیال اولدم
 خیال عارضیله ابراه و اشک خونتم
 دل درد آزماو بیقرارک هجر زلفیه له

یا قوب سینه مده یریریک فتیل داغ حرمانی
 بتدی هر سرخار مرثمه ورد خندانانی
 ایرر سر محفل علوی به هر شب بانک افغانی

یا قوسوز صفیرم نفس و آفاق ای (حق)

بنم کلزار نظمک بلبل شوریده الحسانی

بنم اول شاعر قادر که طور شعر رنگینم
 نوای کلکمه دلبسته طبع بلبل شیراز
 ز بانم راز دار خازن کنجینه الهام
 دل پاکدر اول کلزار فردوس معانی کیم
 ایدردی نقطه من تحقیق ماهیات ایچون برهان
 دوشر ادناغباری ذروه کوردون اعجازه
 عجبدر پرتو انوار طبعم اکلیوب کوردون

و یرر دادادی نظم استاد خراسانی
 ادای نظمه آشفته خاقانی شروانی
 کلام مغز ابرار تجلیات ربانی
 اقرار هر گوشه سندن سلسبیل باغ رضوانی
 کوریدی نسخه آثارم افلاطون یونانی
 ایدنجه رخس طبع عرصه معنی ده جولانی
 سویندرم ز سه عارندن چراغ مهر رخشانی

نه بولاف تمدح هم بورتبه شکوه بیجا

دعایه باشله غیری بولدی نظمک حد و پایانی

وزیران کزینک وصفنی تا کیم سخن سنجان || ایدهدئم مدار کرمی بازار عرفانی

ایدوب شوق و حبور طبع پاکن نو نو داد

و یره ذاتینه الله عمر و اجلال فراوانی

* * * قصیده بهاریه در مدح * * *
 * * * مشارالیه سلمه الله * * *

وزان اولدی ینه بادبهاران باغ و بوستانه
 دم اردبشتک فیض تأثیر قدومندن
 فراز سروآزاد اوزره بانک ناله بلبل
 کل و لاله ایدوب بر بر چراغان باغ و کهنساری
 دکل شبنم عذاری طولدی اشک کرم بلبله
 کیدوب صبر و فراری عشق کلدن بلبل زارک
 ایدوب ترک سواکشنده طومش کنج تجریدی
 سمزار اولده فیض لطافتله ارم منظر
 بهشت جاودانی ظن ایدر لر کلشن دهری
 چکر جام صبوحی هر سحر زرین قدح لاله
 ایدر آبات صنع کردکاری عالمه تفهیم
 سحر کاهان تمایله تلقی جیل ایلر
 کیزر کن عشق شورانگیر جانانله سرکردان
 ذبان بلبله دمساز اولوب رنکین ترنمه
 نه دستور معظم کیم در اجالای راجحدر
 وزیر کردان و فیلسوف و اهل دل پرور
 مشیر معدت پرور وزیر مرحت کستر

سرایا دوندی کلشن سخن سنبلزار رضوانه
 دوکلدی لاله و اشکوفه صحرا و بیابانه
 کتوردی جو بیار کلشنی فریاد و افغانه
 فتیله داغ رشکی یقدی شمع خاورستانه
 نظر قبل دیده غیرتله روی وردخندانه
 ایرر هر صبحدم شور صغیری عرش رحمانه
 دوشوب و جدآله نخل مجنون بید دیوانه
 چمن ازهارله حیرت فزادر چشم امعانه
 بقنار ضییرانه ارغوانه نخل رمانه
 عجبمی چشم ترکس اولسه کرخمور و بوستانه
 زبان سوسن اولش مشغول تقرر برهانه
 صباعدنک سلامن ایردر نیجه سرو بوستانه
 سحر گاه اوغره مشدم سمت کلزار و خیابانه
 سرآغاز ایلدم اوصافی دستور جهانپانه
 مرصع تخت کسری ابله کیکوس و خاقانه
 که ذاتی لطف حقدر خاندان آل عثمانه
 که کف جودی رشک آور اولور دریای عمانه

جناب (سامی) پاشا اول خدیو کار فرما کیم
 روادر کراولور سده زیب بخشا صدر دیوانه

چ-راغ دودمان عقل کلکم پرتور آبی
 وزیر کار آگاه قدر فرمان جم قدرت
 بحار لطفنه دریای اخضر قطره ناچ-بیر
 چراغ فضلیدر اول شمع بزم لایزالی کیم
 می عرفانی اول صهبای پراسرار قدعیدر
 لقای شاهد خلقیدر اول رشک ملک کا که
 معادل اوله من نور فروغ مهر رخشانه
 که ذات پای مظهر در ازل تأیید یزدانه
 سرای جاهنه خورشید انور شمع کاشانه
 ازادن نفس کبلی فلکدر آ که پروانه
 که اولش جوهر اول آکا ساقی پیمانه
 ازل شیدای آواره ابد مجنون دیوانه

معاذل اوله من نور فروغ مهر رخشانه
 که ذات پای مظهر در ازل تأیید یزدانه
 سرای جاهنه خورشید انور شمع کاشانه
 ازادن نفس کبلی فلکدر آ که پروانه
 که اولش جوهر اول آکا ساقی پیمانه
 ازل شیدای آواره ابد مجنون دیوانه

اگر بر شمه آسه طره سندن باد فروز دین
 اگر و بر سیدی قهری تقویت خیل ضعیفانه
 تعدی به مجال اولز زمان دور عدانده
 عدوی عزواقبالی ایدر تحت الثرابی جا
 اگر بر بهاری آسه که تر شجه اطفن
 ایدردی حشر اولجه نور صبحه کیجه ز خنده
 ابد کرد فنا ایرمن ایدی طبع موالیده
 وزیر آسمان جاها مکاره کار جم قدرا
 ایاسنک دری هم وزن اولان صد تاج الحانه

ایدر کون و مکانی غرق اود مدهر روح و پریخانه
 اولوردی ماده آهو پنجه زن درنده شیرانه
 مکر عشاقه نوك غزوه دلدوز جانانه
 محب جاه واجلالی ایرر ایوان کیوانه
 اولوردی خاک سوره غبطه که فردوس رضوانه
 اگر دوشی سیدی ذره عکس رأی ماه تابانه
 اگر اولسیدی عدلی فیض بخشا چار ارکانه
 ایاسنک دری هم وزن اولان صد تاج الحانه

سن اول دستور روشن طبع صاحب مکر متسنکم
 کرم سنده عنایت سنده اطف مرحمت سنده
 درد و لتمام بکدر قدیمی عروة الوثقی
 سنک لطفک مرتب زمره ارباب ادراکه
 خصوصاً بنده دیرینه که لطف کریمانکه
 چراغ ایتدک قولک احسان و اطف بیدر بغیله
 بونک شکرین ادا ممکن دکلدرو وصف پاککده
 خدایه عهدم اولسون وصفکه حصر ایلم نظمهم

عدیلک کلمدی اصلا قسم بودار امکانه
 فتوت سنده رأفت سنده خیل مستندانه
 گروه شاعرانه اهل فضل و علم و عرفانه
 سنک ردک معین فرقه جهال و نادانه
 بو عصر ایچنده مشهور اولمشدر بر سخندانه
 بنی و صافی بمناسز ایلیوب خاقان دورانه
 اگر قادر اولورسم بیک قصیده طرح واتیانه
 بولوب سایه کده چاره قهر چرخه درد خندانه
 بوکونه بر غزالکم عاشقسانه هم لوندانه

خطور ایلدله اثنای وصف بی عدیلکده
 کوکل مفتون اولوب بر دلبر مخال فتانه
 سر سنکم حسرتیله دوندی آخر موج طوفانه

کوکل مفتون اولوب بر دلبر مخال فتانه
 سر سنکم حسرتیله دوندی آخر موج طوفانه

اولور سخن و حریمی رشک کلزار خلیل الله
 او چشم مست و افسونکاره کوکلم بسته در بسته
 بنی جاندن اوصاندردی هزاران اعنت و نفرین
 نوله عرفی به رشک انداز اولور سه طبعم ای (حق)

اگر یاد رخبیله کیرمش اولسم نارسوزانه
 صباح حشره دک کزسم نوله میخانه میخانه
 جفای چرخ کردانه بالای درد حرمانه
 بنم واصل اولان طرز ظهیر و طور سمانه

بنم اول شاعر آتش دم خلاق معنی کیم
 بکاتسایم ایتدی ملک معنی کشورین یکسر

کلور نظمبله لرزه روح استاد خراسانه
 بکن اولدم ملاقی دوشده خاقان شروانه

نوله شمدنکرو اولسم شتابان سمت دعواته
 ايرشدي چون کلام مقطعه سرحد پايانه
 اوله وابسته تا کيم خرمي کلشن عالم || خروش باد فروردينه فيض ابر نيسانه
 اوله سر سبز و خرم کلشن اقبال واجلالی
 مصادف اوليه کرب غم آلام دورانه

* * * قصيده در تبریک وزارت حضرت * * *

* * * صبيحي پاشا * * *

ايتدی حال عالی تحویل بروفق مرام قیلدی کونی سرتسرازاده رتک ظلام اولدی رشک مهر انور غیبت بدر تمام محوایدوب نیرتک ظلم آثاری عالمدن مدام ویردی دور فتنه به کردون کردان اختتام سرتسر بولدی جهان کهنه بنیان انتظام هم چوارکان قویم قبسه فیروزه فام جشن خلده مؤمنینی نینه کیم رب الانام چرخنی قیلدی پرطنین آوازه چنک غرام فیض صوری دهره هم چون نور اختر بردوام خاطر مرد سخن صدخاندان دارالسلام	مرده لر آفاقه کیم فیض قدیر لا بنام مرده خلق عالمه انوار فیض لایزال صد هزاران حدومنت کوکب بخت جهان ایتدی آهنگ تلافی روزگار زور کار بولدی جور واره کون آثار دوران انقضا جمله اولدی اساس بغی و عدوان مضحیل طرح نوصالیدی بنای عدله معمار قضا خوان عبسه قیلدی دعوت خلقی مضافی قدر دهری ایتدی جای رقص آغازه بانک سرور لطف معنی خلقه مثل فیض اقدس لایزال سنیه صاحب دلان یک کر زمان وجد و نشاط

ايتدی دوران وجدله بیداده هب خیل هوام تاب صهبادن فروغ جام عشرت لاله فام قالمسون ذاتنده تا کیم مستر اصل مرام ناکهان ایتدی ازاده هفت کشوردن نظام حکمت اوزره ایلدی تدبیر آثار سهام ایلدی حبل المتین شرعه الحق اعتصام شویله کم هیچ قالمدی بر فردای چون جای کلام اول خدیو اکرمی والی والا شان شام خاک پایینه ایدر افلاک واجرام احترام	اولدی رقصان مست اولوب صحرا ده هر پرچوب خشک ابر سر آدن فضایی بزم عالم باغ خلده علتن بو حالتک القصه تبیین ایلیم ایتدی شاه عالی ملهم خدای ذوالمنن ایتکه نصفت الیه تعمیر امصار جهان ویردی قانون و نظام ملکه محکم ارتباط ایلدی جمله اماناتی مفوض اهله ایتدی از جمله وزارت الیه بافرج لال اول خدیو مملکت پیرای عدل و داد کیم

زبور مجموعه هستی مشیر پرکرم
 قطب چرخ عاطفت کیهان خدیونامدار
 اصل دانش رکن دوات مجد و شرف
 مرضع خالق بیچون وزیر جم غلام
 مهر اوج معدت دستور کردون احتشام
 محض بپوش عون ملت ذخردین فخر کرام

نبر فیض خدا پاشای (صبحی) نام کیم
 صبح صادق شعله رأیندن ایلر اخذوام

آفتاب اوج دوات کیم سورر درگاهنه
 زیب دیوان وزارت کیم ازل اولمش آنک
 آستان حضرتدن فیض رفعت جاودان
 آسمان آساجهانیه فیض لطفی رایگان
 ککوب بختنده باهر نور مجدی زوال
 نفعه خلقیله اسسه عدنه کرباد شمال
 باد لطفی اسسه کرسوی جیم هفتقه
 ایلسه تاب و تف قهری سرایت ذره کر
 بولسه کر زیر جناح همنده پرورش
 ایلسه عدلی نهی آثار عموم منکرات

داورچم خصلتا دادار کردون مسندا

ای وزیر ابن وزیر ای آصف عالی مقام

سنسک اول دستور دانشور که ویرم شد رقصا
 ذاتک اول دریای شورانگیر دانشدر کاین
 رکن دوات دینسه حقا کیم سزادر ذاتکه
 همت شاهنشاه دورانه عشق اولسون سنی
 بویله اولسون اولیجق انجیق شهنشاه
 قلم ایدوب بیخ و اساسندن اصول فتنه بی
 باکمال عافیت خلاق عالم ایلسون
 نشئه مندیجام سادییم نوله ایلرایسم
 ذوده عرفان واستعداده ذاتکله ختام
 غرقه کردایدن بیک عقل رسطو بالتمام
 کیم بولور هرکار تدبیرک ایله فیض قوام
 فهم ایدوب اهلیتک ابتدی وزارتله بکام
 بویله اولسه یراشور الحق شه فرخنده نام
 همت شاهانه سی ویرمکده دورانه نظام
 شوکت اجلالنی مز دادالی یوم القیام
 برغزلله بنده کستاخانه تدبیل کلام

مرغ جانم ابتدی اواره اوسرو خوشخرام
 خون اسکیم مثل جیحون پاینده آقسون مدام

داده طاقت قورمی درد عشق حسنی کیم اوله
 غمزه سی سفک دم عاشقده ایلا اجتهاد
 غمزه سی بریاره آجدی بودل زار مده کیم
 قصر عیشی دیلم اغیار دون و سرکشک
 خانام کیمی (حق) اوله بی دیوار و بام
 بن او معجز کوی نظم کیم فصاحتله بنم
 غبرت سبحان وائل رشک اسلاف عظام
 نظم پاکم عدن اندیشه مده عین سلسبیل
 بکر فکرم جنت معنی ده حور فی الخیام
 واله اسرار طبعم روح فردوسی طوس
 عاشق آثار پاکم انوری نیک نام
 سوز تمام اولدی دطایه ایلیم آغاز کیم
 جان و دلدن اوله آمین خوانی جمله خاص و عام
 تا که آثار فیوضات الهییدن اوله
 خلق عالم جمله مسرور حال و شاد کام
 والذیشان ایله ایله ذاتن خدا
 حشره دک مسند فروز دوده فیض فحام
 مسند دولنده اولسون تادم وقت انشور
 فیض دوات لایزال و عیش سادی بردوام

* * * قصیده در ستایش علی رضا افندی از عظمای * * *

* * * رجال دولته علیه * * *

حمد لله اثر عاطفت رب رحیم
 جمله اسباب نشاطم نه ایسه و یردی قدر
 ناکهسان ایتمدی تلاقی سپهر کردان
 یعنی دست امل و کلامه ساقی مراد
 زور کرمی نشاطیله اولوب طرفه دماغ
 حبذا جام صفا کسترغم فرساکیم
 شمه باده سی کر ابرسه مشام خاکه
 خطی منشور غم آزادی بود و نابود
 صفتی جلوه مهتاب تجلی شوون
 طینتنده بو قدر لطف و صفا کیم واردر
 که اولوری بو قدر جامده فیض حالت
 ایلدی طبع و دلم بهره ور فیض عمیم
 مایه حزن و کدوراتی ایدوب محو و عدیم
 شیون آبادی بکاداره شوق جسم
 صوندی بر ساغر انده فکن و مایه بیم
 ایلدم روح جی تب زده رشک الیم
 رشک ایدر رشقه پاکینه رحیق و تسنیم
 امتراج آور ترکیب اولور عظم رمیم
 باده سی مهر صباح افق وجد عظیم
 جرعه سی زبده صهبای خجستان قدیم
 قویدی حیرته دل زاری الله علیم
 بونی تسلیم ایده من طبع نکت سنج فهیم

مأخذ لطف و کمال اوله مکر جوهر بنه
 نیجه مدوح فلک جاه و کرام خلقت
 اومدار شرف جاه و جلالک یراش-ور
 روح احیا و هم عندس ترکیب کرم
 پرتو نور دل عاطفت روز افزون
 جذبیه حسن دلاشوب کمال معنی

دل خورشید صبا کستر مدوح کریم
 که ایدر ذاتنه ارواح مجرد تکریم
 اینسه اوصافی اندیشه بوکونه ترسیم
 کوهر کان نعم مصدر الطافی عیم
 شعله شمع حرمخانه اخلاق سلیم
 شیوه صنع نال کرم رب رحیم

و علی فهم و (رضا) خلفت اقدی که قضا

ایتمه رتبه اجلالته بوز بیک تفهیم

بهترین مایه ماهیت احسانی کیم
 والی خطه اقلیم هم کیم پراول-ور
 جلوه بخشنه آفته درون اجلال
 رأی سرمایه اسرار ضمیر تحقیق
 لطفی ینوع پراسرار ظهور و سلسال
 طبعی معنای عبارات بطون اشراق
 قلبی شاخچه نازل تجلیه نور
 سینسی عالم پرفسحت لاهوت اول-ور
 حد ماهیتی اولتبه دکله در که اید
 ذاتی کیم کوکه پیرای مهام اولسدر
 طبعنه مایه تدبیر امور اولفیعون
 فهم و تفهیم او قدر عقل سلیمده که کر
 بولور اولتبه منانته که قوای درکی
 در که رفعتی بر مرتبه کیم مهربانی چرخ
 طبع امکانده اگر اولسه نصاب کرمی
 آسه طبعندن اگر مایه مزاج نیسان
 فیض دستی اگر اولسیدی کف مانیده
 اعترافی ایلردی حشری عقول حکما

کورمدی دور ایدله مثلنی نه چرخ قدیم
 نشسر آوازه لطفیله صماخ اقلیم
 شاهد جاهنسه اسفته نهاد تعظیم
 حقلی محض اثر بارقه نور قدیم
 خلقی کلزار ارم منظره ابراهیم
 سوزلی مسئله سرمتون تفهیم
 یازسه کفاریک اوصافی بر طبع کلیم
 مدحت خاطرینی هر کیم ایدرسه ترقیم
 قوه حدسه تحقیق فراطون حکیم
 اولسه عقل کل اگر در که جاهنده مقیم
 خدمتن مسند علوی به ایدردی تقدیم
 دوشسه سر حلقه عرفانه بر ذهن سقیم
 سنک خارایه ایدر سر قضایای تعلیم
 عار ایدر ایتدیکنه شمع شب آرای حریم
 خاک سفلی بی ایدردی کره جوهر وسیم
 بطن خارایی ایدر حامله در ینیم
 خامه سی ایلر ایدی چهره تصویری بسیم
 بوی خلقیله نسیم ایلسه کرنش شمیم

ملجأ اهل دلامصدر جهودو همما

ای مدار شرف باغ وجود و تقویم

ایلیش مکرمتک خاص و عوامه تعمیم	سنک اول بار که آرای فتوت که قدر
اولده لطفک ایله هر بری مغرور و زعم	با خصوص اهل دل و طبعه ایدوب همت محض
الغنائکله ایدوب معشتم ناز و نعیم	جمله دن بیچلمین شاعر سحر آثاری
که دلم ایلیده من قید رهایی تصمیم	ایلدک ذاتکله برتبه اسیر ممنون
ایلدک نظم می رشک آور فیضی کلم	طبعی همده بوتقرب ایله و صافک ایدوب
اولدی لطفک ایله شهر تشکن در نظم	نیجه رشک ایتمیلر جوهر آثاره کیم
اولسه جامی راشور بزم کلامده ندیم	بنم اول خسرو جشید اثر معنی کیم
سخن عرفی فخری بوجیه تسلیم	یراشور مدحت طبعده ایدرسم ایراد
همچو رمضان اولی اجنجه در باغ نعیم	فوج فوجست معنائی بدلم در پرواز
اولسه دستان زن باغچه طبع سلیم	طبع اول مرغ نواسنج معایدر کیم
اوج علوی به دوشر غلغله شور عظیم	اثر زمزمه نغمه منقارندن

لاف دعوی سخن نیجه یه دک ای (حق)

ایده کور صدق و خلوصیله دعایی تقدیم

تا که خلاق عطسا بخش و کریم ازلی // ایلیه اهل دله جود و دعیمی تقسیم

ایلسون ذاتی حق زبور ایوان وجود

ایلیوب دشمن بد خواهنی مقهور و زمیم

* * * در مدح سریاور حضرت * * *

* * * شهرباری رشید پاشا زاده خلیل پاشا * * *

طبع پاکده در انواع مزایای قنون	بنم اول شاعر معجز رقم سحر نمون
سوزلم زبده اسرار معنائی متون	بنم اول مخترع طرز بلاغت که اولور
کایرمن کردینه بو ابلق تند کردون	رخش طبعمدر او یکران براقی جولان
کل خورشیده ایدر خنده گیاه مضمون	نظم پاکدر او گلشن که مراسم آنده
عقل کل جوهر ادراکه دنک و مقنون	فیض اندیشه مه ارواح مجرد مشتاق
طبعم آینه امرار صورکاه شون	دل روشن کهرم مظهر فیض اعجاز
کورسه کر شاهد اندیشه می روح ذوالنون	وجدله لرزه ویرر صومعه ارواحه

درد آلامدن اولقه-دهیم آزرده درون
 بریکا طالع بدبختت لئیم وارون
 اولده هر بری ایلیدن اشع ملعون
 اولدم آثار نفاقیله نزار دلخون
 الیوب برنیجه رنگ خیل و مکر و فسون
 کرد خاک قدم پای اولور کل عبون
 کوهر معدن اسرار خدای بیچون
 عنصر جسم لطیف هم روز افزون

حضرت میر (خلیل) کرم آرا که آنک

کورمدی مثلنی بوند فلک آینه کون

طاق ایوان سگوهنده مه آویزه دون
 صور آرای مظاهر کده ریب منون
 شیه پاکنه موهوب نهاد هارون
 لی لی خلقنده افلاک و عناصر مجنون
 سوزلی نخبه بحث نظر مشأون
 جرم افلاک قالور ذره کردها مون
 ریزه سنجی ایدر کوهردر مکنون
 پنجه کر به ایدر شیرنی زار وزبون
 رشک نوروزارم تاب هوای کانون
 چوبخار اولور ایدی قبه کردونه ستون
 عار دن ایلر ایدی مکن خاورده سکون
 سدره دن اولور ایدی روح مقدس بیرون

میر رسطو خردا مظهر سر حکما

ای اولان واصل غور حکم افلاطون

وصف پاککده بونه جلد سپهری مشون
 سنده درمایه فیض هنر کونا کون
 اولدم انطانیکه بالله اسیر ممنون

یفکم بنه بوفیض حکم طبعم الیه
 بر طرفدن فلک سفله نهاد غدار
 ایدیلر برایکی خنزیری حواله بکا کیم
 اخر اول مفسدت اندیشه بدکارلک
 که ولی النعمه من بنی دور ایلدیلر
 نه ولی النعم اول میر مفتخیم کیم آک
 در کونین بهای صدف لجه جود
 جوهر ماده فیض و کالات و جود

دودمان زیب اصالتکه او اورسه بریدر
 ابدی ذاتی کبی نقش بدیع التمثال
 جوهر ذاته منسوب کمال موسی
 شاهد لطفته اعیان مظاهر حیران
 خاطری نسخه فن حکم اشراقی
 ملک قدریدر اول خضه که نسبتله اکا
 دوشسه کر برتوفیض نظر عاطفتی
 عاجزان بولسه اگر وایه زور و قهرین
 ایتسه پرورده اگر ابرم اطنی اولور
 نامیه بولسه ایدی قوه فیضندن اثر
 نور فطریستی بلسیدی کاهی خورشید
 شاهد ذاتی کردوشده کوریدی برکز

بحث عرفانی تحقیق ایده م ایلر ایسم
 سنده در جلوه اسرار کمال جاوید
 بو حداتله ندر سنده بوفیض عرفان

صـانك الله زهى فيض عليم بيجون آنده در جله اسرار مطـاوى بطون كـاوله هر بریسی حكمت عین وقانون جور ابنای زمان ایتـدی بنی تبره درون ایدـكـور لطفك ایلـه حسن قبوله مقرون	بارك الله زهى رتبه تمیز و خرد اولش اول سوز که سنك درج فکدن صادر بیک قصیده دیم اولمزایسم وصفکده عفوایت اوصافی علیه کده اولان تقصیرم شمـدیلک بوسـن سـاده نامتـظـم

یریدرغیری دعا بئرا یسم ای (حق)

اولدی زیرا سنك حد ختامه مرهون

تا اوله كـوهر زینده مضمون و خیال || کان اسرار حقایقه دفین و مخزون
 ایلوب ذاتنی حق زیور دیوان شرف
 کورمه هیچ ندر عارضه رب مئون

تمت القصائد

ابتدای غزلیات

تجلی رخکدن کوپیا برطور اولور پیدا	خیالکله اورتبه سخن دلدن نور اولور پیدا
دم نالشدن صان سینه مدنه بیک منصور اولور پیدا	نه فیض آلمش هوای کاکلکدن بیلزم کوکلم
حرمکاه دلدن نغمه طنبور اولور پیدا	دکل ناله م خیالکچون بولوب برانجمن صورت
سر کو بیکده خوف ایتمز میسک کیم شور اولور پیدا	پریشان ایتمه ای مه تا اورتبه زلف پرچینی

هوای عشق ویرمش تب اورتبه طبعمه (حق)

تن زارنده حال خالک نیشاپور اولور پیدا

یاره سی اولز ابد عالمده مرهم آشنا	اولسه غمزه ک بردله ای شوخ کلفم آشنا
اولسه کریم مایکان عیسی مریم آشنا	روح فیضه قالب حالی ینه اولمز قرین
ایلیان کوکلاک هوای زلفه بردم آشنا	رشته آمال دن قطع تعلق ایلسون
لفظ رنگین اولسه کر معنی مبهم آشنا	آشنابان سخن نزدن رغبت کیر اولور
غمکساره اوله من لاقید وبی غم آشنا	بر بریله ائتلاف ایلسسه هم حالان ایدر

پایه تخت جم و دارایی آلمز بریوله

(حقیا) پای خم ایله ساغر جم آشنا

اهل عشق و حیره اکسیر اعظمدر شراب	مجلس عشاق غم انکیره الزمدر شراب
آشنای دأب بزم حضرت جدر شراب	ایلر امر نشئده تمکینه غایت اعتنا
تا از لدن راز اهل عشقه محرمدر شراب	ناله سنج و سینه پر خون اولسه نوله حشره دک
دیده ساقی فشان ایله توأمدر شراب	بصدیقی دمده ایغی بزم اولور پر شور شر
مائل سقک دم و سوری عالمدر شراب	مظهر اولمش غمزه و چشم بتانک سرینه

قطره سن یا قوت رمانی به ویرم (حقیا)

اهل عشق و حیرتہ اکسیر اعظم در شراب

تیغ غزه کون دل مجروح و شیدا مضطرب	چشم سونمی سینہ دن ہر آہ جانا مضطرب
الفتمدن عنصر آتش سرا پا مضطرب	امتزاج ایتدیردم اول آتشله کیم جان ودلی
اولہ می باراندن شمع تجلا مضطرب	خوف اسکملہ کلوکیر اولہ ای آہ درون
غزہ سی زخمی الہ جان مسیحا مضطرب	نیجہ ممکن اول بتک بیماری تدیری کالور

آنشین ایتدم اور تبہ نظمی (حق) قور قرم

شعلہ الفاظدن اولہ مزایا مضطرب

نہ محرق ناله وار کور شور گاہ شیونمدن کج	کل ای بلبل بصیرتله حریم کلشمدن کج
کلوب ای تیر دلوز عدم بر کون تمدن کج	بنی لطفک ایدر ایلسہ نجیازدن آزاد
سن ای برق قضا سودای سوز خرمندن کج	تباہ ایلسنی خوف بودر بر چوب ناچہ بزم
نواور ای رشتہ اقبال برکز سوزنمدن کج	ایدر سک نجیہ کاری جاہ آمانہ خلقک

کوکل فیض آلدی (حق) جام سرشار ملامتدن

هوای طعن ولوم چرک ولوث دامندن کج

همان اول چشم مست و غزہ بی دیدن فریاد	نہ چرخ بیوفانہ طالع پر کیندن فریاد
فغان بی اصول جان حزن آیندن فریاد	مغایر پردہ سازشکیبہ نغمہ سی ہر دم
ایدر روح شہیدان اوج علیندن فریاد	نہ دم تیغن چککہ جلا دغزہ ک قتل عشاقہ
واروب چینہ ایدر سم کاکل مشکیندن فریاد	اولوز خونہ مبدل آهوانک نافہسی تکرار

فراقیلہ کسلیز (حقیا) اول شوخ طنباک

کوزمدن اشک حسرت سینہ غم کیندن فریاد

زمرہ ارواحہ بو میدان پهناتنک اولور	مطرب نالہم کہ بزم دلہ سیر آھنک اولور
فیض تأثیر نکاھمدن سخن کلرنک اولور	نقش رویک ویردی براعجاز نوکیم چشمہ
عقل کل مجنوندن صدر تبہ بی فرھنک اولور	مرشد راہ جنونم بولاسہ فیضمدن اثر
پرتوی کر جوهر اکسیرہ دوشسہ سنک اولور	اوزکہ در تأثیری نجم آسمان بختمک

ترک ناہوس ایدہ کور (حق) طریق عشقہ

قید نام ونک بو وادیدہ چونکم تنک اولور

نیجہ بیک میراب خون برنوک مژگانہ در	نشر خونخوار غزہ ک کیم رک جائدہ در
جوشش یک قطرہ امواج طوفانہ در	انعدام خار و خاشاک وجود ککبات

طاعتك تشالی اوج چشم حیرانده در
صدیم آتش تلاطم خون شر یانده در
یوسف امید ابد تاقه- زندانده در
کرکیدر سه غم بو کون آفت بارین یانده در

زیب طاق چرخ چارم اولدن مهر منیر
بر حباب شعله اولسه هر مساماتم نوله
حسرتندن آغلسون یعقوب دل تا حشره دك
بوشله مزله همدم درینه بی وار اوله لر

خسرو اورنگ نظم (حقیا) دورانده
احتشام محشم ترتیب دیوانده در

تمنای عدم هر لحظه غمگین جانده دوشمشدر
یانوب پروانه پای شعله سوزانه دوشمشدر
خضر دل آشنه سوی چشمه حیوانه دوشمشدر
کوکل لطف هواده اوز که بر میخانه دوشمشدر

اوتکی تناسب کیم فم جانانه دوشمشدر
دکل خال سیاهی جایگیر کرد رخساری
کوروب طرف اینده صمغه خطه بر اولور پیدا
خراب آبا- ایتمه مایه مستی چشمکدر

صبح حشره دك مقنون و مجنون واریم (حقی)
اوقیض دمدم کیم ساغر زندانه دوشمشدر

سرسك آتشینم آه واقعا نمله همدمدر
نیجه دسدر که چاک زخم پنهانله همدمدر
ندکم دوشم ارزه جسم عریانله همدمدر
نیجه یعقوبی کور کیم چشم کریانله همدمدر
بو کونلرده نگاه دردك ایمانله همدمدر

کوکله تاب سوز عشق تاجانله همدمدر
عجبمی اولسدر سینه مده تیغ قان قرداشی
زبان خنده در هر چای وضع اطلس چرخه
کل یوسف لامل کلبه احزانی سیرایت
آید قوقیم صبرم کبی یغمالدر بر کون

اینه وقف ایدر تا حشر اولجه سینه سین بی شک
پس مرگه (حقی) اولکه دیوانله همدمدر

کترین تابی ایله روی ثریا کرم اولور
تاب رویکله نهدم مجلسه مینا کرم اولور
شهر سوق عشقه بازار سودا کرم اولور
اولقدر کوی دلارامکده غوغا کرم اولور

هدهم آدل عشاق شیدا کرم اولور
روح صهبا آتشین زنجیر اولور مسنانکه
بین منع عقلی هیجه ورمده سمسار چرخ
تاب مهر طعنه زن اولدجه رخسارک سنک

داغدار ایتسه سپند لفظی ای (حقی) نوله
آتشین طبع ایله نظمده معنا کرم اولور

آتشین داغ حسد سینه خورشیدده در
اثر ضعف تم برك خزان دیدده در

سوزش مهر بتانکیم دل نومیدده در
ویرهلی درد دیگر عشق بهار خطک

عند لبیم که به-ارمه-له خزانم بر در || آشیانم حرم گلشن تج-ریدده در
سینه سن اختر بی حدله ایدوب مالامل || کور که زعم فلکی کوکله-ه تقلیه-دده در

(حقیا) مصطبه پیرای غوم عشقم
حدله که دام نشوه جاویدده در

نه صافی باده سی نه کردش ایله جامی قالمشدر || خرابانک میان میکش-انده نامی قالمشدر
نظامندن اثر یوق کار گاه کون امکان || همان انجق سپه-رک دور بی آرامی قالمشدر
بواغ بی بقانک محو اولوب آرایشی حیفا || کله زغان و سروه بوم سوم اندامی قالمشدر
درخت باغ عرفانی نماند منع ایدوب دوران || نهالنده نه بخته میوه-سی نه جامی قالمشدر

بقوب محو ایلدی سیل حوادث بوستون (حق)
نه داری وار سرای عیشمک نه بامی قالمشدر

زند عشقم طبعمه بار کسل بی-یکانه در || بزم نوش-انوشمه کسرو خلل بی-یکانه در
قویمه کوکله صورت بد کون حب مال و جاه || کعبه علی-ساده عزا و هبل بی-یکانه در
عشق صافی استمز اوئی زم-ین حالده || مهر پرتاب اولسه کر خاکه و حل بی-یکانه در
اوله من صوفیده تقلید ایله آثار صفا || طبع زب-ور خره فیض عسل بی-یکانه در

اعل نابن نوش ایدن بولور حیات جاودان
خضره (حق) تاابد بیج اجل بی-یکانه در

خون دلکه سینه ده آتش خروش اولور || جانم ایاغ داغم ایله شعله نوش اولور
وارد غریب فیضی که دارالشف-امزک || دیوانگانی محض خرد عین هوش اولور
سیر ایت علو فیض شه-بدان عشق-کی || خونین کفله روز جزا حله پوش اولور
چشمکمی ساده آفتی بوجان خسته-نک || عزنه قص-ای ناکه صف سروش اولور

(حق) بلای عشقک ایله ای بلای جان
سامان عقل کمشده خان بدوش اولور

عند لب دل که کلزار محبت زاریدر || صد نوای آتش-ین آماده منق-اریدر
زیب بخش-ای کلوی شیشه-ام-کاندر || عارضک کیم کلبن حسنک کل بخاریدر
اول میک سرمستی یم روح القدس ساقی-سیدر || جوهر خورشید او بزمک جام پرانواریدر
شوره زار کام اولسه نوله سرسبز و نصیر || عالم عشقک دو چشم چشمه منراریدر

(حقیا) قیدرهای بدن دلن ایتسون خلاص

اول بتك هر كيم اسير طره طراريدز

شمع كالم باد نخس اخترمدن بي حض-ور	اولسوني چرخ دون در دسرمدن بي حضور
عنصر نار اولسه خاكسزمدن بي حض-ور	محو ايدردى اخكرم هجر رخكله جسمي
واهكم اولدى خليلم آذرمدن بي حض-ور	ايلدى ميل بتاده عشقمي مضطر هوا
جام خاور اولدى فيض ساغرمدن بي حضور	داغدار رسك اتمس سينه سينه صنه شفق

قاف دهر ايجره او عنقايم كه (حقى) اولده

نسر كردون صيت بال وشهيرمدن بي حضور

ظن ايمه بزي بلبل دستان زن باغز	برهانه شمع حرم افروز فراغز
سرتا بقدم چشمه خون شهله داغز	فواره من اولمشدر ايكي دیده نوميده
ميخانه تقديرده بر كهنه اباغز	سر مست قضا جرعه خون دلزدن
فانوس ملامتده ينار اوزكه چسراغز	پروانه من اولمشدر ازل طائر قدسي

بيكانه بزم خردز بزدي (حقى)

مجنون ايله هم سيرت وهم حال و دماغز

روح قدسي بي دل آسفته سودا ايدهرز	مرغ جانيكه رخك شوقنه كوي ايدهرز
عدمي بيك دل وجانيه تنه ايدهرز	اويله ما يوس وجو و دز بوالمخانه ده كيم
آب حيواني كورك شهله دن اجرا ايدهرز	سينه دن چشمه ويروب اشك بدبع السيلان
داغز هم صفت شمع تجسلا ايدهرز	فيض عشقكه ايدب ساحه جاني برط-ور
مرهمي دست مسيح اورسه ده رسوا ايدهرز	زواج روح دم تدخ نگاهز كه دله
بالك حقى فم ناقوسدن اصغما ايدهرز	طرفه قسيس صنم خانه عشق ازلز
مهرى خورشيد مجلامزه حريا ايدهرز	جوهر عشقه ويروب دلدده فروغ ديكر

(حقيا) آينه رويانه ايدوب حصر نگاه

حشردك چشمزى وقف تماشا ايدهرز

اليم خارخار ياس اولوب ماتمله دلگيرز	اسير شنه درد و بلايز غم له دلگيرز
بهشتي موجب اولسه صحبت آدمه دلگيرز	برى رول له الفت تا اورتبه ويرد يكيم وحشت
انين ناهيه مشتاق وزير و بيله دلگيرز	خراس ايلر صماح جائز كوش ني وطنبور
كه بر دم دیده من دن رفع خونين نمله دلگيرز	قضا آتشفله اتمس تا اورتبه جائز تاليف

خرابات و جنونه مائل اولدق تا ازل (حقى)

دله سنك ملامتسز كجن برذمله دلکبرز

او بيدامكه كسر خاطر رنجوره يول بولمش	نه ظالمدر كه هدم كهبه معموره يول بولمش
كوروب اطراف رخسارنده يرير دانه خالی	دكل خط جیش موران خرمن كافور، يول بولمش
مزاج عنصري مختل بر اقدی بحر چشمك	طبیعی صمه لرزش خالك نیشابوره يول بولمش
عجبی چاك چاك غیرت ایتسه شاخ طوبایی	اوفیض دمبدم کیم ریشه انكوره يول بولمش

هجوم ناله دن قور تاردی دهری (حقیا) اشکم
عجب بر فیضه مظهر در که دفع شوره يول بولمش

طرف روینده اومه زلفك پریشان ایلش	اهل عشقك باشنه دنیاپی زندان ایلش
تا خدا اوج فلکده مهری رخشان ایلش	دیده سن انوار رخسار کنه حیران ایلش
عشق زلفکله شفق ظن ایله آهوی مهر	نافه سن چاك ایلیوب بغین قرل قان ایلش
قانه طولد رمش سبوی قلب ارباب دلی	تا که گردون چشمه خورشیدی ریزان ایلش
صمه انجمله فلک تقدیر حق بی صد چراغ	حلقه اه شرر ناکله کردان ایلش
امتانك نولسون ای خورشید دهره فیض عشق	سن کبی بیک مهری برداغده پنهان ایلش
ایلین روح مصور پیکر مطبوعی	قالب فرسوده می درد ایله بیجان ایلش
غمزه می ایدوب قضا جلاد بی رحم وامان	چشمه کی غارتگر سامان ایمان ایلش

ای فضولی وارمی بر (حق) کبی آتش زبان
آچدیغك وادیده تا بورتبه جولان ایلش

محن کیم خانه زاد خطر زار وایم اولمش	جدا اولق نه ممکن جانله یار قدیم اولمش
کشاد غنچه سیدر فیضه مفتون وآواره	خروش موج ناله م کلشن عشقه نسیم اولمش
کلامیون ایدرل کورسه ل کر جوهری اثبات	دهانك حسرتیله جسم اولرتبه قدیم اولمش
اولور عکس خیال نوئی کویا دوشنه کابوس	که وکل اولرتبه آزرده ناز ونعیم اولمش

عجب بر فیض و برمش طور نظمه طبعک ای (حق)
منانده کلامک غبطه بخش ای کلیم اولمش

هر نه دم عالم ایدرسم اول شه بیداده عرض	چشم شوخی قنلم ایلر غمزه جلاده عرض
نامه ویرمن نهالانه ابد فیض ظهور	باغده لطف ایله قدک ایله شمشاده عرض
ناره رغما شعله دن بر جسم ایدوب ابداع صنع	ایلش صکره بنی بو عنصر ایجاده عرض

خامه سندن دگله ای بلبل زبان شیونی

ایتمه نالهك (حقی) دلخسته ناله سادده عرض

تاکه هوس کام جهان ایله دوان اول	وارم منزوی کنج حرمخانه جان اول
سیرایت نه ایتمش شعله جواله تقدیر	کل ناظر سوز کده داغ نهان اول
نالدهك جرس ایت آهك ایدوب مشعله راه	ای جان بوری کعبه تحقیقه روان اول
اول قدم سیرك اواه راه خرابات	کیت عزلی زوایه پیر مغان اول

دستان زن خاییده طرز کهن اولمه

(حقی) کبی بر بلبل کلزار بیسان اول

تاخیال اهوی چشمکاه اولدی القم	افنضا ایتدی علایقدن ضروری وحشتم
بریزینک دلمه سودای خرد فرسای وار	طوتسه دنیایی نوله دیوانه لیکه شهرتم
درده عشقک تا اورتیه ایتدیکم جسمم نر	کوزله محسوس اولمیان ارواحه دوندی صورتتم
دولت عشق ایله وار اولسون دلمه داغدر	ای فلک خورشید که یوق ذره دکلور خبتم
آتش عشق ایلدی جسمم براوز که شعله کیم	دور ایدر هندو کبی افلاک کرد هیتم

ایتمم (حقی) نوله علامه آرام و سکون

سهم آلام اولسی چون روز ارادت قسمتم

رنجیده اولوب دشت امل خارو حسندن	تکدم فلکک سنبل باغ هوسندن
کوکلم حرم عشقه ره ندرکه ویرر شور	سر منزل ارواحه فغان جرسندن
داغ دل جبریل اولور عرشیده جانک	بوچسته شرر شعله کرم نفسندن
رنکین چمن خطبه تحسره اولور زار	کور نالشی بلبل جانک قفسندن

دست ردی خوشدر بکاباسک دخی (حقی)

چرخک دم رجنده اولان دادر سنندن

غم عشقک که اوله کوکبه پیرای جنون	دل جبریه دوشر شوق تمنای جنون
قیلدی داغم اثر عشق بهار خطک	کل شاداب بلا لاله صحرای جنون
بو سفاخانه ده کوکلم کبی نوید قالور	اولسه بر لحظه غمک داخل خلیای جنون
فیض زنجیری ندر آکسه کنهیلله اولور	عقل اول دل زارم کبی رسوای جنون

فکر پر پیچ غم زلفکله (حقی) زار

قیلدی آخر دلی سلسله پیرای جنون

بوشب ترتیب اولوب برانجمن زندانه کلشنده || صماح چرخه ایردی نعره مستانه کلشنده

دو نوب جام ایجره باده نیر رخساره گلشنده	اولور نور صفاسی تاب بخشا عالم آبه
سورر زنجیرینی فریاد ایله چون دیوانه گلشنده	خراب عشقی اولش جو مکر کیم حسنک ای کل
مشابه لاله بریرا جسم تابانه گلشنده	عجبمی آسمانه فخر ایدر سه فرط شادیدن

جناب حاصمه پیرو اولوب (حق) نکت سنج اول
که بویله طرح اوله رنگین غزل یارانه گلشنده

بلکه نسرین گلستان تجلاده بیله	کورمدم لطف رخک وردم طراده بیله
حال جمعی کوره مم زلف دلاراده بیله	اوده کوکلم کبی سحر نکهندن بیزار
عاله کله ایدم عصر مسیحا ده بیله	متع داغمه مرهم اوقدر مجروح
کوره مم بن سنی ای مه کیچه رؤیاده بیله	سنده بو وحشت و بنده وار ایکن بو طالع

(حقیا) پیرو اولوب میر نهاد عصره
ایله کلکشت چمنزار مزایده بیله

رشک بهار حسرت ابدن گلستانی	ایتمش سرود شیونه معتناد جانمی
سرخ درخت شعله به تا آشیانی	اول بلبلیم که یایدی قضا باغ دهرده
لوح سپهره یازسه قضا داستانی	درس فنون عشق دبستان قدس اولور
کسو بلاده دکاسه مجنون فغانمی	عاشق اولوردی ناله مه لیلی غنن قویوب

(حق) دریغ مخزن ادراک وفهم ابکن
بقصدی بنمده چرخ دنی خانم نامی

* * * شعرای عصر دن واسکدار متصرف لغی حقوق * * *

* * * دآرہ سی میرانندن عزتلووعونی بک افندیک * * *

* * * تقریض کونہ انشاد بیوردقلری * * *

* * * قصیدہ در * * *

سوز واسطہ رابطہ عالمیاند
برہمن صورتکده کون ومکاندر
رونق شکن معرکہ سیف وسناندر
فرمانبر شمشیر جهانگیر زباندر
سوز کرچہ مزاج فلکبار کواندر
حیواندر اوکیم طالب ماء الحیواندر
بالجمله لسان سبب فضل وفلاندر
ای خواجه لسان شہرا بشقہ لساندر
آینہ الہام خداوند جهاندر
عزمدہ اساطیر فلاطون ہندیاندر
موقوف تمنای علمنزار جناندر
برجو مقدسہ خفی الطیراندر
روح القدسک سری مرافیله عیاندر
برجوہرہ کیم خاک سیاہ ایچرہ نہاندر
پسیرایہدہ دبدبہ قیصر و خاندر
آزادہ سر دغدغہ سود وزیاندر
برنکتہ تھذیرایله آشوب نشاندر
نادر بولتور جوہر نایاب زماندر
فخرالشہرا پادشہ نکتہ و راندر

سوز کالبد قدرینی آدمہ جاندر
سوز بر نفس سازج بی رنگدر اما
یارب بونہ قدرت بونہ تأثیرکہ برسوز
یارب بونہ حالت کہ سرایای ممالک
بر بشقہ کھردر کہ عوارضہ بوزلز
انسان انادیرلر کہ بیملوب قدر کلامی
مقصود معانی ایسہ کفتار و صدادن
سوز بوق کھراستہ عالمہ اما
زیرا شہرا زمرہ سنک طبع سلیمی
بیک سفسطہ بر مصرع برجستہ یہ دکن
سن شاعری ظن ایتمہ او آدم کہ مجرد
شاعر او ہمدار کہ ایکی عالمہ پنہان
قدر و شرف شاعری شاعر بیلور انجق
تقدیر بہا ایلیمز صبری دھر
برکتز خفیدر قلم اہل سخن کیم
اطوار دلبرانہ ایلہ سوق سخنندہ
بر نقطہ ایلہ عربدہ انکیز قیامت
اما کہ بو تعریف اولسان شاعر ماهر
بورتبہ بی احرازہ صاحب ید طولا

استاد سخن حضرت (حق) بک افندی

کیم ذاتی وجود ہنہ روح رواندر

اول محشر انواع فضائل کہ وجودی || بادی مباہات ادیبان زماندر
اول داور اعجاز کہ شمشیر زبانہ || خاصیت الماسدہ سنک فساندر

هر بعد سی بردخه خورشید فشاند
 سیاب کبی لزه خروش خلجاندر
 تدبیر فلک کیم دوران بردوراند
 یکدیگره هم آیند هم آینه داند
 تشبیه خطا در دیدیکم سهوا ساند
 جاویدکن کوبه نام و نساندر
 فردوس حقیقته روان آب رواندر
 سده سیاره عمر کذراندر
 وارسته ناز و ستم پیر مغاندر
 رازدم عیبی کبی بر سر نهاندر
 جازه کش چرخ سریع السیراندر
 واریسه بنه نفعی شمشیر زباند
 اول طائفه کم منکررب دو جهاندر
 ایشارکن ما حاصل قلم و کاند
 سرچشمه جان کودک ناشسته دهاندر

اندیشه سنگ سوره ایون سخنده
 بیم صدمات قلبه دل دشمن
 بر مثلنی ابراز ایده من بزم جهانده
 آینه تحقیق ایله مرآت ضمیری
 تشبیه خطا در سوزینی جوهر جانده
 جان جوهریدر کیم سخنی باقیامت
 بر رتبه پاکیزه که اشعار سلیسی
 اول رتبه متین کیم اثر طبع لطیفی
 نظم نده نه حالت بوکه برکز اوقویاندر
 تعبیر ایده من نشئه گفتارینی زیرا
 سو کند او جهانداره که فرمان عظیمی
 یوق قوت معناده او عیسی دمه همتا
 اعجازینی الله برانکار اید منزل
 کتر کهر نظمه صراف حقیقت
 پیمانه خمخانه عرفانه نسبت

اول خسرو معنی که فضای دل جبریل

ش بدین سویداسنه جای جولاندر

طبع مجده اراز شکوه ایتدیک شاند
 صفتیه تعظیم طورر چند بیاندر
 دیوان دکل آینه کله زار جناندر
 هر مصرعی بر زمزمه جای جریاندر
 هر بر سوزی بر شاهد بی ریب و کاند
 خورشید معنی کبی مشهور جهاندر
 تا ناظم احوال جهان نطق و بیاندر
 فردوس معارف ابدی الیساندر
 زیرا که وجودی بدن معنی به جاندر

دیوانی ترتیب ایله مانده شوکت
 دیوان جلیلنده تصاویر معانی
 مجموعه دکل جامع اسرار فلکدر
 هر بیت فلک رفعتی بر کعبه تحقیق
 (عونی) شهدالله که بود دعوی کماله
 تاکی او کرم پیشه بی تعریفده اطناب
 تا خاکم دیوان قضا حکم قلمدر
 تا آب حیات کلمات شعراندر
 حق ذاتی حفظ ایلسون اکدار زماندر

شاگردیز اول مرشد آگاه کمال

دعواتی بزه واجبه روز و شباندر

* ❖ اشبودیوانی طبع ایتدبران بروصلی اشرف بکک تفریض ❖ *
* ❖ کونه انشاد ایش اولدیغی تاربخدر ❖ *

جناب میرحقی کیم فروغ نجم اشعاری
بتون آفاق طوتمشدر کونش آسمانایاندر
اواستاد کزینک قوه عرفانه الحاق
عقل مفتون و سیداندر فکر مبهوت و حیراندر
جهانه کسه ایدی عرفی و نفی زمانده
بحق سوبلنوردی شانسه محسود اقراندر
اومیر محترم آثارینی ایش ایدی ترتیب
اواآثار بهینک اشته مطبوعی بودیواندر
بودیوان اینجه هر بر لفظدر بر دره نیاب
که هر بر لیتی بیک بیته مقابل دینسه شایاندر
زهی دیوان غرا کیم مضامین و مزایایسی
خدای روحدر طبعه طرب بخش دل و جاندر
موفق اولدم (اشرف) طبعنه همده دیدم تاریخ
بودیوانیه حتی کشور مناده سلطاندر

سنه

۱۲۹۲

صاحب دیوان ابراهیم حقی بک افندینک
ترجمه حالیدر

میرمومی الیهک نجم تابدار وجودی وزیرای بنام دولته لیددن مسوری محافظی اسبق اسماعیل
پاشا مر حومک صلب پاکدن سنه سنیه هجریه نک بیک ایکوز اووز سکرزنده مسوریده نماینده
افق شهود اولوب سنلری تمیز اضداد و تفریق سفقید و سواد درجده سنه و اصل
اولدقدن طینت پاک منبع زلال استعداد و فکرت چالایی سائق سمت سعی واجتهاد اولسیله
کسب علم و کماله ورزش و تحصیل هنر و معارفه کوشش ایدرک ایکوز الی سکرزنده سی
مشارائیه پدریه برابر در سعاده عزم و مواصلت و برسنه صکره اوقاف همایون خزینسه

جلیله سی محاسبه سنده مداومت و ایکوز التمش یدی سالنده خزینه مشار الیهها مکتوبی او طه سنده
 نقل مأثوریت ایلش و طبیعت معارف اعتیادی نظم اشعار و بیاتہ رانغب و بادی اولوب
 انجیق قوه ذکاوت خلیقه وغره سلاست سلیقه سی قصیده پرداز لغی ایجاب ایلدیکندن
 خبلی قصائد نظم و انشادیه ططنه آرای آفاق و کشور ایکن بر مقتضای شیوه قدر بعض درجه
 مزاج بر ابتهاج لری فخر و اون سکر سنده دن تجاوز زمام توسن اختیار و قرار لری سمع
 بی قیدی و استغنایه منصف اولدقد نصکره یدد اشهب فکر معارف اثر لری مضمار بلاغته
 یتنه و میسره جلوه ناودرون دیوانده زیور سطور طبع و تشیل اولان و مدح و ستایش حضرت
 ظل الی بی مشتمل بولنان قصیده رایه و نوبه ایله پادشاه ایران شهابتو ناصر الدین شاه
 حضرت نرینه قدومه اوله رق قصیده فارسیه بی و ذات خدیو اکرمی یه و صدر اسبق شروانی زاده
 محمد رشدی پاشا مر حومه اولان قصیده لری و افانم و کلای سلطنت سنده دن دولتو عبدالرحمن
 ساهی پاشا و محمد دوم مکرملری دولتو عبداللطیف صبحی پاشا حضرت انه اولان قصیده هایه
 و یتنه کویا اولمش و ذکر اولنان قصیده رایه که عسیر قلم هما و نیک صورت نمای مرت یسر
 اولدیفنک تبریک و تمهتینی شاملدر مشار الیه ساهی پاشا حضرت تار نیک دلالت پر هیئت علیه لریله
 تقدیم عتبه ثریا مرتبه جناب شهریار کردون اقتدار قلند قدوه عطیه تقدیه سنده یه نائل و مظهر
 اولدقدن بشقه خزینه جلیله مالیه دن مخصوص معاش ذاتی لری اوزرینه بر مشندن زیاده سنک
 ضم و علاوه سبله روضه آمالی سر سبز و نصیر و ویرانه بالی تریم و تعمیر بیورلمش و الحاله هذه
 کندولری اسکدارده واقم خانه لرنده دهای بالخیر حضرت پادشاهی بی مواظباً اقامت آیتکده
 بولمشدر میر مومی الیهک چکیده طبع لطافت نعلری اولان قصائده نظر امان و انصافی
 ایله باقیلورسه سلاست و متانده آثار نفی ایله برابر و تمهیرات حکمتیا تچه آندن بالتر اولوب
 نه چاره که بروجه مشروح اون سکر سال مضطرب الاحوال اولاسیدی مقدار آثار چه دخی
 مسابقی اسلاف معارف دثار اوله جنی اشکار و اظهر ایدی مع مافیسه هر بریدی ایچون
 (واحد کالاف) دینکه شایان اولان بوبله بر آثار غرانک مستور لحافی خفا و نسیان اولسی
 ناروا اولسیله میر مومی الیهک بردوست و خلیلی و صدیق جمیلی طرفلرندن اولنان امر و تشویق
 اوزرینه اشبودیوان بلاغت عنوان طبع و تشیل و یادگار روزگار اولمق اوزره اخذایتدیر یلان
 رسم فقط و غرافسی دخی ربط و تزئیل قلمدی

کورمیه عالمده وجه راحت و روی روفاه

* * * قصیده در ستایش خدیو مشارالیه * * *

* * * نظیره نفعی * * *

خدیو ام دنیا داد کستر مرحمت پرور
معازجله کیهان ظہیر کشور و لشکر
فلاطون ذات اشراقی بیان عاطفت کستر
جهانبان قضا عنوان و فرمان ران فرخ فر
خدیو جو دفرما آفتاب آسمان زیور
چراغ دو دمان افروز دولت حلیه کشور

تعالی اللہ زہی فرمان روای ملک پناہ اور
ملاذداد خواہان جهان و کھف مظلومان
ارسطو حکمت روشن روان مکرمت آثار
خداوند خداوندان فلک ایوان و کیوان جاہ
کریم کامبخشا ماہ مہر افروز استعداد
فروغ دیدہ احسان و رأفت غرہ نصفت

خدیو ملک مصر اول داور جشید مسند کیم

اودر دولت ایله فرمان روی سطح بحر و بر

اولور در بانی در گاہنہ کردن خواہشگر
ابر شمز پایہ اجلالنہ دارا واسکنہ در
مطیع صورت فرمان امر و نہیبی ہفت اختر
ادیب منشی عنواننہ لوح ازل دفتر
حکیم عقلنہ بالجللہ اسرار قضا از بر
غریو کوس اجلالیلہ کوش مہر و کیوان کر
سرشت آب لطفندہ حیات جاودان مضمیر
مکر عشاق زاری ایہ نالان حسرت دلبر
فلک داغ درون اظہار ایدوب اولر ایدی مضطر
غزالانک اولوردی یارغاری خیل شہیر
بولور تلخابہ زہر ہلاہل حالت کوثر
اولوردی آتش سیال سوزان لجه اخضر
ایدر کرو بیانی مست و سرسم نکہت عنبر
اولوردی آفت جانکاه صرصر کرد خاکستر
ایدر اعیانی بالجللہ عرض اعراضی ہم جوہر

خداوند ہمایون اختر خورشید طلعت کیم
معلاجہ ہوشنک افسر فرخندہ سیرت کیم
مرید دزکہ احسانی ارواح مجرد ہب
خطیب معبد قدرینہ منبر چرخ نہ پایہ
دل داناسنہ یکسر رموز آسمان واضح
نوای چنک اقبالیلہ نازان زہرہ زہرا
نہاد برق تیغندہ قضای آسمان مدغم
زمان عدلی ایچرہ کسہ اولز نوحہ یہ معتاد
علو جاہنک رشکی دنل کر یا قسہ ہر صبح
اگر عدلی مہساز بہام اولسہ صحراہ
جکیدہ اولسہ کمتر شجہ نیشان احسانی
وزان اولسہ اگر باد سموم قہری بردمہ
سماواتہ کر ارسہ شمشہ بوی خلق پاکندن
سرایت ایتش اولسہ ذرہ نور قوت قہری
تعلق ایتسہ حکمی قلب ماہیات اشیایہ

خداوندا کر مکارا خدیوا داورا صدرا

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Bayburt'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İzmit'te okudu. 1999 yılında Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandı. 2003 yılında mezun oldu. 2005 yılında, kısa bir dönem Adapazarı'nda Mehmet Sadık Eratik İlköğretim Okulu'nda Türkçe öğretmenliği görevinde bulundu. 2005 yılının Aralık ayında Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. Halen aynı okulda görevini sürdürmektedir.